

§ 61

Dnr KS 2023/01428-1.3.2

Beslut - Program för skydd och beredskap

Beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

Reviderat Program för skydd och beredskap antas.

Ärendebeskrivning

Enligt överenskommelse mellan Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska kommunen fastställa ett styrdokument för krisberedskapen.

Program för skydd och beredskap avser att utgöra Västerås stads styrdokument enligt överenskommelsen.

Stadsledningskontoret har till kommunstyrelsen lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till kommunfullmäktige:

Reviderat Program för skydd och beredskap antas.

Kommunstyrelsen
Mikael Lagergren
Epost: mikael.lagergren@vasteras.se

Kopia till
Enligt sändlista

Kommunstyrelsen

Tjänsteutlåtande - Program för skydd och beredskap

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

Reviderat Program för skydd och beredskap antas.

Ärendebeskrivning

Enligt överenskommelse mellan Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska kommunen fastställa ett styrdokument för krisberedskapen.

Program för skydd och beredskap avser att utgöra Västerås stads styrdokument enligt överenskommelsen.

Beslutsmotivering

Kommunfullmäktige antog program för skydd och beredskap den 1 oktober 2020 och programmet måste nu revideras. Programmet svarar på det som krävs enligt överenskommelsen mellan SKR och MSB. Under föregående programperiod har stadsledningskontoret en gång följt upp nämndernas arbete med program för skydd och beredskap. Stadsledningskontoret kan konstatera att dels pandemin av viruset covid-19 och det förändrade säkerhetspolitiska läget har bidragit till att nämnderna har kommit olika långt med att börja arbeta med program för skydd och beredskap. Det finns även en varierad bild över hur nämnderna ser på och förhåller sig till programmet. Stadsledningskontoret kan däremot konstatera att programmet har bidragit till att styra och rikta stadens arbete inom området.

Styrdokumentet ska enligt överenskommelsen ange kommunens övergripande mål och inriktning för arbetet med krisberedskap under mandatperioden och ska innehålla:

- Övergripande styrning av arbetet med krisberedskap i kommunala förvaltningar, bolag och kommunalförbund.
- Kommunens övergripande process för risk- och sårbarhetsanalys.
- Kommunens ambitioner i arbetet med sitt geografiska områdesansvar.
- Vilken planering avseende krisberedskap inom olika områden som kommunen ska ta fram eller uppdatera under mandatperioden.
- Beskrivning av övergripande styrning av arbetet med krisberedskap i kommunala förvaltningar, bolag och kommunalförbund.

Inom området krisberedskap och civilt försvar pågår för närvarande ett stort antal utredningar som kommer att påverka den kommunala nivån. Det kommer sannolikt att medföra omfattade förändringar i programmet.

Den mest relevanta utredningen är ”Kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap, Dir. 2023:51”

Det huvudsakliga syftet med översynen är att den ska leda fram till en författningsreglering och ett system som ger bättre möjligheter att förstärka och utveckla kommuners och regioners verksamheter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap.

Uppdraget skulle ha redovisats i mars men har nu fått tilläggsdirektiv och utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 september 2024.

Det är inte möjligt att invänta svar på olika utredningar då staden måste leverera ett styrdokument enligt överenskommelsen. Det har lett till att framlagt förslag är en mindre revidering av tidigare program och en mer omfattande förändring får avvakta.

Revideringen av programmet syftar till att innehåll och omfattning ska följa kraven i överenskommelsen samt en generell uppdatering.

En viktig förändring är att målen för det civila försvaret har ändrats till att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Internkontroll är borttaget och hanteras numera av stadsledningskontorets verksamhetsområde ekonomi, bolag och styrning.

Stycket om klimatanpassning är borttaget och hanteras i andra styrande dokument från stadsledningskontorets verksamhetsområde strategisk samhällsutveckling.

En ny rubrik som behandlar trygghetspunkter har införts.

Texten under rubriken krigsorganisation har uppdaterats då staden nu har medarbetare krigsplacerade och att en första krigsorganisation finns klar.

När det gäller våra frivilliga förstärkningsresurser har det området utvecklats och ett nytt koncept är sjuösatt, Frivillig beredskapsgrupp (FBG).

Inom områdena säkerhetsskydd och signalskydd har texten reducerats då båda verksamheterna regleras i egna styrdokument och det var för detaljerat i nivån program.

Skyddsobjekt är nytt sedan förra programmet. Antalet skyddsobjekt ökar givet det säkerhetspolitiska läget samt att staden sedan en tid inom ramen för stadens frivilliga förstärkningsresurser även har skyddsvakter som är godkända av Länsstyrelsen och får verka på stadens och koncernens skyddsobjekt.

Vidare finns det särskilda beredskapsplaner som i detalj beskriver och reglerar bland annat nödvatten, livsmedel, värmeförsörjning med mera.

Juridisk bedömning

Kommunstyrelsen är behörig att fatta beslut i enlighet med kommunstyrelsens reglemente och kommunallagen.

Programmet innehåller inriktningar som kan påverka reglementen, instruktioner och andra styrdokument. Dessa kommer behöva revideras över tid i syfte att anpassas till programmet. Varje styrelse, nämnd och bolag ansvarar för att vidta förändringar.

Ekonomisk bedömning

Programmet i sig medför ingen ekonomisk påverkan utan klargör roller och ansvar. I de fall inriktning i programmet över tid medför kostnader hanteras det i vanlig ordning i budgetprocessen.

Hållbar utveckling

Programmet har tagit fasta på flera målområden inom FN globala hållbarhetsmål 2030 i syfte att skapa en större helhetsbild över stadens arbete inom skydd och beredskap. Följande målområden kan programmet kopplas till:

Mål 1: Ingen fattigdom

Delmål 1.5: Bygg motståndskraft mot ekonomiska, sociala och miljökatastrofer.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande.

Delmål 3.6: Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken.

Delmål 3.9: Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen.

Delmål 11.5: Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer.

Delmål 11.B: Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna.

Delmål 13.1: Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Delmål 13.3: Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen.

Helene Öhrling
Stadsdirektör

Mikael Lagergren
Säkerhetsdirektör

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Program för skydd och beredskap

Antaget av kommunfullmäktige XX månad 2024

KS 2023/01428

2024-01-27

UTKAST

VÄSTERÅS STAD

Inledning	4
FN:s globala mål	4
Nationella säkerhetsstrategin	5
Västerås vision 2026 – Staden utan gränser	6
Syfte	6
Övergripande mål	6
Begrepp	6
Uppföljning	7
Revidering	7
Aktörer, roller och ansvar	7
Politisk organisation	7
Förvaltningsorganisation	8
Beredskapsfunktioner	9
Risk- och sårbarhetsanalyser	11
Försäkringar	11
Incidenthantering	12
Säkerhetskultur	13
Skydd	14
Systematiskt brandskyddsarbete	14
Skydd mot olyckor	14
Skyddsobjekt	15
Krisberedskap.....	16
Utbildning och övning	17
Geografiskt områdesansvar	18
Krisstöd	19
Trygghetspunkter	19
Kriskommunikation	19
Ledningsansvar	20
Krisledning	20
Viktig meddelande till allmänheten, VMA	21
Rapportering	21
Krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn	22
Civilt försvar	22
Civilt försvar	22
Rapportering vid höjd beredskap	24
Ledningsansvar	24
Ledningsplats	24
Stöd till försvarsmakten	25

Utbildning och övning	25
Krigsorganisation	25
Totalförsvarsplikt	26
Försörjning	27
Informationssäkerhet	28
Informationssäkerhet	28
Samällsviktig verksamhet	29
Säkerhetsskydd	30
Säkerhetsskydd	30
Signalskydd	31
Säkerhetsskyddad upphandling	31
Operativa resurser	32
Förstärkningsresurser	32
Civilsamhället	32
Spontanfrivilliga	33
Frivilliga försvarsorganisationer	33
Frivilliga förstärkningsresurser	34
Samband	35

Inledning

Program för skydd och beredskap beskriver Västerås stads arbete inom ett antal områden som rör skydd, säkerhet och beredskap:

- Civilt försvar
- Förstärkningsresurser
- Försäkringar
- Incidenthantering
- Informationssäkerhet
- Krisberedskap
- Krisberedskap inom kultur- och fritidssektorn
- Krisberedskap och civilsamhället
- Risk- och sårbarhetsanalys
- Signalskydd
- Skydd mot olyckor
- Systematiskt brandskyddsarbete
- Säkerhetskultur
- Säkerhetskydd

Västerås stad arbetar med dessa olika områden, antingen motiverat av lagar, förordningar och föreskrifter, statliga överenskommelser, egna ambitioner eller politisk viljeinriktning.

Enligt överenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun redovisa sitt arbete med krisberedskap i ett styrdokument. Det här är Västerås stads styrdokument för detta. Genom att samla allt arbete kring skydd och beredskap i ett gemensamt styrdokument är tanken att göra Västerås stads insatser tydligare.

FN:s globala mål

År 2015 antog FN Agenda 2030, 17 globala mål för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Genom dessa har världens ledare förbundit sig till att uppnå mål som att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen och hantera klimatkrisen.

MÅLOMRÅDEN SOM BERÖR PROGRAM FÖR SKYDD OCH BEREDSKAP

Program för skydd och beredskap berörs av olika målområden i Agenda 2030, främst delar av mål 1, 3, 11, 13 och 16.

Mål 1: Ingen fattigdom

Delmål 1.5: Bygg motståndskraft mot ekonomiska, sociala och miljökatastrofer.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.6: Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken.

Delmål 3.9: Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Delmål 11.5: Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer.

Delmål 11.B: Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Delmål 13.1: Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Delmål 13.3: Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Nationella säkerhetsstrategin

Den nationella säkerhetsstrategin från januari 2017 pekar ut följande nationella intressen:

- Att tillgodose invånarnas trygghet, säkerhet och hälsa
- Att säkra försörjning och skydd av samhällsviktiga funktioner
- Att upprätthålla grundläggande värden: demokrati, rättsstat, mänskliga fri- och rättigheter
- Att under alla omständigheter försvara Sveriges frihet, säkerhet och rätt till självbestämmande
- Att främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde
- Att samarbete, solidaritet och integration inom EU bevaras och stärks
- Att främja en regelbaserad multilateral världsordning, där sex områden är prioriterade:
  - Normer och folkrätt
  - Handel
  - Klimat
  - Utvecklingssamarbete
  - Civilt och militärt fredsfrämjande
  - Agenda 2030

Den nationella säkerhetsstrategin presenterar även följande hot mot Sveriges intressen:

- Militära hot
- Informations- och cybersäkerhet, digitala risker
- Terrorism och våldsbejakande extremism
- Organiserad brottslighet och dess effekter
- Hot mot energiförsörjning
- Hot mot transporter och infrastruktur
- Hälsopot
- Klimatförändringar

Genom att studera dessa hot så stärks både Västerås och Sveriges möjligheter att förebygga, ge förvarning om, motstå och hantera de utmaningar de medför, vilket är en viktig del i säkerhetsarbetet.

Program för skydd och beredskap har tagit hänsyn till de intressen, hot och åtgärder som presenteras i den nationella säkerhetsstrategin, vilket bland annat syns i Västerås stads arbete med krisberedskap, civilt försvar, risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerhetsskydd.

Västerås vision 2026 – Staden utan gränser

I den vision som finns framtagen för Västerås är det framför allt två avsnitt som relaterar till program för skydd och beredskap, nämligen följande:

TILLSAMMANS FÖR VÄSTERÅS

Vi vill att du ska känna dig delaktig och vilja vara med och bidra till en trygg och harmonisk stad. Vi vill ha miljöer och aktiviteter där du kan hitta ett socialt sammanhang att ingå i. Ett starkt engagemang gör oss nyfikna på varandra och våra olikheter. Mångfalden kommer bli vår stora tillgång och våra olikheter skapar många möjligheter.

HANDLINGSKRAFT OCH STOLTHET

Vi kombinerar innovationer och mänsklig samverkan vilket ger resultat. Vi visar handlingskraft och förmåga att leverera. Västerås är en stad att vara stolt över. En stad med självaktning, där många vill leva sina liv. För visst är det lätt att bo och leva i en stad som alltid ger dig möjlighet att komma vidare – en stad där ingen längre känner några gränser.

Syfte

Programmets syfte är att vara ett ramverk för hur Västerås stad ska utöva sitt beredskapsansvar för kommunen. Programmet ska också definiera Västerås stads åtagande för respektive område i programmet.

Övergripande mål

Programmets övergripande mål är att Västerås kommun ska ha förmågan och beredskapen att hantera en händelse inom ramen för programmets syfte. Detaljerade mål per område ska fastställas genom underliggande dokument till programmet.

Begrepp

I programmet förekommer flera olika begrepp. Här förklaras några som är centrala för programmet:

- **Beredskap:** Begreppet innefattar i programmet allt från riskhantering till civilt försvar.
- **Bolag:** Med begreppet bolag avses i programmet Västerås stads helägda kommunala bolag.
- **Författning:** Samlingsbegrepp för lagar, förordningar och föreskrifter.
- **Samhällsstörning:** Begreppet är ett sätt att öppna upp för att förstå en händelse ur flera perspektiv. Att använda termerna olycka, kris eller krig riskerar att utgå mycket från lagstiftning och myndighetsuppdrag. Begreppet samhällsstörning används i stället för att det kan få fler att känna sig berörda av att hantera en händelse (eller flera samtidigt händelser).

Uppföljning

Kommunstyrelsen ska en gång per mandat period följa upp de områden som program för skydd och beredskap berör.

Revidering

Kommunfullmäktige ska en gång per mandatperiod revidera program för skydd och beredskap. Revidering ska också ske vid väsentlig förändring i författning som styr programområdet.

Aktörer, roller och ansvar

Det här kapitlet definierar vilka centrala aktörer, roller och ansvar som finns i Västerås stads arbete med skydd och beredskap.

Politisk organisation

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Kommunfullmäktige beslutar och fastställer Västerås stads program för skydd och beredskap.

KOMMUNSTYRELSEN

Kommunstyrelsen är övergripande ansvarig för utveckling och efterlevnad av Västerås stads arbete inom skydd och beredskap samt att god beredskap finns och upprätthålls inom Västerås stad, dess verksamheter och bolag.

Beredskapsplaner

Kommunstyrelsen ska ta fram och fastställa beredskapsplaner för extraordinära händelser och för höjd beredskap. Beredskapsplaner som fastställs av kommunstyrelsen ska följas av Västerås stads styrelser och nämnder samt Västerås stads helägda bolag.

KRISLEDNINGSNÄMNDEN

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid. Ordföranden i en sådan krisledningsnämnd bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion och beslutar i sådana fall att så ska ske. När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från andra nämnder ska återgå till ordinarie nämnd. Nämndens beslut ska anmälas till kommunfullmäktige. Nämnden regleras genom särskilt reglemente som ska revideras en gång per mandatperiod eller vid behov.

NÄMNDER/STYRELSER

För att organisationen ska vara väl förberedd att hantera oönskade händelser eller vid höjd beredskap ska åtgärder kring skydd och beredskap genomgå hela organisationen samt vara proaktiva och långsiktiga. Västerås stads samtliga nämnder och styrelser har därför ansvar för att:

- styrdokumentet följs inom respektive verksamhet
- skydds- och beredskapsfrågor hanteras inom respektive verksamhet
- arbetet kring skydd och beredskap följs upp årligen.

Förvaltningsorganisation

STADSDIREKTÖR

Stadsdirektören är övergripande ansvarig för Västerås stads samlade arbete med skydd och beredskap. Genom delegationsordningen för Västerås stad samt instruktionen för stadsdirektören fastställer stadsdirektören ansvar och uppgifter inom ramen för skydd och beredskap.

STADSLEDNINGSKONTORET

Stadsledningskontoret ansvarar under kommunstyrelsen för att leda och samordna Västerås stads samlade säkerhetsarbete inklusive krisberedskap och planering inför höjd beredskap. Stadsledningskontoret ska:

- omsätta de externa krav som ställs i lagar, avtal och överenskommelser med samverkande organisationer
- rapportera till kommunstyrelsen om hur kommunens samlade skydd och beredskapsarbete utvecklats samt vilka effekter som uppnåtts
- ansvara för att samordna och leda stadens samlade skydd och beredskap
- ansvara för att ta fram förslag till styrdokument samt förslag till revideringar av befintliga dokument.

Säkerhetsdirektören på stadsledningskontoret är enhetschef för säkerhetsenheten. Enheten har ansvar för att leda, utveckla och samordna stadens samlade skydds- och beredskapsarbete utifrån program för skydd och beredskap. Ansvaret gäller för säkerhetsfrågor inom Västerås stad samt inom de bolag och kommunalförbund som Västerås stad har ett rättsligt inflytande över.

Statliga ersättningar

Västerås stad får varje år statligt stöd för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Stadsledningskontoret ansvarar för att redovisa till länsstyrelsen eller annan myndighet hur den statliga ersättningen har använts.

Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads ersättningsanspråk till staten efter en händelse eller olycka enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) eller lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Beredskapsfunktioner

TJÄNSTEMAN I BEREDSKAP, TIB

Enligt föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun ha förmåga att kunna ta emot larm vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Västerås stad har valt att lösa detta med en speciellt utbildad tjänsteman i beredskap (TIB). TIB har i uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga samhällsstörningar/händelser.

Syftet med TIB-funktionen är att det ska finnas en ingång till Västerås stad dygnet runt, alla veckans dagar, för att kunna ta emot och hantera larm om allvarlig händelse, vid interna och externa händelser eller vid hot om sådana.

Målet är att inkommen information eller frågor från andra kommuner eller andra aktörer och myndigheter hamnar rätt inom Västerås stads organisation, samt att nödvändiga åtgärder och resurser vidtas vid en allvarlig eller extraordinär händelse.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv TIB-funktion.

KOMMUNIKATÖR I BEREDSKAP, KIB

Västerås stad ska ha en funktion som säkerställer att nödvändiga åtgärder vidtas för att initiera och leda stadens kommunikationsarbete vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Funktionen är en stödfunktion till Västerås stads tjänsteman i beredskap (TIB).

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv KiB-funktion.

ANDRA BEREDSKAPSFUNKTIONER

Beroende på samhällsutveckling med risker och hotbilder eller beroende på verksamhetens karaktär och uppgift kan det, utöver tjänsteman i beredskap och kommunikationsberedskap, finnas behov av andra beredskapsfunktioner. Varje nämnd eller styrelse får själv avgöra behovet av andra beredskapsfunktioner för att den egna verksamheten ska kunna hantera verksamhetsstörningar och samhällsstörningar på bästa sätt. De beredskapsfunktioner som inrättas ska rapporteras till stadsledningskontoret, som har ansvar för att samordna dessa.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det, efter behov, finns beredskapsfunktioner som säkrar att verksamheten kan fungera även vid eventuella störningar. De ansvarar även för att rapportera sina beredskapsfunktioner till stadsledningskontoret.

EXTERNA PARTER

Tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom olika verksamhetsområden ska upprätthålla motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom respektive verksamhetsområde upprätthåller motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar, samt att eventuella utökade säkerhetsåtgärder krävs och efterlevs. Det innebär bland annat att säkerställa att program för skydd och beredskap och kommunens regelverk gäller även för anlitade externa parter. Ansvaret innefattar även att det ska finnas krävda rutiner kring samverkan, uppföljning, granskning och ändringshantering för varje tjänst som köps in.

BOLAG OCH KOMMUNALFÖRBUND

Västerås stads helägda bolag och de kommunalförbund som bedriver samhällsviktigt verksamhet har var för sig ett samhällsansvar för Västerås och dess funktion. Dessa bolag ska samverka med Västerås stad i syfte att förebygga, hantera och utvärdera störningar. Varje helägt bolag och kommunalförbund är ansvarigt att bedriva ett eget systematiskt skydds- och beredskapsarbete. Bolagen och kommunalförbunden ska även delta i kommunens gemensamma skydds- och beredskapsarbete med sina respektive specialkompetenser.

→ ANSVAR

Helägda bolag och kommunalförbund ska:

- delta i säkerhetsnätverket, kommunens nätverk för skydd och beredskap
- upprätta underliggande dokument till program för skydd och beredskap
- delta i kommungemensamma utbildningar, övningar och utvärderingar samt analysera behov av egen utbildning och övning
- formulera mål och aktiviteter utifrån program för skydd och beredskap
- årligen följa upp arbetet med skydd och beredskap samt dess effekter.
- årligen skicka en rapport om arbetet med skydd och beredskap till stadsledningskontoret
- bistå med uppgift vid förfrågan från stadsledningskontoret
- delta i utrednings- och planeringsverksamhet.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Västerås stad ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Västerås stad ska regelbundet följa upp risk- och sårbarhetsanalysen och med utgångspunkt i den bedöma sin generella krisberedskap. Uppföljningen och bedömningen ska rapporteras till länsstyrelsen. Risk- och sårbarhetsanalysen ska göras i enlighet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2015:5), om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser. Västerås stads samhällsviktiga verksamheter ska delta i analysarbetet. Under mandatperioden ska behov av ytterligare fördjupade analyser ses över.

Västerås stad ska ta fram risk- och sårbarhetsanalyser ur två olika perspektiv; En kommunövergripande analys och sedan separata för respektive nämnd, styrelse och bolag. Stadsledningskontoret ansvarar för den kommunövergripande analysen, medan respektive nämnd, styrelse och bolag ansvarar för den egna verksamhetens risk- och sårbarhetsanalys, att resultatet av den görs känt bland berörd personal samt att nödvändiga åtgärder vidtas. Arbetet med risk- och sårbarhetsanalys är samordnat och integrerat med det arbete som sker i enlighet med avsnittet Riskhantering och internkontroll.

Som bilaga till föreskrifterna för risk- och sårbarhetsanalys finns en uppföljning. Den ska Västerås stad genom stadsledningskontoret årligen svara på. Samtidigt följs analysens åtgärder upp, vilket ger tillfälle för Västerås stad att bedöma sin generella krisberedskapsförmåga.

Kopplat till risk- och sårbarhetsanalysen ska det finnas en handlingsplan som beskriver Västerås stads förmåga att kontinuerligt bedriva samhällsviktig verksamhet i händelse av samhällsstörning.

I nämndernas, styrelsernas och bolagens internkontrollplaner beslutas årligen vilka risker de ska hantera och prioritera.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för att arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser genomförs. Stadsledningskontoret ansvarar även för att genomföra en övergripande risk- och sårbarhetsanalys för Västerås som geografiskt område.

Försäkringar

Idén med försäkringar är att ingen ska drabbas orimligt hårt ekonomiskt av en inträffad skada. Försäkring innebär en ömsesidig finansiell riskspridning mellan ett större antal verksamhetsområden, eller ett affärsmässigt erbjudande om ekonomiskt skydd vid risker för egendom, liv och hälsa. En grundregel är att i

första hand försäkra sådana typer av skador som organisationen inte skulle klara av att hantera själv.

Västerås stad har valt att bygga upp sitt försäkringsprogram genom en kombination av extern försäkring, som upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling, och en egen intern försäkring. Den externa försäkringen är en paketlösning (så kallad kommunförsäkring) som innehåller olika moment av försäkringsskydd och har en förhållandevis hög självrisk för egendomsskador (100 basbelopp).

Den externa försäkringen kompletteras sedan med en intern försäkring (intern försäkringsfond), som är en intern riskfinansieringslösning för egendomsskador under självrisk på den externa försäkringen. Försäkringsfonden lämnar ersättning för så kallad allriskskada, det vill säga en egendomsskada på grund av plötslig och oförutsedd utifrån kommande händelse.

Västerås stads uppbyggnad av försäkringsprogrammet syftar till att organisationen mer aktivt ska kunna hantera mindre skador som sker mer frekvent och arbeta effektivare med att förebygga skador och risker.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att följa Västerås stads styrdokument inom försäkringsområdet samt att ha en aktuell försäkringsplan enligt instruktion från stadsledningskontoret. De ska dokumentera och redovisa alla kostnader för skador som organisationen själv bär i Västerås stads incident- och skaderapporteringsystem. Nämnder och styrelser ansvarar också för att, genom en försäkringskontakt, samordna sitt dagliga interna försäkringsarbete (utbildning och information, skadehantering, förnyelsearbete och skadeståndshantering).

Nämnder och styrelser ska vara anslutna till Västerås stads gemensamma riskfinansieringslösning. Även **bolag och kommunalförbund** kan ingå i Västerås stads försäkringslösning.

Stadsledningskontoret ansvarar för att upphandla de försäkringar som krävs för koncernens behov. Stadsledningskontoret ansvarar även för att utveckla och anpassa försäkringsskyddet på ett sådant sätt att nämnders, styrelser och berörda bolags särskilda förutsättningar och önskemål beaktas. Dessutom ansvarar stadsledningskontoret för att tillhandahålla en intern riskfinansieringslösning (försäkringsfond).

Incidenthantering

En förutsättning för att förebygga incidenter och skador är att det finns en samlad kunskap om hur, var och när de uppkommer. En metod att skaffa den kunskapen är att följa upp och registrera vad som hänt i samband med varje incident eller skada, vilket ger ett bra underlag för att förebygga framtida incidenter i verksamheten. Incident- och skaderapportering är ett system för rapportering,

uppföljning och analys av alla de incidenter och skador som sker i Västerås stad. Rapportering i systemet är ett ansvar för hela organisationen och omfattar samtliga områden som rör säkerhet i staden.

Västerås stads skyldighet att strukturera sitt riskhanteringsarbete styrs av bland annat krav från försäkringsbolag, myndigheter och gällande lagstiftningar. Ett gemensamt incident- och skaderapporteringssystem gör det enkelt för alla enheter att rapportera incidenter och skador, men också att skapa struktur och systematik i riskhanteringsarbetet på övergripande nivå.

Syftet är att nämnder och styrelser ska rapportera både incidenter och skador. Genom rapporteringen kan Västerås stad effektivisera sin hantering av uppkomna skador i försäkringssystemet samt få underlag för ett aktivt arbete med det övergripande riskhanteringsarbetet. Det ger även nämnder och styrelser möjlighet att på ett systematiskt sätt sammanställa skador och incidenter som inträffar. Den informationen kan sedan ligga till grund för nämnders/styrelsers årliga riskanalys.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ska rapportera incidenter och skador i Västerås stads system för incident- och skaderapportering. De ansvarar för att använda den information som systemet levererar i sitt riskhanteringsarbete och för att årligen följa upp informationen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att tillhandahålla ett stadsgemensamt incident- och skaderapporteringssystem. Stadsledningskontoret ska även sammanställa hela Västerås stads incident- och skaderapportering. De sammanlagda analyserna ska användas för det övergripande risk- och sårbarhetsarbetet samt vid upphandling av försäkring.

Säkerhetskultur

Säkerhetskultur handlar om en organisations gemensamma sätt att prioritera och arbeta med risk- och säkerhetsfrågor kopplade till verksamheten. En god säkerhetskultur kännetecknas av att ledningen visar vägen genom att aktivt arbeta med ständiga förbättringar inom säkerhetsområdet, och att ord omsätts i handling. Var och en på arbetsplatsen känner och tar ett gemensamt ansvar för sin egen, andras och verksamhetens säkerhet och ser det som en naturlig del av arbetet. Ledningen betonar återkommande säkerhetsfrågornas betydelse och medarbetare uppmuntras (och vågar) rapportera misstag och andra brister. Inom organisationen finns ett system för säkerhetsstyrning och alla medarbetare har kunskap om och förståelse för gällande styrdokument. Styrdokumenterna är förenliga med medarbetarnas dagliga arbete.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att främja en god säkerhetskultur i verksamheterna.

Skydd

Systematiskt brandskyddsarbete

Ett bra brandskydd är en förutsättning för en trygg och säker arbetsplats. Brandsäkerhet omfattar alla tekniska och organisatoriska åtgärder som syftar till att skydda liv, egendom och miljö mot brandrelaterade risker.

Västerås stad ska enligt lagen om skydd mot olyckor bedriva ett aktivt systematiskt brandskyddsarbete, vilket innebär en skyldighet att vidta de åtgärder som krävs för att förebygga brand och för att förhindra eller begränsa skadorna till följd av brand. Ett systematiskt brandskyddsarbete innebär att samtliga verksamheter på ett organiserat sätt ska planera, dokumentera, utbilda, öva, kontrollera och följa upp brandskyddsarbetet.

Västerås stads systematiska brandskyddsarbete ska ske så likartat som möjligt för att säkerställa en skälig kommunstandard som chefer och medarbetare känner igen, oavsett var i organisationen de arbetar. På så sätt skapar Västerås stad förutsättningar för att ingen människa ska komma till skada och att verksamhet inte drabbas av allvarlig driftstörning på grund av brand.

→ ANSVAR

Samtliga verksamheter i Västerås stad ska ha ett systematiskt brandskyddsarbete.

Ansvarig chef tillika brandskyddsansvarig har, som en del i det ordinarie arbetsmiljöansvaret, ansvar för att det systematiska brandskyddsarbetet bedrivs. Ansvaret kan inte delegeras, men ansvarig chef kan utse ett lokalt brandskyddsombud, som har ett operativt ansvar för att brandskyddsarbetet upprätthålls i enlighet med lagar och Västerås stads riktlinjer.

Skydd mot olyckor

Syftet med arbete med skydd mot olyckor är att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö. Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) ställer krav på verksamhet som kommunen måste bedriva. Kommunen ska se till att åtgärder vidtas för att förebygga både bränder och skador till följd av bränder. Kommunen ska även, utan att någon annans ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Västerås stad ska även, i egenskap av ägare eller nyttjanderättshavare enligt LSO, ha ett skäligt brandskydd (se kapitlet om brandskyddsarbete).

I enlighet med LSO är varje kommun skyldig att anta handlingsprogram för olyckor som kan leda till räddningsinsats. Det kan utformas som ett handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och ett för räddningstjänst, eller så kan man välja att slå ihop dessa till ett handlingsprogram. Handlingsprogrammen ska beskriva vilka risker som finns i kommunen och vilken förmåga kommunen har att hantera dessa. I handlingsprogrammen ska det formuleras lokala, så kallade verksamhetsmål, som ska sträva mot de nationella målen. De lokala verksamhetsmålen och utformningen av den förebyggande

verksamheten och räddningstjänsten ska utgå från en analys av de lokala riskerna för olyckor.

De prestationer som har formulerats i handlingsprogrammet ska formuleras i form av åtaganden i verksamhetsplaner och liknande. Samordning, samverkan och samarbete krävs mellan olika förvaltningar, näringsliv, andra kommuner, myndigheter, föreningsliv och olika intressegrupper. I föreskrifterna anges att innehållet i handlingsprogrammet ska beskriva det faktiska och förväntade läget. När det sker betydande förändringar i lokal riskbild och förmåga så att det nuvarande handlingsprogrammet inte längre överensstämmer med verkligheten behöver ett nytt handlingsprogram tas fram.

Västerås stads planering för skydd mot olyckor är viktig för att nå målet om en trygg och säker stad. Nämnder, styrelser och bolags förebyggande arbete ska bygga på kunskap om vad som ger upphov till olyckor. Det är därför viktigt att kartlägga och undersöka de olyckor som sker. Med hjälp av informationen som samlas in från berörda verksamheter kan planering ske för framtida utmaningar. Västerås stad ska arbeta för att minimera antalet olyckor, och ha en planering för att minimera konsekvenserna av de olyckor som ändå sker. Planeringen ska bygga på kunskap och kartläggningar som genomförs.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att delta i arbetet med att utarbeta handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor. De ska även arbeta mot uppsatta mål i handlingsprogrammet samt arbeta med de beslutade åtgärder där respektive nämnd eller styrelse är satt som ansvarig.

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna Västerås stads deltagande i framtagandet av handlingsprogram. Stadsledningskontoret ansvarar vidare för att till Räddningstjänsten Mälardalen ge input på lokala mål och, i nämnd eller styrelse, förankrade åtgärder.

Räddningstjänsten Mälardalen ansvarar enligt gällande förbundsordning, för att hålla ihop arbetet med handlingsprogram för samtliga medlemskommuner. Direktionen beslutar om antagande av handlingsprogram och blir då även gällande för respektive medlemskommun.

Skyddsobjekt

Skyddsobjekt är platser eller objekt som är av stor betydelse för totalförsvaret eller samhällets funktion. Deras huvudfunktion är att säkerställa att dessa kritiska platser skyddas mot sabotage, spionage, terroristattacker och andra hot. Inom Västerås stad och dess koncern finns flera skyddsobjekt som är viktiga för Västerås och för totalförsvaret.

För att ett objekt ska klassificeras som skyddsobjekt, görs en bedömning av objektets betydelse och vilka konsekvenser en säkerhetsincident kan innebära. Länsstyrelsen beslutar om civila objekt ska bli skyddsobjekt.

Verksamhetsutövaren ska säkerställa att dessa objekt har ett tillräckligt skydd och en förmåga att skydda dessa vid fredstida kriser samt under höjd beredskap från antagonistiska hot. Detta inkluderar att vidta nödvändiga säkerhetsåtgärder som bevakning, åtkomstkontroll och övervakning, samt att informera personal om säkerhetsrutiner. Inför ett läge av höjd beredskap ska Västerås stad samverka med relevanta aktörer för hur skyddsobjekt ska skyddas och nyttjas.

Västerås stads skyddsobjektet ska regelbundet genomgå översyn och uppdatering av säkerhetsåtgärder som är nödvändiga för att skydda mot ett föränderligt hotlandskap. Inom ramen för stadens frivilliga förstärkningsresurser finns skyddsvakter som är godkända av Länsstyrelsen och får verka på stadens och koncernens skyddsobjekt.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna arbetet med skyddet av stadens skyddsobjekt

Verksamhetsutövaren ansvarar för att säkerställa att Västerås stad skyddsobjektet har det skydd som krävs.

Krisberedskap

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) reglerar krishanteringen i kommuner och regioner. Bestämmelserna i lagen syftar till att minska sårbarheten i respektive verksamhet genom en god förmåga att hantera samhällsstörningar, extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Uppgifterna som beskrivs i lagen delas in i följande verksamheter:

- Risk- och sårbarhetsanalyser
- Planering
- Geografiskt områdesansvar
- Utbildning och övning
- Rapportering
- Höjd beredskap

Inriktning på arbetet bestäms av två överenskommelser mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Även enligt socialtjänstlagen, lagen om skydd mot olyckor och arbetsmiljölagen är krisberedskap en obligatorisk uppgift för kommuner.

Västerås stads krisberedskapsarbete utgår från tre principer:

- Ansvarsprincipen – att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har dessutom ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.
- Samverkansprincipen – att aktörer som berörs av en kris ska samverka med varandra för att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande.

- Handlingsprincipen – att aktörer ska agera proaktivt och vidta nödvändiga åtgärder även i osäkra situationer med brist på information.

Begreppet kris avser en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som därmed kräver skyndsamma insatser. Även sårbarheter och beroenden behöver identifieras och hanteras. Förmågan byggs upp genom utbildning, övning och andra åtgärder som genomförs före, under och efter en kris. Utgångspunkten är att Västerås stads krishantering bygger på ett samspel mellan nämnder, styrelser och bolag samt andra myndigheter och externa aktörer.

Västerås stad behöver arbeta med krisberedskap för att kunna upprätthålla sin verksamhet och sina skyldigheter vid en samhällsstörning och kris. Västerås stad ska även kunna hantera en sådan händelse på ett effektivt sätt, samt vara åter till normala förhållanden så snart som det är möjligt.

→ ANSVAR

Samtliga nivåer inom Västerås stads linjeorganisation ska upprätta en krishanteringsplan.

Stadsledningskontoret ansvarar för att utarbeta, utveckla och underhålla en stadsövergripande handlingsplan för ledning och samverkan.

Stadsledningskontoret ansvarar även för Västerås stads del i länsstyrelsens uppföljning av krishanteringsförmåga. Verksamheter ska bistå med underlag. Stadsledningskontoret ska dessutom varje mandatperiod ta fram en verksamhetsplan som beskriver det arbete som Västerås stad avser att genomföra inom området krisberedskap under kommande år.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera kriser och samhällsstörningar (eller andra former av händelser) ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Utbildning och övning ska ske fortlöpande efter behov, såväl internt som i samverkan med länsstyrelsen och andra externa aktörer. Den årliga planeringen ska beskrivas i en övnings- och utbildningsplan som utformas utifrån de behov som framkommer, exempelvis i samband med identifierade brister i risk- och sårbarhetsanalysen, erfarenheter från övningar eller verkliga händelser.

Enligt kommunöverenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska kommunen ansvara för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid samt ha grundläggande kunskaper om de författningar och arbetsätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Västerås stad ska också i den utsträckning tillfälle ges, delta i planering, genomförande och utvärdering av samverkansövningar på regional eller nationell nivå.

STABS- OCH LEDNINGSUTBILDNINGAR

Västerås stad ska, i samverkan med U-Sam, årligen genomföra gemensamma stabs- och ledningsutbildningar. Till dessa utbildningar ska även andra samhällsviktiga aktörer från länet bjudas in. Genom detta skapas ett gemensamt synsätt för ledning och samverkan, kontakter knyts och deltagarna får en ökad förståelse för olika perspektiv.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det finns en övnings- och utbildningsplan. De ansvarar även för att respektive verksamhet övar och utbildas i en omfattning som bedöms som tillräcklig för att upprätthålla förmåga att hantera samhällsstörningar och höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att en övnings- och utbildningsplan tas fram och fastställs i samverkan med andra aktörer i krisberedskapssystemet. Planen ska säkerställa att kommunöverenskommelsen uppfylls. Stadsledningskontoret har samordningsansvar för den samverkansövning som Västerås stad varje år ska delta i och som rör flera verksamheter i kommunen. Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads deltagande i regionala och nationella övningar.

Geografiskt områdesansvar

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad, vad gäller krisberedskap inom sitt geografiska område, verka för att:

- olika aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet,
- de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en kris samordnas,
- informationen till allmänheten under en kris samordnas.

Kommunen bör informera berörda lokala aktörer om arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.

För att utöva sitt geografiska områdesansvar ska Västerås stad genomföra olika åtgärder som redovisas nedan.

SAMVERKAN MED RÄDDNINGSTJÄNSTEN MÄLARDALEN

För att kunna ge skydd mot olyckor eller andra händelser inom kommunens geografiska ansvarsområde ska Västerås stad ha en utvecklad samverkan med andra aktörer. Västerås stad och Räddningstjänsten Mälardalen stödjer varandra med exempelvis kompetenser och, vid behov, resurser. Samverkan innefattar även räddningstjänstförbundets övriga medlemskommuner.

SAMVERKAN I NÄTVERK

Västerås stad ska samordna krisberedskap och säkerhetsfrågor i ett gemensamt

säkerhetsnätverk. Här ingår ett flertal olika aktörer där flera representerar verksamheter som bedriver samhällsviktig verksamhet.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna och leda säkerhetsnätverket samt nätverk för näringslivet avseende krisberedskapsfrågor.

Krisstöd

Västerås stads krisstöd ska ge psykologiskt och socialt stöd till drabbade vid i huvudsak en större olycka eller kris. Verksamheten är en extra resurs inom Västerås stad vid omfattande och traumatiska händelser. I gruppen samordnas arbetet med stöd till drabbade och närstående vid olyckor och katastrofer. I denna grupp ingår förutom Västerås stad även regionen, polisen, räddningstjänsten, Svenska kyrkan, Brottsofferjouren, Försvarsmakten, Röda korset och Lantbrukarnas riksförbund. Gruppen träffas för planering, övning och utbildning minst fyra gånger per år. Krisstödet kan aktiveras av Västerås stads tjänsteman i beredskap, polisen, ambulanssjukvården eller räddningstjänsten. Arbetet ska regleras i en handlingsplan.

→ **ANSVAR**

Individ- och familjförvaltningen leder och samordnar arbetet med Västerås stads krisstöd. Förvaltningen är ansvarig för att upprätta en handlingsplan för krisstöd och ansvarar för att Västerås stad har ett övat och tränat krisstöd.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ett initialt stöd vid krisartade händelser.

Trygghetspunkter

En trygghetspunkt är en plats dit allmänheten kan gå för att få värme, vatten, varm mat, information, möjlighet att larma 112, besöka toalett, enklare sjukvård, övernattnings eller stöd. Västerås stad ska ha tillräckligt med trygghetspunkter utifrån totalförsvarets behov.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ska samordna och leda arbetet med utveckling av trygghetspunkter.

Barn och utbildningsförvaltningen ansvarar för det initiala iordningställandet och bemanningen

Kriskommunikation

Västerås stads kriskommunikationsgrupp planerar och hanterar hur information till allmänheten ska samordnas vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Arbetet regleras i Västerås stads kriskommunikationsplan.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla koncernen Västerås stads kriskommunikationsarbete vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

Ledningsansvar

Västerås stad utövar sitt ledningsansvar vid samhällsstörningar genom att samverka med berörda aktörer. Samverkan är avgörande för hur väl Västerås stad kan hantera en kris eller samhällsstörning. Målet är att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande för att hantera händelsen. Detta förutsätter att det inom Västerås stad och dess bolag finns utarbetade rutiner och arbetssätt för samverkan.

Västerås stad ska ha förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) på lokal nivå, för samordning av olika aktörers åtgärder. Inriktnings- och samordningsfunktionen är Västerås stads centrala funktion för att utöva samverkan. Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad ha en plan för ledning och samverkan. Västerås stads förmåga och planering av ISF och ledning regleras i handlingsplan för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Inom ramen för sitt ledningsansvar ska Västerås stad även ha förmåga att upprätta lägesbilder i samband med en samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för Västerås stads förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion vid samhällsstörning eller höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar för att en handlingsplan upprättas, utvecklas och underhålls för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har rutiner och arbetssätt för att kunna samverka, både internt och med andra samhällsviktiga aktörer.

Krisledning

Krisledning är den funktion som träder in när en händelse inte kan hanteras inom Västerås stads ordinarie verksamheter eller är så pass omfattande att den kräver samordning och samverkan. Västerås stad ska ha utvecklade modeller och arbetssätt för att utöva krisledning. Därigenom säkerställs det att Västerås stad är förberedd på att hantera såväl kriser som samhällsstörningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att respektive verksamhet har en krisledning för samhällsstörningar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har modeller och arbetssätt för krisledning. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har en övad och utbildad krisledning.

Viktigt meddelande till allmänheten, VMA

Västerås stad ska enligt kommunöverenskommelsen säkerställa att VMA (Viktigt meddelande till allmänheten) kan sändas via anläggningar för utomhusvarning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap äger VMA-anläggningarna medan kommunen är användare och ansvarar för drift, underhåll och service av ljudsändarna inom kommunens geografiska område samt för att säkerställa att utrustningen kan användas.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för service av ljudsändarna samt att säkerställa att utrustningen kan användas. Räddningstjänsten Mälardalen utför dessa uppgifter på uppdrag av stadsledningskontoret.

Rapportering

Västerås stad ska vid samhällsstörningar och extraordinära händelser ge länsstyrelsen (eller den myndighet som regeringen bestämmer) lägesrapporter om vad som hänt, nuläge och förväntad utveckling samt om vidtagna och planerade åtgärder. För Västerås stad är det funktionen tjänsteman i beredskap som har primärt ansvar för rapportering i samband med händelser.

Västerås stad ska kunna ge länsstyrelsen en samlad rapport om risker och sårbarheter i kommunen och i möjligaste mån kunna informera om de lokala krisberedskapsaktörernas förberedelser inför samhällsstörningar och extraordinära händelser. Västerås stad ska därför i möjligaste mån vara samordnad med länsstyrelsen kring nätverk, teknik och metodik för informationsdelning, för att stödja samverkan i Västmanland.

Rapportering om det kontinuerliga arbetet och hur det påverkat Västerås kommun ska göras enligt nedanstående tidsplan:

- Senast 31 oktober det första året i mandatperioden ska kommunen redovisa arbetet med risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen enligt gällande föreskrift. Det ska göras elektroniskt om inte särskilda skäl föreligger.
- Årligen senast den 15 februari ska Västerås stad redovisa en årsuppföljning av kommunens krisberedskap. Redovisningen görs till länsstyrelsen. Redovisningen ska innehålla följande delar:
  - Svar på indikatorer som finns som bilaga till föreskrift (MSBFS 2015:5) för risk- och sårbarhetsanalys.
  - Redogörelse för åtgärder som vidtagits och hur de påverkat krisberedskapen.
  - Redogörelse för eventuella samhällsstörningar och extraordinära händelser som skett under året.
  - Redovisning av hur den statliga ekonomiska ersättningen använts inklusive vilka kostnader som är hänförliga till respektive ersättning.

Krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn

Västerås är en evenemangsstad som årligen lockar hundratusentals besökare. Västerås stad arrangerar årligen flertalet evenemang, vilket ställer krav på Västerås stad som arrangör och som myndighet att säkerställa att det genomförs trygga och säkra evenemang i kommunen.

Besöksmål och evenemang inom kultur- och fritidssektorn har i flera fall de senaste åren utgjort måltavlor för terrorattentat i Europa. Försvarsberedningen menar i rapporten Motståndskraft att terrorism utgör ett reellt säkerhetshot även i Sverige. Det går inte att utesluta att liknande händelser kan ske i Västerås. Därför är det av vikt att det stadsövergripande arbetet med säkerhet inom kultur- och fritidssektorn även omfattar hela hotskalan.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser och bolag ansvarar för att vidta åtgärder för att skydda besökare och förebygga olyckor eller säkerhetsincidenter vid evenemang.

Stadsledningskontoret ansvarar för att stödja nämnder, styrelser och bolag med strategisk planering av offentlig säkerhet och krisberedskap inom kultur- och fritidssektorn. Stadsledningskontoret ansvarar även för att ta fram stödjande dokument om evenemangssäkerhet.

Civilt försvar

Civilt försvar

År 2015 gav regeringen uppdraget till ansvariga myndigheter att planeringen för totalförsvar skulle återupptas, mot bakgrund av det förändrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig samt all den verksamhet som sker under krig. Totalförsvaret består av det militära försvaret och det civila försvaret. Idén med totalförsvaret är att det ska göra det möjligt för hela Sverige att kraftsamla med det gemensamma målet att försvara Sverige. Genom det civila försvaret är Västerås stad en del av totalförsvaret. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas enligt försvarsberedningen.

Återtagandet av totalförsvaret är den mest omfattande samhällsreform som pågår just nu. Att beakta totalförsvarets krav innebär att planera för att så långt som möjligt kunna fortsätta ordinarie verksamhet även under höjd beredskap, med hänsyn till tillgång på personal och förhållanden i övrigt. Planeringen ska ske i samverkan med andra berörda aktörer, som statliga myndigheter, kringliggande kommuner, Region Västmanland, civilsamhälle och företag. I praktiken handlar det om att:

- analysera vilka materiella och personella resurser som behövs för att kunna fortsätta verksamheten i situationer med störda förhållanden (Det vill säga ingen eller osäker tillgång till exempelvis el/telefoni/datatrafik samt drivmedels-, bränsle- och vattenförsörjning).

- planera för att den mest kritiska funktionaliteten kan upprätthållas så långt som möjligt, inklusive planering för att bedriva verksamheten på alternativ plats, samt sätt att tillgodose tillförsel av nödvändiga varor och tjänster.
- kommunicera relevanta delar av planeringen med andra som behöver känna till den, i synnerhet länsstyrelsen samt leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Den kontinuitetsplanering som idag görs hos Västerås stad och dess bolag behöver dimensioneras för höjd beredskap. För vissa bolag är det rimligt att gå längre, genom att Västerås stad till exempel ställer krav på autonom elförsörjning (reservkraft), fortifikatoriskt skydd och en personalförsörjd krigsorganisation i syfte att kunna verka och fungera under krig.

Målet för det civila försvaret är att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Arbetet med civilt försvar tar sin utgångspunkt i krisberedskapen, men det regleras också av lagstiftning om höjd beredskap. Höjd beredskap är en juridisk term för krig/krigsfara, men kan även betyda andra utomordentliga förhållanden föranledda av krig eller krigsfara. Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Arbetet med civilt försvar är en obligatorisk uppgift för Västerås stad enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Inriktningen på arbetet med höjd beredskap bestäms av en överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Därutöver kan det finnas specifika förordningar från bevakningsansvariga myndigheter som berör Västerås stad eller dess bolag.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att deras verksamheter har vidtagit de åtgärder som krävs för att Västerås stad ska kunna bedriva verksamhet under höjd beredskap.

Stadsledningskontoret har det övergripande ansvaret för att planera och koordinera samt följa upp Västerås stads arbete med civilt försvar. Vid höjd beredskap ska stadsledningskontoret säkerställa att Västerås stad vidtar de förberedelser som behövs för verksamheten, samt att centrala krisledningen

har grundläggande kunskaper om Västerås stads uppgifter under ett sådant läge.

Rapportering vid höjd beredskap

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om beredskapsläget och övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i Västerås kommun.

→ ANSVAR

Stadsdirektören ansvarar för att Västerås stad har förmåga att rapportera vid höjd beredskap.

Ledningsansvar

Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig leder kommunstyrelsen Västerås. Västerås stads utgångspunkt är att förhållandena som råder under höjd beredskap, krigsfara eller krig kommer att påverka ordinarie verksamheter i någon utsträckning, både praktiskt och författningsmässigt. Formerna för hur Västerås stad ska verka och utöva sitt ledningsansvar behöver kartläggas.

Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad verka för att tydliggöra ledningsansvar och arbetssätt vid höjd beredskap. Det ska primärt göras genom att utbilda och öva kommunstyrelsen i uppgiften, att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning. Vidare ska Västerås stad, om de passar i övningsplaneringen, medverka i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen och även delta i övning anordnad av annan statlig myndighet.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att kommunstyrelsen övas och utbildas i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning.

Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad medverkar i övningar anordnade av Länsstyrelsen i Västmanland och i övning anordnad av annan statlig myndighet.

Ledningsplats

En ledningsplats är en plats dit den centrala ledningen för Västerås stad kan samlas för att leda kommunen vid samhällsstörningar. Västerås stad har idag en ordinarie ledningsplats. Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig ska Västerås stad ha tillgång till en alternativ ledningsplats. Beroende på totalförsvarets krav bör Västerås stad också undersöka behovet av en skyddad ledningsplats, vilken Västerås stad bör kunna dela med flera aktörer i totalförsvaret.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ledningsplatser som motsvarar totalförsvarets behov.

Stöd till försvarsmakten

En central uppgift för det civila försvaret är stödet till Försvarsmakten. Västerås stad ska ha förmåga, upparbetade planer och arbetsätt för att kunna möta och stödja Försvarsmaktens behov vid höjd beredskap.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har planer för hur de ska kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna Västerås stads arbete med planering och förberedelser för att kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera och verka vid höjd beredskap, krigsfara och krig ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Detta som en del i att stärka Västerås stads förmåga att utöva sitt ledningsansvar vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Det är även viktigt att Västerås stads medarbetare får tillgång till information om totalförsvaret och Västerås stads arbete med civilt försvar.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att medarbetare inom Västerås stad får tillgång till kunskap om Västerås stads arbete vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Stadsledningskontoret ansvarar även för att nyckelpersoner ur koncernen Västerås stad tillsammans med förtroendevalda får grundläggande kunskap om de författningar och arbetsätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Krigsorganisation

Vid höjd beredskap ska Västerås stad vidta de särskilda åtgärder, i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser, som är nödvändiga för att kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret under rådande förhållanden. Detta framgår av 7 § i lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Västerås stad ska även ha de planer som behövs för att kunna upprätthålla sin verksamhet under höjd beredskap, vilket framgår av 4 § i lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om den verksamhet

som ska bedrivas under höjd beredskap, inklusive information om bland annat krigsorganisation och vilken personal som ska tjänstgöra i organisationen.

Enligt totalförsvarsförordningen ska kommunen fortsätta sin verksamhet vid höjd beredskap. Vid beredskapslarm ska kommunen övergå till en krigsorganisation. En fungerande krigsorganisation handlar ytterst om att kommunen ska bidra till ett fungerande samhälle vid höjd beredskap och att bidra till målet för det civila försvaret.

Under förra programperioden upprättades en första krigsorganisation som hanterar grunduppdraget inom samhällsviktig verksamhet. Den ska vidareutvecklas för att kunna hantera tillkommande krigsuppgifter.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att stödja styrelser och nämnder i arbetet med krigsorganisation samt ansvarar för stadsgemensamma ledningsfunktioner.

Varje styrelse och nämnd har ansvar för att upprätthålla en aktuell krigsorganisation över sin verksamhet.

Totalförsvarsplikt

Totalförsvarsplikt gäller för varje svensk medborgare, från början av det kalenderår som medborgaren fyller sexton år till slutet av det kalenderår som denne fyller sjuttio år. Det finns två typer av plikter: dels värnplikten, som hanteras av Försvarmakten, dels civilplikten, som idag är vilande.

KRIGSPACERING

När det råder höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig:

- kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
- tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller
- utför arbete som anvisas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Krigsplacering av anställda som kan komma att tas i anspråk med allmän tjänsteplikt är ett viktigt planeringsverktyg för att säkerställa dels krigsorganisationens bemanning, dels att personerna i fråga är placerade i den verksamhet där de gör störst nytta för Västerås stad under höjd beredskap, vid krigsfara och krig. Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad ta fram ett regelverk för hur och vilka medarbetare som ska omfattas.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade.

Bolag och kommunalförbund ansvarar, var för sig, för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade samt att arbetet fortlöpande rapporteras till Västerås stad.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna arbetet med krigsplacering inom Västerås stad. Stadsledningskontoret ansvarar även för att bevaka frågan kring civilplikt.

Försörjning

I händelse av höjd beredskap eller krig kommer det förmodligen snabbt bli brist och omfattande störningar i kedjan av bland annat:

- nyttigheter som el/värme/vatten/internet
- kommunikation
- varuleveranser till samhällsviktiga verksamheter
- livsmedel
- mediciner och sjukvårdsutrustning
- drivmedel och bränsle
- olika tjänster.

Västerås stad ska därför ha en beredskap och planering för försörjning under höjd beredskap. Beroende på typ av försörjning så ska dessa planeras och regleras genom ämnesspecifika beredskapsplaner. Planeringen ska utgå från att leveranser till Sverige är avskurna, att det är stora störningar i elförsörjningen och i de elektroniska kommunikationerna i stora delar av landet samt att hjälp inte går att hämta från närliggande kommuner och län.

UPPHANDLINGAR

Årligen genomför Västerås stad egna upphandlingar eller medverkar i eller nyttjar nationella upphandlingar. Dessa är av betydelse för alla Västerås stads verksamheter. En störning i en verksamhet till följd av avbrott i en leverans kan få stora konsekvenser som hotar liv och hälsa eller riskerar att skada Västerås stads varumärke. Inför och vid höjd beredskap, krigsfara och krig är det angeläget att Västerås stad har eller nyttjar upphandlingar som har tagit hänsyn till beredskapsplaneringen samt att de avtal som ingår gäller under höjd beredskap och krig. En första del i arbetet med att stärka försörjningen av varor och tjänster är att på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att i egna kontinuitetsplaner ha försörjningen av varor och tjänster säkerställd för minst sju dagar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att det tas fram en försörjningsstrategi som beaktar samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret

ansvarar även för att koordinera och leda planeringsarbetet med försörjningsberedskapen.

Upphandlingscenter ansvarar för att vid samhällsviktiga upphandlingar på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet

För Västerås stad är information en av de viktigaste tillgångarna. Det är via informationshantering i olika processer som Västerås stad styrs och utvecklas. Om informationen i processerna inte finns tillgänglig eller förändras så att den blir felaktig kan det få katastrofala följder för Västerås stad och dess invånare.

Information behöver därför skyddas av tre skäl:

- Informationen ska alltid finnas tillgänglig när den behövs (tillgänglighet)
- Det ska gå att lita på att information är korrekt och inte manipulerad eller förstörd (riktighet)
- Viss information ska endast behöriga personer kunna ta del av (konfidentialitet)

Skyddet behöver givetvis anpassas efter behovet så att skyddet är tillräckligt i förhållande till kostnader och riskbild. Skyddet får varken vara otillräckligt eller för omfattande, så att onödiga kostnader uppstår. Därför måste analyser göras av information och de system som bär informationen. Bristande skydd kan leda till stora konsekvenser för de tjänster som Västerås stad tillhandahåller.

Informationssäkerhet innebär att systematiskt skydda kommunens verksamhet mot avbrott och minimera risken för att information används på ett felaktigt sätt. Brister i informationen kan leda till ett försämrat förtroende för Västerås stads tjänster. Allvarliga eller upprepade störningar kan leda till olika kriser.

Västerås stads informationssäkerhet omfattar all information i Västerås stads alla verksamheter, oavsett om informationen finns på papper, i dator, mobiltelefon eller annat tekniskt media. Då stora delar av informationen hanteras med hjälp av IT-system så handlar informationssäkerhet även om teknik. Informationen och de system som används för att hantera den är viktiga resurser för Västerås stad och representerar stora värden. Kommuninvånarnas och verksamhetens krav på att ha tillgång till rätt information vid rätt tillfälle, kraven på riktighet och konfidentialitet samt lagar och förordningar ställer stora krav på informationshantering och informationssystem.

Genom att upprätthålla en god nivå av informationssäkerhet förbättras och bibehålls förtroendet för Västerås stads verksamheter. En god informationssäkerhet håller också ner direkta och indirekta kostnader samt minskar risken för rättsliga processer, då kontroll av regelefterlevnad också är en del av informationssäkerheten.

Varje informationstillgång ska analyseras mot identifierade krav för att bedöma vilken konsekvens som kan förväntas vid förlust av konfidentialitet, riktighet eller tillgänglighet. Spårbarhet, exempelvis loggning och certifikathantering, är tekniker som kan användas för att bland annat bevisa att Västerås stad följer de lagar och förordningar som styr Västerås stads processer. Informationssäkerheten inkluderar även de bolag där Västerås stad har ett rättsligt inflytande.

CYBERSÄKERHET

Cybersäkerheten är en del i Västerås stads informationssäkerhetsarbete. Med cybersäkerhet avses främst det digitala försvaret av datorer och servrar, mobila enheter, elektroniska system, nätverk och data mot skadliga angrepp. Det kallas även informationstekniksäkerhet eller elektronisk informationssäkerhet.

Cybersäkerhet syftar till att motverka tre slags hot:

- cyberbrott, där enstaka personer eller grupper angriper system för ekonomisk vinning
- cyberkrigföring, som ofta har att göra med informationsinsamling och är politiskt motiverad
- cyberterrorism, som är avsedd att underminera elektroniska system och orsaka panik eller rädsla.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete, enligt Västerås stads ledningssystem för informationssäkerhet (LIS), vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. Varje nämnd och styrelse är informationsägare och ska säkerställa hanteringen inom de ansvarsområden som nämnd eller styrelse bedriver.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar att samordna Västerås stads informationssäkerhetsarbete vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. I det ingår ett övergripande ansvar för att leda arbetet med att stärka Västerås stads arbete inom cybersäkerhet samt att planera för cybersäkerhet vid höjd beredskap.

Samhällsviktig verksamhet

Lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster syftar till att uppnå en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverk och informationssystem inom EU. Av lagens sju sektorer så berörs kommuner och regioner av följande:

- Energi
- Transport
- Hälso- och sjukvård
- Dricksvatten
- Digital infrastruktur

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete som skyddar samhällsviktig verksamhet som lyder under lagstiftningen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla Västerås stads arbete inom ramen för lagstiftningen. Stadsledningskontoret kan även stödja bolag och kommunalförbund i deras informationssäkerhetsarbete.

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda information och verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet. Det handlar om skydd mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Säkerhetsskyddet är därför en kritisk aspekt av stadens verksamhet. Varje juridisk person som bedriver säkerhetskänslig verksamhet är en verksamhetsutövare med skyldighet att leva upp till säkerhetsskyddslagens krav. Västerås stads säkerhetsskydd ska därför vara anpassat efter gällande förordningar och krav.

Det omfattar en rad åtgärder för att skydda känslig information och viktiga resurser. Detta arbete innefattar både fysiska säkerhetsåtgärder, som låssystem och övervakningskameror, och digitala säkerhetslösningar, som kryptering och brandväggar.

Arbetet med säkerhetsskydd inkluderar även att utbilda medarbetare i säkerhetsmedvetenhet.

Det för att minska risken för interna hot och oavsiktliga säkerhetsbrott. Regelbunden riskanalys och säkerhetsrevisioner är avgörande för att identifiera och åtgärda potentiella säkerhetsbrister. Dessutom inkludera säkerhetsskyddet i stadens beredskapsplaner. Det för att hantera och begränsa konsekvenserna av säkerhetsincidenter.

Ansvar för säkerhetsskyddet ligger hos stadens säkerhetsskyddschef, som ska leda och samordna säkerhetsskyddsarbetet samt kontrollera att verksamheten bedrivs enligt säkerhetsskyddslagen och de föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen. Detta ansvar kan inte delegeras. Det är även viktigt att de samarbetar med andra myndigheter och organisationer för att hålla sig informerade om nya hot och bästa praxis inom säkerhetsområdet.

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen har Kommunstyrelsen ansvarar för att Västerås stad har en säkerhetsskyddschef samt en eller flera ställföreträdare.

Säkerhetsskyddschefen ska leda och samordna säkerhetsskyddsarbetet samt kontrollera att verksamheten bedrivs enligt säkerhetsskyddslagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Nämnder och styrelser ska följa de anvisningar och vidta de åtgärder som Västerås stads säkerhetsskyddschef anger

Signalskydd

Signalskydd är till för att förhindra obehöriga att komma åt eller påverka säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som skickas genom elektronisk kommunikation. Signalskydd måste användas vid elektronisk kommunikation av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, det vill säga information som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen och som rör Sveriges säkerhet, om detta sker till ett informationssystem utanför verksamhetsutövarens kontroll.

En verksamhetsutövare som har ett signalskyddssystem ska ha minst en signalskyddschef. Signalskyddschefen har enligt Försvarmaktens föreskrifter om signalskyddstjänsten (FFS 2021:1) till uppgift att ansvara för ledning och samordning av signalskyddstjänsten.

Signalskyddstjänsten är starkt knuten till Västerås stads säkerhetsskyddstjänst och sambandstjänst. Signalskyddstjänstens utövande regleras i Västerås stads signalskyddsinstruktion (KS 2023/01236-2.7.0)

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen ansvarar för att säkerställa att Västerås stad har en Signalskyddschef

Signalskyddschefen ansvarar för att leda och samordnar Västerås stads signalskyddstjänst.

Säkerhetsskyddad upphandling

Säkerhetsskyddad upphandling är namnet på en process som i huvudsak går ut på att identifiera skyddsvärden i en upphandling, analysera dem och ta fram ett avtal som säkerställer att skyddsvärdena får ett lika bra skydd hos anbudsgivaren eller leverantören som hos verksamhetsutövaren. Vid en upphandling ska ett sådant säkerhetsskyddsavtal tecknas:

- om det i upphandlingen förekommer säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller
- om leverantören genom upphandlingen får tillgång till i övrigt säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet.

Kraven på säkerhetsskydd vid upphandlingar omfattar både offentliga och privata aktörer.

→ **ANSVAR**

Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att Västerås stad har kunskap och arbetssätt för att genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar. Säkerhetsskyddschefen ansvarar även för att det finns rutiner för rapportering till Säkerhetspolisen vid säkerhetsskyddade upphandlingar.

Operativa resurser

Förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad begära förstärkningsresurser från annan aktör. Det kan exempelvis handla om stöd från annan offentlig aktör eller aktör från näringslivet. Om händelsen skulle bli alltför komplex, alltför stor eller långdragen så att inte heller länets samlade resurser skulle räcka till finns det nationella förstärkningsresurser att avropa från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Bolag och kommunalförbund ansvarar för att de har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Civilsamhället

Frivilliga och civilsamhället utgör en tredje sektor, utöver offentlig och privat sektor. Denna tredje sektor är av central betydelse för den svenska demokratin, genom att den både historiskt och idag skapar engagemang och folkförankring i flera olika frågor. Det finns omkring 235 000 organisationer inom civilsamhället, verksamma inom olika områden. Allt från den lokala idrottsklubben till sociala föreningar. Till civilsamhället hör även de registrerade trossamfundet.

Vid nutida kriser och samhällsstörningar har civilsamhällets aktörer visat sig kunna dels stödja en pågående händelse genom exempelvis organisering av spontanfrivilliga, dels bidra med olika resurser eller lokaler. Vidare har civilsamhället visat på förmåga att gå in och ta en stor roll även efter en större händelse. Civilsamhället är alltså en viktig resurs vid krisberedskap men också vid höjd beredskap på längre sikt.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och samverka med organiserade frivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Spontanfrivilliga

Vid händelser uppstår det ibland spontanfrivilliga grupperingar. Drivkrafterna hos spontanfrivilliga varierar, men gemensamt är att engagemanget uppstår i samband med en händelse. Omfattningen på spontanfrivilligas engagemang är svårt att i förväg kunna avgöra. Förändringar i klimat, demografi, teknologi och nya former av utsatthet och behov är några faktorer som kan påverka utvecklingen av frivilligengagemang.

Nutida händelser, exempelvis flyktingsituationen 2015 och 2022 eller skogsbränderna 2014 och 2018, visar på spontanfrivilligas styrka och möjlighet till effekt. Dessa händelser visar också på behovet av att en aktör innan en händelse i förväg har tänkt igenom hur de ska arbeta med spontanfrivilliga. Västerås stad ska därför se till att det finns planer och rutiner för att arbeta med och hantera spontanfrivilliga och deras engagemang vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

För att få ut full effekt av spontanfrivilliga är det viktigt att samverka och samordning sker tidigt i en händelse. Annars finns risken att effekten uteblir eller försämras.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och organisera spontanfrivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende spontanfrivilliga vid samhällsstörning och vid höjd beredskap.

Frivilliga försvarsorganisationer

Genom förordningen om frivillig försvarsverksamhet pekas följande organisationer ut som frivilliga försvarsorganisationer:

- Flygvapenfrivilligas riksförbund

- Frivilliga automobilkårens riksförbund
- Frivilliga flygkåren
- Frivilliga motorcykelkårens riksförbund
- Frivilliga radioorganisationen
- Föreningen svenska röda korset
- Försvarets personaltjänstförbund
- Insatsingenjörernas riksförbund
- Riksförbundet Sveriges lottakårer
- Sjövärnskårens riksförbund
- Svenska blå stjärnan
- Svenska brukshundklubben
- Svenska fallskärmsförbundet
- Svenska försvarsutbildningsförbundet
- Svenska pistolskytteförbundet
- Svenska skyttesportförbundet
- Sveriges bilkårens riksförbund
- Sveriges civilförsvarsförbund

Dessa organisationer har en särskilt uttalad roll att främja totalförsvaret. Uppgifterna omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret. Medlemmar från dessa organisationer kan komma att bli krigsplacerade i Västerås stad.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende samverkan med frivilliga försvarsorganisationer, inför och vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Frivilliga förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad behöva stöd från frivilliga krafter, som en viktig förstärkningsresurs. Frivilliga förstärkningsresurser har utbildad och övad personal med flera viktiga kompetenser, till exempel inom logistik, samband, djursmitta, flyg och stabsarbete. Nutida händelser, exempelvis skogsbränderna 2014 och 2018, visar på styrkan i frivilliga förstärkningsresurser.

FRIVILLIG RESURSGRUPP

Konceptet Frivillig beredskapsgrupp (FBG) är ett avtalsbaserat lokalt koncept för att samordna frivilliga och frivilliga från försvarsorganisationer på lokal nivå, vilket utgör en central del av Västerås stads frivilliga förstärkningsresurser. I händelse av fredstida kris eller höjd beredskap har FBG en utvidgad roll som innefattar en rad viktiga uppgifter för att stödja samhället.

Under höjd beredskap ska FBG vara redo att agera som civilförsvarspersonal, vilket innebär att de kan kallas in för att utföra uppgifter som är kritiska

för samhällets funktionalitet. FBG ska genomgå regelbunden övning och utbildning för dessa uppgifter för att säkerställa att de är redo att agera effektivt under både normala omständigheter och tider av höjd beredskap

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har upparbetade rutiner, förmågor och planering avseende frivilliga förstärkningsresurser vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Samband

Rakel är det nationella kommunikationssystemet för samverkan och ledning under kriser, används av polis, räddningstjänst, sjukvård och försvarsmakt, men också av ett stort antal andra myndigheter, energibolag, kollektivtrafikmyndigheter och verksamheter som exempelvis hanterar farliga ämnen. Alla landets länsstyrelser, kommuner och regioner är anslutna till Rakel.

För att skapa redundans i kommunikationssystemet, använder Västerås stad även Digital Mobile Radio (DMR), en digital radiostandard som erbjuder röst- och datatransmission.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att administration och hantering av Rakel och DMR, inklusive att utveckla effektiva rutiner för kommunikation både internt och med externa parter. De ansvarar också för att rapportera större evenemang till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

UTKAST

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Program för skydd och beredskap

Antaget av kommunfullmäktige XX månad 2024

KS 2023/01428

2024-01-27

VÄSTERÅS STAD

Inledning	4
FN:s globala mål	4
Nationella säkerhetsstrategin	5
Västerås vision 2026 – Staden utan gränser	6
Syfte	6
Övergripande mål	6
Begrepp	6
Uppföljning	7
Revidering	7
Aktörer, roller och ansvar	7
Politisk organisation	7
Förvaltningsorganisation	8
Beredskapsfunktioner	9
Risk- och sårbarhetsanalyser	11
Försäkringar	11
Incidenthantering	12
Säkerhetskultur	13
Skydd	14
Systematiskt brandskyddsarbete	14
Skydd mot olyckor	14
Skyddsobjekt	15
Krisberedskap.....	16
Utbildning och övning	17
Geografiskt områdesansvar	18
Krisstöd	19
Trygghetspunkter	19
Kriskommunikation	19
Ledningsansvar	20
Krisledning	20
Viktig meddelande till allmänheten, VMA	21
Rapportering	21
Krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn	22
Civilt försvar	22
Civilt försvar	22
Rapportering vid höjd beredskap	24
Ledningsansvar	24
Ledningsplats	24
Stöd till försvarsmakten	25

Utbildning och övning	25
Krigsorganisation	25
Totalförsvarsplikt	26
Försörjning	27
Informationssäkerhet	28
Informationssäkerhet	28
Samällsviktig verksamhet	29
Säkerhetsskydd	30
Säkerhetsskydd	30
Signalskydd	31
Säkerhetsskyddad upphandling	31
Operativa resurser	32
Förstärkningsresurser	32
Civilsamhället	32
Spontanfrivilliga	33
Frivilliga försvarsorganisationer	33
Frivilliga förstärkningsresurser	34
Samband	35

Inledning

Program för skydd och beredskap beskriver Västerås stads arbete inom ett antal områden som rör skydd, säkerhet och beredskap:

- Civilt försvar
- Förstärkningsresurser
- Försäkringar
- Incidenthantering
- Informationssäkerhet
- Krisberedskap
- Krisberedskap inom kultur- och fritidssektorn
- Krisberedskap och civilsamhället
- Risk- och sårbarhetsanalys
- Signalskydd
- Skydd mot olyckor
- Systematiskt brandskyddsarbete
- Säkerhetskultur
- Säkerhetskydd

Västerås stad arbetar med dessa olika områden, antingen motiverat av lagar, förordningar och föreskrifter, statliga överenskommelser, egna ambitioner eller politisk viljeinriktning.

Enligt överenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun redovisa sitt arbete med krisberedskap i ett styrdokument. Det här är Västerås stads styrdokument för detta. Genom att samla allt arbete kring skydd och beredskap i ett gemensamt styrdokument är tanken att göra Västerås stads insatser tydligare.

FN:s globala mål

År 2015 antog FN Agenda 2030, 17 globala mål för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Genom dessa har världens ledare förbundit sig till att uppnå mål som att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen och hantera klimatkrisen.

MÅLOMRÅDEN SOM BERÖR PROGRAM FÖR SKYDD OCH BEREDSKAP

Program för skydd och beredskap berörs av olika målområden i Agenda 2030, främst delar av mål 1, 3, 11, 13 och 16.

Mål 1: Ingen fattigdom

Delmål 1.5: Bygg motståndskraft mot ekonomiska, sociala och miljökatastrofer.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.6: Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken.

Delmål 3.9: Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Delmål 11.5: Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer.

Delmål 11.B: Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Delmål 13.1: Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Delmål 13.3: Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Nationella säkerhetsstrategin

Den nationella säkerhetsstrategin från januari 2017 pekar ut följande nationella intressen:

- Att tillgodose invånarnas trygghet, säkerhet och hälsa
- Att säkra försörjning och skydd av samhällsviktiga funktioner
- Att upprätthålla grundläggande värden: demokrati, rättsstat, mänskliga fri- och rättigheter
- Att under alla omständigheter försvara Sveriges frihet, säkerhet och rätt till självbestämmande
- Att främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde
- Att samarbete, solidaritet och integration inom EU bevaras och stärks
- Att främja en regelbaserad multilateral världsordning, där sex områden är prioriterade:
  - Normer och folkrätt
  - Handel
  - Klimat
  - Utvecklingssamarbete
  - Civilt och militärt fredsfrämjande
  - Agenda 2030

Den nationella säkerhetsstrategin presenterar även följande hot mot Sveriges intressen:

- Militära hot
- Informations- och cybersäkerhet, digitala risker
- Terrorism och våldsbejakande extremism
- Organiserad brottslighet och dess effekter
- Hot mot energiförsörjning
- Hot mot transporter och infrastruktur
- Hälsohot
- Klimatförändringar

Genom att studera dessa hot så stärks både Västerås och Sveriges möjligheter att förebygga, ge förvarning om, motstå och hantera de utmaningar de medför, vilket är en viktig del i säkerhetsarbetet.

Program för skydd och beredskap har tagit hänsyn till de intressen, hot och åtgärder som presenteras i den nationella säkerhetsstrategin, vilket bland annat syns i Västerås stads arbete med krisberedskap, civilt försvar, risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerhetsskydd.

Västerås vision 2026 – Staden utan gränser

I den vision som finns framtagen för Västerås är det framför allt två avsnitt som relaterar till program för skydd och beredskap, nämligen följande:

TILLSAMMANS FÖR VÄSTERÅS

Vi vill att du ska känna dig delaktig och vilja vara med och bidra till en trygg och harmonisk stad. Vi vill ha miljöer och aktiviteter där du kan hitta ett socialt sammanhang att ingå i. Ett starkt engagemang gör oss nyfikna på varandra och våra olikheter. Mångfalden kommer bli vår stora tillgång och våra olikheter skapar många möjligheter.

HANDLINGSKRAFT OCH STOLTHET

Vi kombinerar innovationer och mänsklig samverkan vilket ger resultat. Vi visar handlingskraft och förmåga att leverera. Västerås är en stad att vara stolt över. En stad med självaktning, där många vill leva sina liv. För visst är det lätt att bo och leva i en stad som alltid ger dig möjlighet att komma vidare – en stad där ingen längre känner några gränser.

Syfte

Programmets syfte är att vara ett ramverk för hur Västerås stad ska utöva sitt beredskapsansvar för kommunen. Programmet ska också definiera Västerås stads åtagande för respektive område i programmet.

Övergripande mål

Programmets övergripande mål är att Västerås kommun ska ha förmågan och beredskapen att hantera en händelse inom ramen för programmets syfte. Detaljerade mål per område ska fastställas genom underliggande dokument till programmet.

Begrepp

I programmet förekommer flera olika begrepp. Här förklaras några som är centrala för programmet:

- **Beredskap:** Begreppet innefattar i programmet allt från riskhantering till civilt försvar.
- **Bolag:** Med begreppet bolag avses i programmet Västerås stads helägda kommunala bolag.
- **Författning:** Samlingsbegrepp för lagar, förordningar och föreskrifter.
- **Samhällsstörning:** Begreppet är ett sätt att öppna upp för att förstå en händelse ur flera perspektiv. Att använda termerna olycka, kris eller krig riskerar att utgå mycket från lagstiftning och myndighetsuppdrag. Begreppet samhällsstörning används i stället för att det kan få fler att känna sig berörda av att hantera en händelse (eller flera samtidigt händelser).

Uppföljning

Kommunstyrelsen ska en gång per mandat period följa upp de områden som program för skydd och beredskap berör.

Revidering

Kommunfullmäktige ska en gång per mandatperiod revidera program för skydd och beredskap. Revidering ska också ske vid väsentlig förändring i författning som styr programområdet.

Aktörer, roller och ansvar

Det här kapitlet definierar vilka centrala aktörer, roller och ansvar som finns i Västerås stads arbete med skydd och beredskap.

Politisk organisation

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Kommunfullmäktige beslutar och fastställer Västerås stads program för skydd och beredskap.

KOMMUNSTYRELSEN

Kommunstyrelsen är övergripande ansvarig för utveckling och efterlevnad av Västerås stads arbete inom skydd och beredskap samt att god beredskap finns och upprätthålls inom Västerås stad, dess verksamheter och bolag.

Beredskapsplaner

Kommunstyrelsen ska ta fram och fastställa beredskapsplaner för extraordinära händelser och för höjd beredskap. Beredskapsplaner som fastställs av kommunstyrelsen ska följas av Västerås stads styrelser och nämnder samt Västerås stads helägda bolag.

KRISLEDNINGSNÄMNDEN

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid. Ordföranden i en sådan krisledningsnämnd bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion och beslutar i sådana fall att så ska ske. När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från andra nämnder ska återgå till ordinarie nämnd. Nämndens beslut ska anmälas till kommunfullmäktige. Nämnden regleras genom särskilt reglemente som ska revideras en gång per mandatperiod eller vid behov.

NÄMNDER/STYRELSER

För att organisationen ska vara väl förberedd att hantera oönskade händelser eller vid höjd beredskap ska åtgärder kring skydd och beredskap genomgå hela organisationen samt vara proaktiva och långsiktiga. Västerås stads samtliga nämnder och styrelser har därför ansvar för att:

- styrdokumentet följs inom respektive verksamhet
- skydds- och beredskapsfrågor hanteras inom respektive verksamhet
- arbetet kring skydd och beredskap följs upp årligen.

Förvaltningsorganisation

STADSDIREKTÖR

Stadsdirektören är övergripande ansvarig för Västerås stads samlade arbete med skydd och beredskap. Genom delegationsordningen för Västerås stad samt instruktionen för stadsdirektören fastställer stadsdirektören ansvar och uppgifter inom ramen för skydd och beredskap.

STADSLEDNINGSKONTORET

Stadsledningskontoret ansvarar under kommunstyrelsen för att leda och samordna Västerås stads samlade säkerhetsarbete inklusive krisberedskap och planering inför höjd beredskap. Stadsledningskontoret ska:

- omsätta de externa krav som ställs i lagar, avtal och överenskommelser med samverkande organisationer
- rapportera till kommunstyrelsen om hur kommunens samlade skydd och beredskapsarbete utvecklats samt vilka effekter som uppnåtts
- ansvara för att samordna och leda stadens samlade skydd och beredskap
- ansvara för att ta fram förslag till styrdokument samt förslag till revideringar av befintliga dokument.

Säkerhetsdirektören på stadsledningskontoret är enhetschef för säkerhetsenheten. Enheten har ansvar för att leda, utveckla och samordna stadens samlade skydds- och beredskapsarbete utifrån program för skydd och beredskap. Ansvaret gäller för säkerhetsfrågor inom Västerås stad samt inom de bolag och kommunalförbund som Västerås stad har ett rättsligt inflytande över.

Statliga ersättningar

Västerås stad får varje år statligt stöd för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Stadsledningskontoret ansvarar för att redovisa till länsstyrelsen eller annan myndighet hur den statliga ersättningen har använts.

Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads ersättningsanspråk till staten efter en händelse eller olycka enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) eller lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Beredskapsfunktioner

TJÄNSTEMAN I BEREDSKAP, TIB

Enligt föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun ha förmåga att kunna ta emot larm vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Västerås stad har valt att lösa detta med en speciellt utbildad tjänsteman i beredskap (TIB). TIB har i uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga samhällsstörningar/händelser.

Syftet med TIB-funktionen är att det ska finnas en ingång till Västerås stad dygnet runt, alla veckans dagar, för att kunna ta emot och hantera larm om allvarlig händelse, vid interna och externa händelser eller vid hot om sådana.

Målet är att inkommen information eller frågor från andra kommuner eller andra aktörer och myndigheter hamnar rätt inom Västerås stads organisation, samt att nödvändiga åtgärder och resurser vidtas vid en allvarlig eller extraordinär händelse.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv TIB-funktion.

KOMMUNIKATÖR I BEREDSKAP, KIB

Västerås stad ska ha en funktion som säkerställer att nödvändiga åtgärder vidtas för att initiera och leda stadens kommunikationsarbete vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Funktionen är en stödfunktion till Västerås stads tjänsteman i beredskap (TIB).

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv KiB-funktion.

ANDRA BEREDSKAPSFUNKTIONER

Beroende på samhällsutveckling med risker och hotbilder eller beroende på verksamhetens karaktär och uppgift kan det, utöver tjänsteman i beredskap och kommunikationsberedskap, finnas behov av andra beredskapsfunktioner. Varje nämnd eller styrelse får själv avgöra behovet av andra beredskapsfunktioner för att den egna verksamheten ska kunna hantera verksamhetsstörningar och samhällsstörningar på bästa sätt. De beredskapsfunktioner som inrättas ska rapporteras till stadsledningskontoret, som har ansvar för att samordna dessa.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det, efter behov, finns beredskapsfunktioner som säkrar att verksamheten kan fungera även vid eventuella störningar. De ansvarar även för att rapportera sina beredskapsfunktioner till stadsledningskontoret.

EXTERNA PARTER

Tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom olika verksamhetsområden ska upprätthålla motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom respektive verksamhetsområde upprätthåller motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar, samt att eventuella utökade säkerhetsåtgärder krävs och efterlevs. Det innebär bland annat att säkerställa att program för skydd och beredskap och kommunens regelverk gäller även för anlitade externa parter. Ansvaret innefattar även att det ska finnas krävda rutiner kring samverkan, uppföljning, granskning och ändringshantering för varje tjänst som köps in.

BOLAG OCH KOMMUNALFÖRBUND

Västerås stads helägda bolag och de kommunalförbund som bedriver samhällsviktigt verksamhet har var för sig ett samhällsansvar för Västerås och dess funktion. Dessa bolag ska samverka med Västerås stad i syfte att förebygga, hantera och utvärdera störningar. Varje helägt bolag och kommunalförbund är ansvarigt att bedriva ett eget systematiskt skydds- och beredskapsarbete. Bolagen och kommunalförbunden ska även delta i kommunens gemensamma skydds- och beredskapsarbete med sina respektive specialkompetenser.

→ ANSVAR

Helägda bolag och kommunalförbund ska:

- delta i säkerhetsnätverket, kommunens nätverk för skydd och beredskap
- upprätta underliggande dokument till program för skydd och beredskap
- delta i kommungemensamma utbildningar, övningar och utvärderingar samt analysera behov av egen utbildning och övning
- formulera mål och aktiviteter utifrån program för skydd och beredskap
- årligen följa upp arbetet med skydd och beredskap samt dess effekter.
- årligen skicka en rapport om arbetet med skydd och beredskap till stadsledningskontoret
- bistå med uppgift vid förfrågan från stadsledningskontoret
- delta i utrednings- och planeringsverksamhet.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Västerås stad ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Västerås stad ska regelbundet följa upp risk- och sårbarhetsanalysen och med utgångspunkt i den bedöma sin generella krisberedskap. Uppföljningen och bedömningen ska rapporteras till länsstyrelsen. Risk- och sårbarhetsanalysen ska göras i enlighet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2015:5), om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser. Västerås stads samhällsviktiga verksamheter ska delta i analysarbetet. Under mandatperioden ska behov av ytterligare fördjupade analyser ses över.

Västerås stad ska ta fram risk- och sårbarhetsanalyser ur två olika perspektiv; En kommunövergripande analys och sedan separata för respektive nämnd, styrelse och bolag. Stadsledningskontoret ansvarar för den kommunövergripande analysen, medan respektive nämnd, styrelse och bolag ansvarar för den egna verksamhetens risk- och sårbarhetsanalys, att resultatet av den görs känt bland berörd personal samt att nödvändiga åtgärder vidtas. Arbetet med risk- och sårbarhetsanalys är samordnat och integrerat med det arbete som sker i enlighet med avsnittet Riskhantering och internkontroll.

Som bilaga till föreskrifterna för risk- och sårbarhetsanalys finns en uppföljning. Den ska Västerås stad genom stadsledningskontoret årligen svara på. Samtidigt följs analysens åtgärder upp, vilket ger tillfälle för Västerås stad att bedöma sin generella krisberedskapsförmåga.

Kopplat till risk- och sårbarhetsanalysen ska det finnas en handlingsplan som beskriver Västerås stads förmåga att kontinuerligt bedriva samhällsviktig verksamhet i händelse av samhällsstörning.

I nämndernas, styrelsernas och bolagens internkontrollplaner beslutas årligen vilka risker de ska hantera och prioritera.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för att arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser genomförs. Stadsledningskontoret ansvarar även för att genomföra en övergripande risk- och sårbarhetsanalys för Västerås som geografiskt område.

Försäkringar

Idén med försäkringar är att ingen ska drabbas orimligt hårt ekonomiskt av en inträffad skada. Försäkring innebär en ömsesidig finansiell riskspridning mellan ett större antal verksamhetsområden, eller ett affärsmässigt erbjudande om ekonomiskt skydd vid risker för egendom, liv och hälsa. En grundregel är att i

första hand försäkra sådana typer av skador som organisationen inte skulle klara av att hantera själv.

Västerås stad har valt att bygga upp sitt försäkringsprogram genom en kombination av extern försäkring, som upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling, och en egen intern försäkring. Den externa försäkringen är en paketlösning (så kallad kommunförsäkring) som innehåller olika moment av försäkringsskydd och har en förhållandevis hög självrisk för egendomsskador (100 basbelopp).

Den externa försäkringen kompletteras sedan med en intern försäkring (intern försäkringsfond), som är en intern riskfinansieringslösning för egendomsskador under självrisken på den externa försäkringen. Försäkringsfonden lämnar ersättning för så kallad allriskskada, det vill säga en egendomsskada på grund av plötslig och oförutsedd utifrån kommande händelse.

Västerås stads uppbyggnad av försäkringsprogrammet syftar till att organisationen mer aktivt ska kunna hantera mindre skador som sker mer frekvent och arbeta effektivare med att förebygga skador och risker.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att följa Västerås stads styrdokument inom försäkringsområdet samt att ha en aktuell försäkringsplan enligt instruktion från stadsledningskontoret. De ska dokumentera och redovisa alla kostnader för skador som organisationen själv bär i Västerås stads incident- och skaderapporteringsystem. Nämnder och styrelser ansvarar också för att, genom en försäkringskontakt, samordna sitt dagliga interna försäkringsarbete (utbildning och information, skadehantering, förnyelsearbete och skadeståndshantering).

Nämnder och styrelser ska vara anslutna till Västerås stads gemensamma riskfinansieringslösning. Även **bolag och kommunalförbund** kan ingå i Västerås stads försäkringslösning.

Stadsledningskontoret ansvarar för att upphandla de försäkringar som krävs för koncernens behov. Stadsledningskontoret ansvarar även för att utveckla och anpassa försäkringsskyddet på ett sådant sätt att nämnders, styrelsers och berörda bolags särskilda förutsättningar och önskemål beaktas. Dessutom ansvarar stadsledningskontoret för att tillhandahålla en intern riskfinansieringslösning (försäkringsfond).

Incidenthantering

En förutsättning för att förebygga incidenter och skador är att det finns en samlad kunskap om hur, var och när de uppkommer. En metod att skaffa den kunskapen är att följa upp och registrera vad som hänt i samband med varje incident eller skada, vilket ger ett bra underlag för att förebygga framtida incidenter i verksamheten. Incident- och skaderapportering är ett system för rapportering,

uppföljning och analys av alla de incidenter och skador som sker i Västerås stad. Rapportering i systemet är ett ansvar för hela organisationen och omfattar samtliga områden som rör säkerhet i staden.

Västerås stads skyldighet att strukturera sitt riskhanteringsarbete styrs av bland annat krav från försäkringsbolag, myndigheter och gällande lagstiftningar. Ett gemensamt incident- och skaderapporteringssystem gör det enkelt för alla enheter att rapportera incidenter och skador, men också att skapa struktur och systematik i riskhanteringsarbetet på övergripande nivå.

Syftet är att nämnder och styrelser ska rapportera både incidenter och skador. Genom rapporteringen kan Västerås stad effektivisera sin hantering av uppkomna skador i försäkringssystemet samt få underlag för ett aktivt arbete med det övergripande riskhanteringsarbetet. Det ger även nämnder och styrelser möjlighet att på ett systematiskt sätt sammanställa skador och incidenter som inträffar. Den informationen kan sedan ligga till grund för nämnders/styrelsers årliga riskanalys.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ska rapportera incidenter och skador i Västerås stads system för incident- och skaderapportering. De ansvarar för att använda den information som systemet levererar i sitt riskhanteringsarbete och för att årligen följa upp informationen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att tillhandahålla ett stadsgemensamt incident- och skaderapporteringssystem. Stadsledningskontoret ska även sammanställa hela Västerås stads incident- och skaderapportering. De sammanlagda analyserna ska användas för det övergripande risk- och sårbarhetsarbetet samt vid upphandling av försäkring.

Säkerhetskultur

Säkerhetskultur handlar om en organisations gemensamma sätt att prioritera och arbeta med risk- och säkerhetsfrågor kopplade till verksamheten. En god säkerhetskultur kännetecknas av att ledningen visar vägen genom att aktivt arbeta med ständiga förbättringar inom säkerhetsområdet, och att ord omsätts i handling. Var och en på arbetsplatsen känner och tar ett gemensamt ansvar för sin egen, andras och verksamhetens säkerhet och ser det som en naturlig del av arbetet. Ledningen betonar återkommande säkerhetsfrågornas betydelse och medarbetare uppmuntras (och vågar) rapportera misstag och andra brister. Inom organisationen finns ett system för säkerhetsstyrning och alla medarbetare har kunskap om och förståelse för gällande styrdokument. Styrdokumenterna är förenliga med medarbetarnas dagliga arbete.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att främja en god säkerhetskultur i verksamheterna.

Skydd

Systematiskt brandskyddsarbete

Ett bra brandskydd är en förutsättning för en trygg och säker arbetsplats. Brandsäkerhet omfattar alla tekniska och organisatoriska åtgärder som syftar till att skydda liv, egendom och miljö mot brandrelaterade risker.

Västerås stad ska enligt lagen om skydd mot olyckor bedriva ett aktivt systematiskt brandskyddsarbete, vilket innebär en skyldighet att vidta de åtgärder som krävs för att förebygga brand och för att förhindra eller begränsa skadorna till följd av brand. Ett systematiskt brandskyddsarbete innebär att samtliga verksamheter på ett organiserat sätt ska planera, dokumentera, utbilda, öva, kontrollera och följa upp brandskyddsarbetet.

Västerås stads systematiska brandskyddsarbete ska ske så likartat som möjligt för att säkerställa en skälig kommunstandard som chefer och medarbetare känner igen, oavsett var i organisationen de arbetar. På så sätt skapar Västerås stad förutsättningar för att ingen människa ska komma till skada och att verksamhet inte drabbas av allvarlig driftstörning på grund av brand.

→ ANSVAR

Samtliga verksamheter i Västerås stad ska ha ett systematiskt brandskyddsarbete.

Ansvarig chef tillika brandskyddsansvarig har, som en del i det ordinarie arbetsmiljöansvaret, ansvar för att det systematiska brandskyddsarbetet bedrivs. Ansvaret kan inte delegeras, men ansvarig chef kan utse ett lokalt brandskyddsombud, som har ett operativt ansvar för att brandskyddsarbetet upprätthålls i enlighet med lagar och Västerås stads riktlinjer.

Skydd mot olyckor

Syftet med arbete med skydd mot olyckor är att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö. Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) ställer krav på verksamhet som kommunen måste bedriva. Kommunen ska se till att åtgärder vidtas för att förebygga både bränder och skador till följd av bränder. Kommunen ska även, utan att någon annans ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Västerås stad ska även, i egenskap av ägare eller nyttjanderättshavare enligt LSO, ha ett skäligt brandskydd (se kapitlet om brandskyddsarbete).

I enlighet med LSO är varje kommun skyldig att anta handlingsprogram för olyckor som kan leda till räddningsinsats. Det kan utformas som ett handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och ett för räddningstjänst, eller så kan man välja att slå ihop dessa till ett handlingsprogram. Handlingsprogrammen ska beskriva vilka risker som finns i kommunen och vilken förmåga kommunen har att hantera dessa. I handlingsprogrammen ska det formuleras lokala, så kallade verksamhetsmål, som ska sträva mot de nationella målen. De lokala verksamhetsmålen och utformningen av den förebyggande

verksamheten och räddningstjänsten ska utgå från en analys av de lokala riskerna för olyckor.

De prestationer som har formulerats i handlingsprogrammet ska formuleras i form av åtaganden i verksamhetsplaner och liknande. Samordning, samverkan och samarbete krävs mellan olika förvaltningar, näringsliv, andra kommuner, myndigheter, föreningsliv och olika intressegrupper. I föreskrifterna anges att innehållet i handlingsprogrammet ska beskriva det faktiska och förväntade läget. När det sker betydande förändringar i lokal riskbild och förmåga så att det nuvarande handlingsprogrammet inte längre överensstämmer med verkligheten behöver ett nytt handlingsprogram tas fram.

Västerås stads planering för skydd mot olyckor är viktig för att nå målet om en trygg och säker stad. Nämnder, styrelser och bolags förebyggande arbete ska bygga på kunskap om vad som ger upphov till olyckor. Det är därför viktigt att kartlägga och undersöka de olyckor som sker. Med hjälp av informationen som samlas in från berörda verksamheter kan planering ske för framtida utmaningar. Västerås stad ska arbeta för att minimera antalet olyckor, och ha en planering för att minimera konsekvenserna av de olyckor som ändå sker. Planeringen ska bygga på kunskap och kartläggningar som genomförs.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att delta i arbetet med att utarbeta handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor. De ska även arbeta mot uppsatta mål i handlingsprogrammet samt arbeta med de beslutade åtgärder där respektive nämnd eller styrelse är satt som ansvarig.

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna Västerås stads deltagande i framtagandet av handlingsprogram. Stadsledningskontoret ansvarar vidare för att till Räddningstjänsten Mälardalen ge input på lokala mål och, i nämnd eller styrelse, förankrade åtgärder.

Räddningstjänsten Mälardalen ansvarar enligt gällande förbundsordning, för att hålla ihop arbetet med handlingsprogram för samtliga medlemskommuner. Direktionen beslutar om antagande av handlingsprogram och blir då även gällande för respektive medlemskommun.

Skyddsobjekt

Skyddsobjekt är platser eller objekt som är av stor betydelse för totalförsvaret eller samhällets funktion. Deras huvudfunktion är att säkerställa att dessa kritiska platser skyddas mot sabotage, spionage, terroristattacker och andra hot. Inom Västerås stad och dess koncern finns flera skyddsobjekt som är viktiga för Västerås och för totalförsvaret.

För att ett objekt ska klassificeras som skyddsobjekt, görs en bedömning av objektets betydelse och vilka konsekvenser en säkerhetsincident kan innebära. Länsstyrelsen beslutar om civila objekt ska bli skyddsobjekt.

Verksamhetsutövaren ska säkerställa att dessa objektet har ett tillräckligt skydd och en förmåga att skydda dessa vid fredstida kriser samt under höjd beredskap från antagonistiska hot. Detta inkluderar att vidta nödvändiga säkerhetsåtgärder som bevakning, åtkomstkontroll och övervakning, samt att informera personal om säkerhetsrutiner. Inför ett läge av höjd beredskap ska Västerås stad samverka med relevanta aktörer för hur skyddsobjekt ska skyddas och nyttjas.

Västerås stads skyddsobjektet ska regelbundet genomgå översyn och uppdatering av säkerhetsåtgärder som är nödvändiga för att skydda mot ett föränderligt hotlandskap. Inom ramen för stadens frivilliga förstärkningsresurser finns skyddsvakter som är godkända av Länsstyrelsen och får verka på stadens och koncernens skyddsobjekt.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna arbetet med skyddet av stadens skyddsobjekt

Verksamhetsutövaren ansvarar för att säkerställa att Västerås stad skyddsobjektet har det skydd som krävs.

Krisberedskap

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) reglerar krishanteringen i kommuner och regioner. Bestämmelserna i lagen syftar till att minska sårbarheten i respektive verksamhet genom en god förmåga att hantera samhällsstörningar, extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Uppgifterna som beskrivs i lagen delas in i följande verksamheter:

- Risk- och sårbarhetsanalyser
- Planering
- Geografiskt områdesansvar
- Utbildning och övning
- Rapportering
- Höjd beredskap

Inriktning på arbetet bestäms av två överenskommelser mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Även enligt socialtjänstlagen, lagen om skydd mot olyckor och arbetsmiljölagen är krisberedskap en obligatorisk uppgift för kommuner.

Västerås stads krisberedskapsarbete utgår från tre principer:

- Ansvarsprincipen – att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har dessutom ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.
- Samverkansprincipen – att aktörer som berörs av en kris ska samverka med varandra för att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande.

- Handlingsprincipen – att aktörer ska agera proaktivt och vidta nödvändiga åtgärder även i osäkra situationer med brist på information.

Begreppet kris avser en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som därmed kräver skyndsamma insatser. Även sårbarheter och beroenden behöver identifieras och hanteras. Förmågan byggs upp genom utbildning, övning och andra åtgärder som genomförs före, under och efter en kris. Utgångspunkten är att Västerås stads krishantering bygger på ett samspel mellan nämnder, styrelser och bolag samt andra myndigheter och externa aktörer.

Västerås stad behöver arbeta med krisberedskap för att kunna upprätthålla sin verksamhet och sina skyldigheter vid en samhällsstörning och kris. Västerås stad ska även kunna hantera en sådan händelse på ett effektivt sätt, samt vara åter till normala förhållanden så snart som det är möjligt.

→ ANSVAR

Samtliga nivåer inom Västerås stads linjeorganisation ska upprätta en krishanteringsplan.

Stadsledningskontoret ansvarar för att utarbeta, utveckla och underhålla en stadsövergripande handlingsplan för ledning och samverkan.

Stadsledningskontoret ansvarar även för Västerås stads del i länsstyrelsens uppföljning av krishanteringsförmåga. Verksamheter ska bistå med underlag. Stadsledningskontoret ska dessutom varje mandatperiod ta fram en verksamhetsplan som beskriver det arbete som Västerås stad avser att genomföra inom området krisberedskap under kommande år.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera kriser och samhällsstörningar (eller andra former av händelser) ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Utbildning och övning ska ske fortlöpande efter behov, såväl internt som i samverkan med länsstyrelsen och andra externa aktörer. Den årliga planeringen ska beskrivas i en övnings- och utbildningsplan som utformas utifrån de behov som framkommer, exempelvis i samband med identifierade brister i risk- och sårbarhetsanalysen, erfarenheter från övningar eller verkliga händelser.

Enligt kommunöverenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska kommunen ansvara för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid samt ha grundläggande kunskaper om de författningar och arbetsätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Västerås stad ska också i den utsträckning tillfälle ges, delta i planering, genomförande och utvärdering av samverkansövningar på regional eller nationell nivå.

STABS- OCH LEDNINGSUTBILDNINGAR

Västerås stad ska, i samverkan med U-Sam, årligen genomföra gemensamma stabs- och ledningsutbildningar. Till dessa utbildningar ska även andra samhällsviktiga aktörer från länet bjudas in. Genom detta skapas ett gemensamt synsätt för ledning och samverkan, kontakter knyts och deltagarna får en ökad förståelse för olika perspektiv.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det finns en övnings- och utbildningsplan. De ansvarar även för att respektive verksamhet övar och utbildas i en omfattning som bedöms som tillräcklig för att upprätthålla förmåga att hantera samhällsstörningar och höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att en övnings- och utbildningsplan tas fram och fastställs i samverkan med andra aktörer i krisberedskapssystemet. Planen ska säkerställa att kommunöverenskommelsen uppfylls. Stadsledningskontoret har samordningsansvar för den samverkansövning som Västerås stad varje år ska delta i och som rör flera verksamheter i kommunen. Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads deltagande i regionala och nationella övningar.

Geografiskt områdesansvar

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad, vad gäller krisberedskap inom sitt geografiska område, verka för att:

- olika aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet,
- de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en kris samordnas,
- informationen till allmänheten under en kris samordnas.

Kommunen bör informera berörda lokala aktörer om arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.

För att utöva sitt geografiska områdesansvar ska Västerås stad genomföra olika åtgärder som redovisas nedan.

SAMVERKAN MED RÄDDNINGSTJÄNSTEN MÄLARDALEN

För att kunna ge skydd mot olyckor eller andra händelser inom kommunens geografiska ansvarsområde ska Västerås stad ha en utvecklad samverkan med andra aktörer. Västerås stad och Räddningstjänsten Mälardalen stödjer varandra med exempelvis kompetenser och, vid behov, resurser. Samverkan innefattar även räddningstjänstförbundets övriga medlemskommuner.

SAMVERKAN I NÄTVERK

Västerås stad ska samordna krisberedskap och säkerhetsfrågor i ett gemensamt

säkerhetsnätverk. Här ingår ett flertal olika aktörer där flera representerar verksamheter som bedriver samhällsviktig verksamhet.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna och leda säkerhetsnätverket samt nätverk för näringslivet avseende krisberedskapsfrågor.

Krisstöd

Västerås stads krisstöd ska ge psykologiskt och socialt stöd till drabbade vid i huvudsak en större olycka eller kris. Verksamheten är en extra resurs inom Västerås stad vid omfattande och traumatiska händelser. I gruppen samordnas arbetet med stöd till drabbade och närstående vid olyckor och katastrofer. I denna grupp ingår förutom Västerås stad även regionen, polisen, räddningstjänsten, Svenska kyrkan, Brottsofferjouren, Försvarmakten, Röda korset och Lantbrukarnas riksförbund. Gruppen träffas för planering, övning och utbildning minst fyra gånger per år. Krisstödet kan aktiveras av Västerås stads tjänsteman i beredskap, polisen, ambulanssjukvården eller räddningstjänsten. Arbetet ska regleras i en handlingsplan.

→ **ANSVAR**

Individ- och familjeförvaltningen leder och samordnar arbetet med Västerås stads krisstöd. Förvaltningen är ansvarig för att upprätta en handlingsplan för krisstöd och ansvarar för att Västerås stad har ett övat och tränat krisstöd.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ett initialt stöd vid krisartade händelser.

Trygghetspunkter

En trygghetspunkt är en plats dit allmänheten kan gå för att få värme, vatten, varm mat, information, möjlighet att larma 112, besöka toalett, enklare sjukvård, övernattnings eller stöd. Västerås stad ska ha tillräckligt med trygghetspunkter utifrån totalförsvarets behov.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ska samordna och leda arbetet med utveckling av trygghetspunkter.

Barn och utbildningsförvaltningen ansvarar för det initiala iordningställandet och bemanningen

Kriskommunikation

Västerås stads kriskommunikationsgrupp planerar och hanterar hur information till allmänheten ska samordnas vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Arbetet regleras i Västerås stads kriskommunikationsplan.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla koncernen Västerås stads kriskommunikationsarbete vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

Ledningsansvar

Västerås stad utövar sitt ledningsansvar vid samhällsstörningar genom att samverka med berörda aktörer. Samverkan är avgörande för hur väl Västerås stad kan hantera en kris eller samhällsstörning. Målet är att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande för att hantera händelsen. Detta förutsätter att det inom Västerås stad och dess bolag finns utarbetade rutiner och arbetssätt för samverkan.

Västerås stad ska ha förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) på lokal nivå, för samordning av olika aktörers åtgärder. Inriktnings- och samordningsfunktionen är Västerås stads centrala funktion för att utöva samverkan. Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad ha en plan för ledning och samverkan. Västerås stads förmåga och planering av ISF och ledning regleras i handlingsplan för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Inom ramen för sitt ledningsansvar ska Västerås stad även ha förmåga att upprätta lägesbilder i samband med en samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för Västerås stads förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion vid samhällsstörning eller höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar för att en handlingsplan upprättas, utvecklas och underhålls för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har rutiner och arbetssätt för att kunna samverka, både internt och med andra samhällsviktiga aktörer.

Krisledning

Krisledning är den funktion som träder in när en händelse inte kan hanteras inom Västerås stads ordinarie verksamheter eller är så pass omfattande att den kräver samordning och samverkan. Västerås stad ska ha utvecklade modeller och arbetssätt för att utöva krisledning. Därigenom säkerställs det att Västerås stad är förberedd på att hantera såväl kriser som samhällsstörningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att respektive verksamhet har en krisledning för samhällsstörningar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har modeller och arbetssätt för krisledning. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har en övad och utbildad krisledning.

Viktigt meddelande till allmänheten, VMA

Västerås stad ska enligt kommunöverenskommelsen säkerställa att VMA (Viktigt meddelande till allmänheten) kan sändas via anläggningar för utomhusvarning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap äger VMA-anläggningarna medan kommunen är användare och ansvarar för drift, underhåll och service av ljudsändarna inom kommunens geografiska område samt för att säkerställa att utrustningen kan användas.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för service av ljudsändarna samt att säkerställa att utrustningen kan användas. Räddningstjänsten Mälardalen utför dessa uppgifter på uppdrag av stadsledningskontoret.

Rapportering

Västerås stad ska vid samhällsstörningar och extraordinära händelser ge länsstyrelsen (eller den myndighet som regeringen bestämmer) lägesrapporter om vad som hänt, nuläge och förväntad utveckling samt om vidtagna och planerade åtgärder. För Västerås stad är det funktionen tjänsteman i beredskap som har primärt ansvar för rapportering i samband med händelser.

Västerås stad ska kunna ge länsstyrelsen en samlad rapport om risker och sårbarheter i kommunen och i möjligaste mån kunna informera om de lokala krisberedskapsaktörernas förberedelser inför samhällsstörningar och extraordinära händelser. Västerås stad ska därför i möjligaste mån vara samordnad med länsstyrelsen kring nätverk, teknik och metodik för informationsdelning, för att stödja samverkan i Västmanland.

Rapportering om det kontinuerliga arbetet och hur det påverkat Västerås kommun ska göras enligt nedanstående tidsplan:

- Senast 31 oktober det första året i mandatperioden ska kommunen redovisa arbetet med risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen enligt gällande föreskrift. Det ska göras elektroniskt om inte särskilda skäl föreligger.
- Årligen senast den 15 februari ska Västerås stad redovisa en årsuppföljning av kommunens krisberedskap. Redovisningen görs till länsstyrelsen. Redovisningen ska innehålla följande delar:
  - Svar på indikatorer som finns som bilaga till föreskrift (MSBFS 2015:5) för risk- och sårbarhetsanalys.
  - Redogörelse för åtgärder som vidtagits och hur de påverkat krisberedskapen.
  - Redogörelse för eventuella samhällsstörningar och extraordinära händelser som skett under året.
  - Redovisning av hur den statliga ekonomiska ersättningen använts inklusive vilka kostnader som är hänförliga till respektive ersättning.

Krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn

Västerås är en evenemangsstad som årligen lockar hundratusentals besökare. Västerås stad arrangerar årligen flertalet evenemang, vilket ställer krav på Västerås stad som arrangör och som myndighet att säkerställa att det genomförs trygga och säkra evenemang i kommunen.

Besöksmål och evenemang inom kultur- och fritidssektorn har i flera fall de senaste åren utgjort måltavlor för terrorattentat i Europa. Försvarsberedningen menar i rapporten Motståndskraft att terrorism utgör ett reellt säkerhetsshot även i Sverige. Det går inte att utesluta att liknande händelser kan ske i Västerås. Därför är det av vikt att det stadsövergripande arbetet med säkerhet inom kultur- och fritidssektorn även omfattar hela hotskalan.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser och bolag ansvarar för att vidta åtgärder för att skydda besökare och förebygga olyckor eller säkerhetsincidenter vid evenemang.

Stadsledningskontoret ansvarar för att stödja nämnder, styrelser och bolag med strategisk planering av offentlig säkerhet och krisberedskap inom kultur- och fritidssektorn. Stadsledningskontoret ansvarar även för att ta fram stödjande dokument om evenemangssäkerhet.

Civilt försvar

Civilt försvar

År 2015 gav regeringen uppdraget till ansvariga myndigheter att planeringen för totalförsvar skulle återupptas, mot bakgrund av det förändrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig samt all den verksamhet som sker under krig. Totalförsvaret består av det militära försvaret och det civila försvaret. Idén med totalförsvaret är att det ska göra det möjligt för hela Sverige att kraftsamla med det gemensamma målet att försvara Sverige. Genom det civila försvaret är Västerås stad en del av totalförsvaret. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas enligt försvarsberedningen.

Återtagandet av totalförsvaret är den mest omfattande samhällsreform som pågår just nu. Att beakta totalförsvarets krav innebär att planera för att så långt som möjligt kunna fortsätta ordinarie verksamhet även under höjd beredskap, med hänsyn till tillgång på personal och förhållanden i övrigt. Planeringen ska ske i samverkan med andra berörda aktörer, som statliga myndigheter, kringliggande kommuner, Region Västmanland, civilsamhälle och företag. I praktiken handlar det om att:

- analysera vilka materiella och personella resurser som behövs för att kunna fortsätta verksamheten i situationer med störda förhållanden (Det vill säga ingen eller osäker tillgång till exempelvis el/telefoni/datatrafik samt drivmedels-, bränsle- och vattenförsörjning).

- planera för att den mest kritiska funktionaliteten kan upprätthållas så långt som möjligt, inklusive planering för att bedriva verksamheten på alternativ plats, samt sätt att tillgodose tillförsel av nödvändiga varor och tjänster.
- kommunicera relevanta delar av planeringen med andra som behöver känna till den, i synnerhet länsstyrelsen samt leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Den kontinuitetsplanering som idag görs hos Västerås stad och dess bolag behöver dimensioneras för höjd beredskap. För vissa bolag är det rimligt att gå längre, genom att Västerås stad till exempel ställer krav på autonom elförsörjning (reservkraft), fortifikatoriskt skydd och en personalförsörjd krigsorganisation i syfte att kunna verka och fungera under krig.

Målet för det civila försvaret är att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Arbetet med civilt försvar tar sin utgångspunkt i krisberedskapen, men det regleras också av lagstiftning om höjd beredskap. Höjd beredskap är en juridisk term för krig/krigsfara, men kan även betyda andra utomordentliga förhållanden föranledda av krig eller krigsfara. Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Arbetet med civilt försvar är en obligatorisk uppgift för Västerås stad enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Inriktningen på arbetet med höjd beredskap bestäms av en överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Därutöver kan det finnas specifika förordningar från bevakningsansvariga myndigheter som berör Västerås stad eller dess bolag.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att deras verksamheter har vidtagit de åtgärder som krävs för att Västerås stad ska kunna bedriva verksamhet under höjd beredskap.

Stadsledningskontoret har det övergripande ansvaret för att planera och koordinera samt följa upp Västerås stads arbete med civilt försvar. Vid höjd beredskap ska stadsledningskontoret säkerställa att Västerås stad vidtar de förberedelser som behövs för verksamheten, samt att centrala krisledningen

har grundläggande kunskaper om Västerås stads uppgifter under ett sådant läge.

Rapportering vid höjd beredskap

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om beredskapsläget och övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i Västerås kommun.

→ ANSVAR

Stadsdirektören ansvarar för att Västerås stad har förmåga att rapportera vid höjd beredskap.

Ledningsansvar

Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig leder kommunstyrelsen Västerås. Västerås stads utgångspunkt är att förhållandena som råder under höjd beredskap, krigsfara eller krig kommer att påverka ordinarie verksamheter i någon utsträckning, både praktiskt och författningsmässigt. Formerna för hur Västerås stad ska verka och utöva sitt ledningsansvar behöver kartläggas.

Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad verka för att tydliggöra ledningsansvar och arbetssätt vid höjd beredskap. Det ska primärt göras genom att utbilda och öva kommunstyrelsen i uppgiften, att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning. Vidare ska Västerås stad, om de passar i övningsplaneringen, medverka i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen och även delta i övning anordnad av annan statlig myndighet.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att kommunstyrelsen övas och utbildas i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning.

Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad medverkar i övningar anordnade av Länsstyrelsen i Västmanland och i övning anordnad av annan statlig myndighet.

Ledningsplats

En ledningsplats är en plats dit den centrala ledningen för Västerås stad kan samlas för att leda kommunen vid samhällsstörningar. Västerås stad har idag en ordinarie ledningsplats. Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig ska Västerås stad ha tillgång till en alternativ ledningsplats. Beroende på totalförsvarets krav bör Västerås stad också undersöka behovet av en skyddad ledningsplats, vilken Västerås stad bör kunna dela med flera aktörer i totalförsvaret.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ledningsplatser som motsvarar totalförsvarets behov.

Stöd till försvarsmakten

En central uppgift för det civila försvaret är stödet till Försvarsmakten. Västerås stad ska ha förmåga, upparbetade planer och arbetsätt för att kunna möta och stödja Försvarsmaktens behov vid höjd beredskap.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har planer för hur de ska kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna Västerås stads arbete med planering och förberedelser för att kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera och verka vid höjd beredskap, krigsfara och krig ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Detta som en del i att stärka Västerås stads förmåga att utöva sitt ledningsansvar vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Det är även viktigt att Västerås stads medarbetare får tillgång till information om totalförsvaret och Västerås stads arbete med civilt försvar.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att medarbetare inom Västerås stad får tillgång till kunskap om Västerås stads arbete vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Stadsledningskontoret ansvarar även för att nyckelpersoner ur koncernen Västerås stad tillsammans med förtroendevalda får grundläggande kunskap om de författningar och arbetsätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Krigsorganisation

Vid höjd beredskap ska Västerås stad vidta de särskilda åtgärder, i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser, som är nödvändiga för att kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret under rådande förhållanden. Detta framgår av 7 § i lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Västerås stad ska även ha de planer som behövs för att kunna upprätthålla sin verksamhet under höjd beredskap, vilket framgår av 4 § i lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om den verksamhet

som ska bedrivas under höjd beredskap, inklusive information om bland annat krigsorganisation och vilken personal som ska tjänstgöra i organisationen.

Enligt totalförsvarsförordningen ska kommunen fortsätta sin verksamhet vid höjd beredskap. Vid beredskapslarm ska kommunen övergå till en krigsorganisation. En fungerande krigsorganisation handlar ytterst om att kommunen ska bidra till ett fungerande samhälle vid höjd beredskap och att bidra till målet för det civila försvaret.

Under förra programperioden upprättades en första krigsorganisation som hanterar grunduppdraget inom samhällsviktig verksamhet. Den ska vidareutvecklas för att kunna hantera tillkommande krigsuppgifter.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att stödja styrelser och nämnder i arbetet med krigsorganisation samt ansvarar för stadsgemensamma ledningsfunktioner.

Varje styrelse och nämnd har ansvar för att upprätthålla en aktuell krigsorganisation över sin verksamhet.

Totalförsvarsplikt

Totalförsvarsplikt gäller för varje svensk medborgare, från början av det kalenderår som medborgaren fyller sexton år till slutet av det kalenderår som denne fyller sjuttio år. Det finns två typer av plikter: dels värnplikten, som hanteras av Försvarsmakten, dels civilplikten, som idag är vilande.

KRIGSPACERING

När det råder höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig:

- kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
- tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller
- utför arbete som anvisas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Krigsplacering av anställda som kan komma att tas i anspråk med allmän tjänsteplikt är ett viktigt planeringsverktyg för att säkerställa dels krigsorganisationens bemanning, dels att personerna i fråga är placerade i den verksamhet där de gör störst nytta för Västerås stad under höjd beredskap, vid krigsfara och krig. Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad ta fram ett regelverk för hur och vilka medarbetare som ska omfattas.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade.

Bolag och kommunalförbund ansvar, var för sig, för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade samt att arbetet fortlöpande rapporteras till Västerås stad.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna arbetet med krigsplacering inom Västerås stad. Stadsledningskontoret ansvarar även för att bevaka frågan kring civilplikt.

Försörjning

I händelse av höjd beredskap eller krig kommer det förmodligen snabbt bli brist och omfattande störningar i kedjan av bland annat:

- nyttigheter som el/värme/vatten/internet
- kommunikation
- varuleveranser till samhällsviktiga verksamheter
- livsmedel
- mediciner och sjukvårdsutrustning
- drivmedel och bränsle
- olika tjänster.

Västerås stad ska därför ha en beredskap och planering för försörjning under höjd beredskap. Beroende på typ av försörjning så ska dessa planeras och regleras genom ämnesspecifika beredskapsplaner. Planeringen ska utgå från att leveranser till Sverige är avskurna, att det är stora störningar i elförsörjningen och i de elektroniska kommunikationerna i stora delar av landet samt att hjälp inte går att hämta från närliggande kommuner och län.

UPPHANDLINGAR

Årligen genomför Västerås stad egna upphandlingar eller medverkar i eller nyttjar nationella upphandlingar. Dessa är av betydelse för alla Västerås stads verksamheter. En störning i en verksamhet till följd av avbrott i en leverans kan få stora konsekvenser som hotar liv och hälsa eller riskerar att skada Västerås stads varumärke. Inför och vid höjd beredskap, krigsfara och krig är det angeläget att Västerås stad har eller nyttjar upphandlingar som har tagit hänsyn till beredskapsplaneringen samt att de avtal som ingår gäller under höjd beredskap och krig. En första del i arbetet med att stärka försörjningen av varor och tjänster är att på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att i egna kontinuitetsplaner ha försörjningen av varor och tjänster säkerställd för minst sju dagar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att det tas fram en försörjningsstrategi som beaktar samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret

ansvarar även för att koordinera och leda planeringsarbetet med försörjningsberedskapen.

Upphandlingscenter ansvarar för att vid samhällsviktiga upphandlingar på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet

För Västerås stad är information en av de viktigaste tillgångarna. Det är via informationshantering i olika processer som Västerås stad styrs och utvecklas. Om informationen i processerna inte finns tillgänglig eller förändras så att den blir felaktig kan det få katastrofala följder för Västerås stad och dess invånare.

Information behöver därför skyddas av tre skäl:

- Informationen ska alltid finnas tillgänglig när den behövs (tillgänglighet)
- Det ska gå att lita på att information är korrekt och inte manipulerad eller förstörd (riktighet)
- Viss information ska endast behöriga personer kunna ta del av (konfidentialitet)

Skyddet behöver givetvis anpassas efter behovet så att skyddet är tillräckligt i förhållande till kostnader och riskbild. Skyddet får varken vara otillräckligt eller för omfattande, så att onödiga kostnader uppstår. Därför måste analyser göras av information och de system som bär informationen. Bristande skydd kan leda till stora konsekvenser för de tjänster som Västerås stad tillhandahåller.

Informationssäkerhet innebär att systematiskt skydda kommunens verksamhet mot avbrott och minimera risken för att information används på ett felaktigt sätt. Bristar i informationen kan leda till ett försämrat förtroende för Västerås stads tjänster. Allvarliga eller upprepade störningar kan leda till olika kriser.

Västerås stads informationssäkerhet omfattar all information i Västerås stads alla verksamheter, oavsett om informationen finns på papper, i dator, mobiltelefon eller annat tekniskt media. Då stora delar av informationen hanteras med hjälp av IT-system så handlar informationssäkerhet även om teknik. Informationen och de system som används för att hantera den är viktiga resurser för Västerås stad och representerar stora värden. Kommuninvånarnas och verksamhetens krav på att ha tillgång till rätt information vid rätt tillfälle, kraven på riktighet och konfidentialitet samt lagar och förordningar ställer stora krav på informationshantering och informationssystem.

Genom att upprätthålla en god nivå av informationssäkerhet förbättras och bibehålls förtroendet för Västerås stads verksamheter. En god informationssäkerhet håller också ner direkta och indirekta kostnader samt minskar risken för rättsliga processer, då kontroll av regelefterlevnad också är en del av informationssäkerheten.

Varje informationstillgång ska analyseras mot identifierade krav för att bedöma vilken konsekvens som kan förväntas vid förlust av konfidentialitet, riktighet eller tillgänglighet. Spårbarhet, exempelvis loggning och certifikathantering, är tekniker som kan användas för att bland annat bevisa att Västerås stad följer de lagar och förordningar som styr Västerås stads processer. Informationssäkerheten inkluderar även de bolag där Västerås stad har ett rättsligt inflytande.

CYBERSÄKERHET

Cybersäkerheten är en del i Västerås stads informationssäkerhetsarbete. Med cybersäkerhet avses främst det digitala försvaret av datorer och servrar, mobila enheter, elektroniska system, nätverk och data mot skadliga angrepp. Det kallas även informationstekniksäkerhet eller elektronisk informationssäkerhet.

Cybersäkerhet syftar till att motverka tre slags hot:

- cyberbrott, där enstaka personer eller grupper angriper system för ekonomisk vinning
- cyberkrigföring, som ofta har att göra med informationsinsamling och är politiskt motiverad
- cyberterrorism, som är avsedd att underminera elektroniska system och orsaka panik eller rädsla.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete, enligt Västerås stads ledningssystem för informationssäkerhet (LIS), vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. Varje nämnd och styrelse är informationsägare och ska säkerställa hanteringen inom de ansvarsområden som nämnd eller styrelse bedriver.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar att samordna Västerås stads informationssäkerhetsarbete vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. I det ingår ett övergripande ansvar för att leda arbetet med att stärka Västerås stads arbete inom cybersäkerhet samt att planera för cybersäkerhet vid höjd beredskap.

Samhällsviktig verksamhet

Lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster syftar till att uppnå en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverk och informationssystem inom EU. Av lagens sju sektorer så berörs kommuner och regioner av följande:

- Energi
- Transport
- Hälso- och sjukvård
- Dricksvatten
- Digital infrastruktur

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete som skyddar samhällsviktig verksamhet som lyder under lagstiftningen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla Västerås stads arbete inom ramen för lagstiftningen. Stadsledningskontoret kan även stödja bolag och kommunalförbund i deras informationssäkerhetsarbete.

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda information och verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet. Det handlar om skydd mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Säkerhetsskyddet är därför en kritisk aspekt av stadens verksamhet. Varje juridisk person som bedriver säkerhetskänslig verksamhet är en verksamhetsutövare med skyldighet att leva upp till säkerhetsskyddslagens krav. Västerås stads säkerhetsskydd ska därför vara anpassat efter gällande förordningar och krav.

Det omfattar en rad åtgärder för att skydda känslig information och viktiga resurser. Detta arbete innefattar både fysiska säkerhetsåtgärder, som låssystem och övervakningskameror, och digitala säkerhetslösningar, som kryptering och brandväggar.

Arbetet med säkerhetsskydd inkluderar även att utbilda medarbetare i säkerhetsmedvetenhet.

Det för att minska risken för interna hot och oavsiktliga säkerhetsbrott. Regelbunden riskanalys och säkerhetsrevisioner är avgörande för att identifiera och åtgärda potentiella säkerhetsbrister. Dessutom inkludera säkerhetsskyddet i stadens beredskapsplaner. Det för att hantera och begränsa konsekvenserna av säkerhetsincidenter.

Ansvar för säkerhetsskyddet ligger hos stadens säkerhetsskyddschef, som ska leda och samordna säkerhetsskyddsarbetet samt kontrollera att verksamheten bedrivs enligt säkerhetsskyddslagen och de föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen. Detta ansvar kan inte delegeras. Det är även viktigt att de samarbetar med andra myndigheter och organisationer för att hålla sig informerade om nya hot och bästa praxis inom säkerhetsområdet.

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen har Kommunstyrelsen ansvarar för att Västerås stad har en säkerhetsskyddschef samt en eller flera ställföreträdare.

Säkerhetsskyddschefen ska leda och samordna säkerhetsskyddsarbetet samt kontrollera att verksamheten bedrivs enligt säkerhetsskyddslagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Nämnder och styrelser ska följa de anvisningar och vidta de åtgärder som Västerås stads säkerhetsskyddschef anger

Signalskydd

Signalskydd är till för att förhindra obehöriga att komma åt eller påverka säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som skickas genom elektronisk kommunikation. Signalskydd måste användas vid elektronisk kommunikation av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, det vill säga information som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen och som rör Sveriges säkerhet, om detta sker till ett informationssystem utanför verksamhetsutövarens kontroll.

En verksamhetsutövare som har ett signalskyddssystem ska ha minst en signalskyddschef. Signalskyddschefen har enligt Försvarmaktens föreskrifter om signalskyddstjänsten (FFS 2021:1) till uppgift att ansvara för ledning och samordning av signalskyddstjänsten.

Signalskyddstjänsten är starkt knuten till Västerås stads säkerhetsskyddstjänst och sambandstjänst. Signalskyddstjänstens utövande regleras i Västerås stads signalskyddsinstruktion (KS 2023/01236-2.7.0)

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen ansvarar för att säkerställa att Västerås stad har en Signalskyddschef

Signalskyddschefen ansvarar för att leda och samordnar Västerås stads signalskyddstjänst.

Säkerhetsskyddad upphandling

Säkerhetsskyddad upphandling är namnet på en process som i huvudsak går ut på att identifiera skyddsvärden i en upphandling, analysera dem och ta fram ett avtal som säkerställer att skyddsvärdena får ett lika bra skydd hos anbudsgivaren eller leverantören som hos verksamhetsutövaren. Vid en upphandling ska ett sådant säkerhetsskyddsavtal tecknas:

- om det i upphandlingen förekommer säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller
- om leverantören genom upphandlingen får tillgång till i övrigt säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet.

Kraven på säkerhetsskydd vid upphandlingar omfattar både offentliga och privata aktörer.

→ **ANSVAR**

Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att Västerås stad har kunskap och arbetssätt för att genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar. Säkerhetsskyddschefen ansvarar även för att det finns rutiner för rapportering till Säkerhetspolisen vid säkerhetsskyddade upphandlingar.

Operativa resurser

Förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad begära förstärkningsresurser från annan aktör. Det kan exempelvis handla om stöd från annan offentlig aktör eller aktör från näringslivet. Om händelsen skulle bli alltför komplex, alltför stor eller långdragen så att inte heller länets samlade resurser skulle räcka till finns det nationella förstärkningsresurser att avropa från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Bolag och kommunalförbund ansvarar för att de har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Civilsamhället

Frivilliga och civilsamhället utgör en tredje sektor, utöver offentlig och privat sektor. Denna tredje sektor är av central betydelse för den svenska demokratin, genom att den både historiskt och idag skapar engagemang och folkförankring i flera olika frågor. Det finns omkring 235 000 organisationer inom civilsamhället, verksamma inom olika områden. Allt från den lokala idrottsklubben till sociala föreningar. Till civilsamhället hör även de registrerade trossamfundet.

Vid nutida kriser och samhällsstörningar har civilsamhällets aktörer visat sig kunna dels stödja en pågående händelse genom exempelvis organisering av spontanfrivilliga, dels bidra med olika resurser eller lokaler. Vidare har civilsamhället visat på förmåga att gå in och ta en stor roll även efter en större händelse. Civilsamhället är alltså en viktig resurs vid krisberedskap men också vid höjd beredskap på längre sikt.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och samverka med organiserade frivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Spontanfrivilliga

Vid händelser uppstår det ibland spontanfrivilliga grupperingar. Drivkrafterna hos spontanfrivilliga varierar, men gemensamt är att engagemanget uppstår i samband med en händelse. Omfattningen på spontanfrivilligas engagemang är svårt att i förväg kunna avgöra. Förändringar i klimat, demografi, teknologi och nya former av utsatthet och behov är några faktorer som kan påverka utvecklingen av frivilligengagemang.

Nutida händelser, exempelvis flyktingsituationen 2015 och 2022 eller skogsbränderna 2014 och 2018, visar på spontanfrivilligas styrka och möjlighet till effekt. Dessa händelser visar också på behovet av att en aktör innan en händelse i förväg har tänkt igenom hur de ska arbeta med spontanfrivilliga. Västerås stad ska därför se till att det finns planer och rutiner för att arbeta med och hantera spontanfrivilliga och deras engagemang vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

För att få ut full effekt av spontanfrivilliga är det viktigt att samverka och samordning sker tidigt i en händelse. Annars finns risken att effekten uteblir eller försämras.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och organisera spontanfrivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende spontanfrivilliga vid samhällsstörning och vid höjd beredskap.

Frivilliga försvarsorganisationer

Genom förordningen om frivillig försvarsverksamhet pekas följande organisationer ut som frivilliga försvarsorganisationer:

- Flygvapenfrivilligas riksförbund
- Frivilliga automobilkårernas riksförbund
- Frivilliga flygkåren
- Frivilliga motorcykelkårernas riksförbund
- Frivilliga radioorganisationen
- Föreningen svenska röda korset
- Försvarets personaltjänstförbund
- Insatsingenjörernas riksförbund
- Riksförbundet Sveriges lottakårer
- Sjövärnskårernas riksförbund

- Svenska blå stjärnan
- Svenska brukshundklubben
- Svenska fallskärmsförbundet
- Svenska försvarsutbildningsförbundet
- Svenska pistolskytteförbundet
- Svenska skyttesportförbundet
- Sveriges bilkårens riksförbund
- Sveriges civilförsvarsförbund

Dessa organisationer har en särskilt uttalad roll att främja totalförsvaret. Uppgifterna omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret. Medlemmar från dessa organisationer kan komma att bli krigsplacerade i Västerås stad.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende samverkan med frivilliga försvarsorganisationer, inför och vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Frivilliga förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad behöva stöd från frivilliga krafter, som en viktig förstärkningsresurs. Frivilliga förstärkningsresurser har utbildad och övad personal med flera viktiga kompetenser, till exempel inom logistik, samband, djursmitta, flyg och stabsarbete. Nutida händelser, exempelvis skogsbränderna 2014 och 2018, visar på styrkan i frivilliga förstärkningsresurser.

FRIVILLIG RESURSGRUPP

Konceptet Frivillig beredskapsgrupp (FBG) är ett avtalsbaserat lokalt koncept för att samordna frivilliga och frivilliga från försvarsorganisationer på lokal nivå, vilket utgör en central del av Västerås stads frivilliga förstärkningsresurser. I händelse av fredstida kris eller höjd beredskap har FBG en utvidgad roll som innefattar en rad viktiga uppgifter för att stödja samhället.

Under höjd beredskap ska FBG vara redo att agera som civilförsvarspersonal, vilket innebär att de kan kallas in för att utföra uppgifter som är kritiska för samhällets funktionalitet. FBG ska genomgå regelbunden övning och utbildning för dessa uppgifter för att säkerställa att de är redo att agera effektivt under både normala omständigheter och tider av höjd beredskap.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner, förmågor och planering avseende frivilliga förstärkningsresurser vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Samband

Rakel är det nationella kommunikationssystemet för samverkan och ledning under kriser, används av polis, räddningstjänst, sjukvård och försvarsmakt, men också av ett stort antal andra myndigheter, energibolag, kollektivtrafikmyndigheter och verksamheter som exempelvis hanterar farliga ämnen. Alla landets länsstyrelser, kommuner och regioner är anslutna till Rakel.

För att skapa redundans i kommunikationssystemet, använder Västerås stad även Digital Mobile Radio (DMR), en digital radiostandard som erbjuder röst- och datatransmission.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att administration och hantering av Rakel och DMR, inklusive att utveckla effektiva rutiner för kommunikation både internt och med externa parter. De ansvarar också för att rapportera större evenemang till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Skydd och beredskap

Antaget av kommunfullmäktige 1 oktober 2020

DNR: KS 2020/00246-1.3.2

2020-07-29

VÄSTERÅS STAD

Innehållsförteckning

Inledning	3
Aktörer, roller och ansvar	6
Klimatanpassning	10
Riskhantering	11
Skydd	15
Krisberedskap	17
Civilt försvar	23
Informationssäkerhet	31
Säkerhetsskydd	33
Rakel	39
Bilaga 1 – Förteckning över statliga ersättningar	40
Bilaga 2 – Styrdokument kopplade till program för skydd och beredskap	41

Program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
Policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
Handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
Riktlinje	säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Inledning

Program för skydd och beredskap beskriver Västerås stads arbete inom ett antal områden som rör just skydd, säkerhet och beredskap:

- Civilt försvar
- Förstärkningsresurser
- Försäkringar
- Incidenthantering
- Informationssäkerhet
- Internkontroll
- Krisberedskap
- Krisberedskap inom kultur- och fritidssektorn
- Krisberedskap och civilsamhället
- Riskhantering
- Signalskydd
- Skydd mot olyckor
- Systematiskt brandskyddsarbete
- Säkerhetskultur
- Säkerhetsskydd

Västerås stad arbetar med dessa olika områden, antingen motiverat av lagar, förordningar och föreskrifter, statliga överenskommelser, egna ambitioner eller politisk viljeinriktning.

Enligt överenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun redovisa sitt arbete med krisberedskap i ett styrdokument. Det här är Västerås stads styrdokument för detta. Genom att samla allt arbete kring skydd och beredskap i ett gemensamt styrdokument är tanken att göra Västerås stads insatser tydligare.

FN:s globala mål

År 2015 antog FN Agenda 2030, 17 globala mål för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Genom dessa har världens ledare förbundit sig till att uppnå mål som att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen och hantera klimatkrisen.

MÅLOMRÅDEN SOM BERÖR PROGRAM FÖR SKYDD OCH BEREDSKAP

Program för skydd och beredskap berörs av olika målområden i Agenda 2030, främst delar av mål 1, 3, 11, 13 och 16.

Mål 1: Ingen fattigdom

Delmål 1.5: Bygg motståndskraft mot ekonomiska, sociala och miljökatastrofer.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Delmål 3.6: Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken.

Delmål 3.9: Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Delmål 11.5: Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer.

Delmål 11.B: Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Delmål 13.1: Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Delmål 13.3: Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Nationella säkerhetsstrategin

Den nationella säkerhetsstrategin från januari 2017 pekar ut följande nationella intressen:

- Att tillgodose invånarnas trygghet, säkerhet och hälsa
- Att säkra försörjning och skydd av samhällsviktiga funktioner
- Att upprätthålla grundläggande värden: demokrati, rättsstat, mänskliga fri- och rättigheter
- Att under alla omständigheter försvara Sveriges frihet, säkerhet och rätt till självbestämmande
- Att främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde
- Att samarbete, solidaritet och integration inom EU bevaras och stärks
- Att främja en regelbaserad multilateral världsordning, där sex områden är prioriterade:
  - Normer och folkrätt
  - Handel
  - Klimat
  - Utvecklingssamarbete
  - Civilt och militärt fredsfrämjande
  - Agenda 2030

Den nationella säkerhetsstrategin presenterar även följande hot mot Sveriges intressen:

- Militära hot
- Informations- och cybersäkerhet, digitala risker
- Terrorism och våldsbejakande extremism
- Organiserad brottslighet och dess effekter
- Hot mot energiförsörjning
- Hot mot transporter och infrastruktur
- Hälsopot
- Klimatförändringar

Genom att studera dessa hot så stärks både Västerås och Sveriges möjligheter att förebygga, ge förvarning om, motstå och hantera de utmaningar de medför, vilket är en viktig del i säkerhetsarbetet.

Program för skydd och beredskap har tagit hänsyn till de intressen, hot och åtgärder som presenteras i den nationella säkerhetsstrategin, vilket bland annat syns i Västerås stads arbete med krisberedskap, civilt försvar, risk- och sårbarhetsanalyser samt säkerhetsskydd.

Västerås vision 2026 – Staden utan gränser

I den vision som finns framtagen för Västerås är det framför allt två avsnitt som relaterar till program för skydd och beredskap, nämligen följande:

TILLSAMMANS FÖR VÄSTERÅS

Vi vill att du ska känna dig delaktig och vilja vara med och bidra till en trygg och harmonisk stad. Vi vill ha miljöer och aktiviteter där du kan hitta ett socialt sammanhang att ingå i. Ett starkt engagemang gör oss nyfikna på varandra och våra olikheter. Mångfalden kommer bli vår stora tillgång och våra olikheter skapar många möjligheter.

HANDLINGSKRAFT OCH STOLTHET

Vi kombinerar innovationer och mänsklig samverkan vilket ger resultat. Vi visar handlingskraft och förmåga att leverera. Västerås är en stad att vara stolt över. En stad med självaktning, där många vill leva sina liv. För visst är det lätt att bo och leva i en stad som alltid ger dig möjlighet att komma vidare – en stad där ingen längre känner några gränser.

Syfte

Programmets syfte är att vara ett ramverk för hur Västerås stad ska utöva sitt beredskapsansvar för kommunen. Programmet ska också definiera Västerås stads åtagande för respektive område i programmet.

Övergripande mål

Programmets övergripande mål är att Västerås kommun ska ha förmågan och beredskapen att hantera en händelse inom ramen för programmets syfte. Detaljerade mål per område ska fastställas genom underliggande dokument till programmet.

Begrepp

I programmet förekommer flera olika begrepp. Här förklaras några som är centrala för programmet:

- **Beredskap:** Begreppet innefattar i programmet allt från riskhantering till civilt försvar.
- **Bolag:** Med begreppet bolag avses i programmet de kommunala bolag som Västerås stad har ett rättsligt inflytande över.
- **Författning:** Samlingsbegrepp för lagar, förordningar och föreskrifter.
- **Samhällsstörning:** Begreppet är ett sätt att öppna upp för att förstå en händelse ur flera perspektiv. Att använda termerna olycka, kris eller krig riskerar att utgå mycket från lagstiftning och myndighetsuppdrag. Begreppet samhällsstörning används istället för att det kan få fler att känna sig berörda av att hantera en händelse (eller flera samtidiga händelser).

Uppföljning

Kommunstyrelsen ska årligen följa upp de områden som program för skydd och beredskap berör. Uppföljningen ska ske genom en årlig rapport från stadsledningskontoret.

Revidering

Kommunfullmäktige ska en gång per mandatperiod revidera program för skydd och beredskap. Revidering ska också ske vid väsentlig förändring i författning som styr programområdet.

Aktörer, roller och ansvar

Det här kapitlet definierar vilka centrala aktörer, roller och ansvar som finns i Västerås stads arbete med skydd och beredskap.

Politisk organisation

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Kommunfullmäktige beslutar och fastställer Västerås stads program för skydd och beredskap.

KOMMUNSTYRELSEN

Kommunstyrelsen är övergripande ansvarig för utveckling och efterlevnad av Västerås stads arbete inom skydd och beredskap samt att god beredskap finns och upprätthålls inom Västerås stad, dess verksamheter och bolag.

Beredskapsplaner

Kommunstyrelsen ska ta fram och fastställa beredskapsplaner för extraordinära händelser och för höjd beredskap. Beredskapsplaner som fastställs av kommunstyrelsen ska följas av Västerås stads styrelser och nämnder samt av de bolag som Västerås stad har ett rättsligt inflytande över.

KRISLEDNINGSNÄMNDEN

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid. Ordföranden i en sådan krisledningsnämnd bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion och beslutar i sådana fall att så ska ske. När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från andra nämnder ska återgå till ordinarie nämnd. Nämndens beslut ska anmälas till kommunfullmäktige. Nämnden regleras genom särskilt reglemente som ska revideras en gång per mandatperiod eller vid behov.

NÄMNDER/STYRELSER

För att organisationen ska vara väl förberedd att hantera oönskade händelser eller vid höjd beredskap ska åtgärder kring skydd och beredskap genomgå hela organisationen samt vara proaktiva och långsiktiga. Västerås stads samtliga nämnder och styrelser har därför ansvar för att:

- styrdokumentet följs inom respektive verksamhet
- skydds- och beredskapsfrågor hanteras inom respektive verksamhet
- arbetet kring skydd och beredskap följs upp årligen.

Förvaltningsorganisation

STADSDIREKTÖR

Stadsdirektören är övergripande ansvarig för Västerås stads samlade arbete med skydd och beredskap. Genom delegationsordningen för Västerås stad samt instruktionen för stadsdirektören fastställer stadsdirektören ansvar och uppgifter inom ramen för skydd och beredskap.

STADSLEDNINGSKONTORET

Stadsledningskontoret ansvarar under kommunstyrelsen för att leda och samordna Västerås stads samlade säkerhetsarbete inklusive krisberedskap och planering inför höjd beredskap. Stadsledningskontoret ska:

- omsätta de externa krav som ställs i lagar, avtal och överenskommelser med samverkande organisationer
- rapportera till kommunstyrelsen om hur kommunens samlade skydd och beredskapsarbete utvecklats samt vilka effekter som uppnåtts
- ansvara för att samordna och leda stadens samlade skydd och beredskap
- ansvara för att ta fram förslag till styrdokument samt förslag till revideringar av befintliga dokument.

Säkerhetsdirektören på stadsledningskontoret är enhetschef för säkerhetsenheten. Enheten har ansvar för att leda, utveckla och samordna stadens samlade skydds- och beredskapsarbete utifrån program för skydd och beredskap. Ansvaret gäller för säkerhetsfrågor inom Västerås stad samt inom de bolag och kommunalförbund som Västerås stad har ett rättsligt inflytande över. Västerås stads säkerhetsdirektör är i rollen som säkerhetsskyddschef direkt underställd stadsdirektören.

Statliga ersättningar

Västerås stad får varje år statligt stöd för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Stadsledningskontoret ansvarar för att redovisa till länsstyrelsen eller annan myndighet hur den statliga ersättningen har använts.

Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads ersättningsanspråk till staten efter en händelse eller olycka enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) eller lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Beredskapsfunktioner

TJÄNSTEMAN I BEREDSKAP, TIB

Enligt föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska varje kommun ha förmåga att kunna ta emot larm vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Västerås stad har valt att lösa detta med en speciellt utbildad tjänsteman i beredskap (TIB). TIB har i uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga samhällsstörningar/händelser.

Syftet med TIB-funktionen är att det ska finnas en ingång till Västerås stad dygnet runt, alla veckans dagar, för att kunna ta emot och hantera larm om allvarlig händelse, vid interna och externa händelser eller vid hot om sådana.

Målet är att inkommen information eller frågor från andra kommuner eller andra aktörer och myndigheter hamnar rätt inom Västerås stads organisation, samt att nödvändiga åtgärder och resurser vidtas vid en allvarlig eller extraordinär händelse.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv TIB-funktion.

KOMMUNIKATIONSBEREDSKAP

Västerås stad ska ha en funktion som säkerställer att nödvändiga åtgärder vidtas för att initiera och leda stadens kommunikationsarbete vid en allvarlig eller extraordinär händelse. Funktionen är en stödfunktion till Västerås stads tjänsteman i beredskap (TIB).

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en övad, utbildad och aktiv funktion för kommunikationsberedskap.

ANDRA BEREDSKAPSFUNKTIONER

Beroende på samhällsutveckling med risker och hotbilder eller beroende på verksamhetens karaktär och uppgift kan det, utöver tjänsteman i beredskap och kommunikationsberedskap, finnas behov av andra beredskapsfunktioner. Varje nämnd eller styrelse får själv avgöra behovet av andra beredskapsfunktioner för att den egna verksamheten ska kunna hantera verksamhetsstörningar och samhällsstörningar på bästa sätt. De beredskapsfunktioner som inrättas ska rapporteras till stadsledningskontoret, som har ansvar för att samordna dessa.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det, efter behov, finns beredskapsfunktioner som säkrar att verksamheten kan fungera även vid eventuella störningar. De ansvarar även för att rapportera sina beredskapsfunktioner till stadsledningskontoret.

EXTERNA PARTER

Tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom olika verksamhetsområden ska upprätthålla motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de tjänster som köps in från externa parter, inklusive underleverantörer, inom respektive verksamhetsområde upprätthåller motsvarande säkerhetsnivå som inom Västerås stad, beroende av den externa partens specifika förutsättningar, samt att eventuella utökade säkerhetsåtgärder krävs och efterlevs. Det innebär bland annat att säkerställa att program för skydd och beredskap och kommunens regelverk gäller även för anlitade externa parter. Ansvaret innefattar även att det ska finnas krävda rutiner kring samverkan, uppföljning, granskning och ändringshantering för varje tjänst som köps in.

BOLAG OCH KOMMUNALFÖRBUND

Västerås stads bolag och de kommunalförbund som bedriver samhällsviktigt verksamhet har var för sig ett samhällsansvar för Västerås och dess funktion. Dessa bolag ska samverka med Västerås stad i syfte att förebygga, hantera och utvärdera störningar. Varje bolag och kommunalförbund är ansvarigt att bedriva ett eget systematiskt skydds- och beredskapsarbete. Bolagen och kommunalförbunden ska även delta i kommunens gemensamma skydds- och beredskapsarbete med sina respektive specialkompetenser. Därutöver är bolag och kommunalförbund skyldiga att följa gällande förordningar och myndighetsangivelser.

→ ANSVAR

Bolag och kommunalförbund ska:

- delta i säkerhetsnätverket, kommunens nätverk för skydd och beredskap
- upprätta underliggande dokument till program för skydd och beredskap
- delta i kommungemensamma utbildningar, övningar och utvärderingar samt analysera behov av egen utbildning och övning
- formulera mål och aktiviteter utifrån program för skydd och beredskap
- årligen följa upp arbetet med skydd och beredskap samt dess effekter.
- årligen skicka en rapport om arbetet med skydd och beredskap till stadsledningskontoret
- bistå med uppgift vid förfrågan från stadsledningskontoret
- delta i utrednings- och planeringsverksamhet.

Klimatanpassning

Västerås är en stad som växer. Hur staden ska växa finns beskrivet i Västerås vision 2026 – Staden utan gränser och Västerås stads översiktsplan 2026 (med utblick mot 2050). Inriktningen är att befolkningen kan öka med 1 500–1 600 personer per år fram till 2050, vilket betyder att Västerås då kommer att ha 230 000 invånare. En av de viktigaste frågorna blir att klara en hållbar utveckling av samhället samtidigt som klimatet förändras.

Västerås som stad behöver hantera de klimatförändringar vi redan märker av idag och de som vi inte kan förhindra i framtiden. Hur kraftiga framtida konsekvenser blir beror på hela världens arbete med att minska utsläppen av bland annat växthusgaser. Samhället behöver vara rustat för högre temperaturer, ökad nederbörd och stigande havsnivåer. Speciellt påverkas sektorer där det fattas beslut som har långsiktiga konsekvenser, som inom den fysiska planeringen och utbyggnaden av samhällets infrastruktur. Det finns en uppenbar risk att staden bygger fast sig i förhållanden och strukturer som är svåra att rätta till, om vi inte redan nu tar hänsyn till att de fysiska förutsättningarna kan förändras. Genom medveten planering och samhällsbyggnad samt förebyggande åtgärder kan samhällets sårbarhet minskas.

I Västerås stad finns flertalet verksamheter som berörs av klimatförändringen och som behöver arbeta aktivt med klimatanpassningsfrågan. Västerås stad ansvarar bland annat för att det finns fungerande vatten- och avloppsanläggningar, energi- och avfallsanläggningar, räddningstjänst, skolor samt vård och omsorg. Västerås stad är även myndighetsutövare enligt olika lagstiftningar med ansvar för kontroll, tillsyn och lovgivning. Exempelvis ansvarar Västerås stad för miljöskydd och naturvård samt prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Västerås stads framtagande av risk- och sårbarhetsanalyser är en viktig del i klimatanpassningsarbetet, precis som kommunala riskanalyser som görs enligt lag om skydd mot olyckor. Genom att analysera vad som krävs i en akut situation kan även behov av förebyggande arbete identifieras. Västerås stad har också det totala ansvaret i samhällsutvecklingen inom exempelvis fysisk planering, med översiktsplanering, detaljplanering och bygglov.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna Västerås stads arbete med klimatanpassning. I detta ingår att ta fram en koncernövergripande handlingsplan för klimatanpassning.

Riskhantering

Inom Västerås stad finns det två centrala processer för arbetet med riskhantering: **riskhantering och internkontroll**, vilket är en del av Västerås stads styrsystem, samt **risk- och sårbarhetsanalyser**, med tyngdpunkt i Västerås stads arbete med krisberedskap. Skillnaden mellan processerna är att riskhantering och internkontroll har fokus internt i Västerås stad, medan risk- och sårbarhetsanalysen har ett bredare, externt fokus för Västerås i stort.

Riskhantering och internkontroll

Riskhantering och internkontroll är en del av styrsystemet i Västerås stad som ska göras i samband med årsplan och budget. Syftet med en gemensam modell för riskhantering och internkontroll är att alla förvaltningar och tillämpbara bolag ska arbeta på ett liknande sätt, standardiserat och mer effektivt. Målet är att bättre kunna jämföra, sammanställa, kontrollera och förebygga risker.

Riskhantering är en metod för att strukturerat identifiera, analysera och åtgärda/kontrollera risker eller händelser som kan påverka organisationens möjlighet att nå de fastställda målen eller andra skyddsvärden. Grunden för analysdelen är verksamhetens alla åtaganden/uppdrag/skyddsvärden. Det kan omfatta kärnverksamhet, processer eller projekt. Analysen ska omfatta risker som kan påverka såväl kvalitet, säkerhet som kontinuitet/verksamhetsavbrott. Kärnverksamhet/ processer/projekt med särskilt höga krav på tillgänglighet kartläggs och större risker, där förmågan att upprätthålla dessa hotas, ska inkluderas i en kontinuitetsanalys.

För att svara upp mot kraven på riskhantering i kommunallagen och andra lagar samt som kravställare på riskhantering ska samtliga verksamheter känna till vad som sägs om risker i följande lagar:

- Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (Risk- och sårbarhetsanalys)
- Säkerhetsskyddslagen (1996:633) (Säkerhetsskyddsanalys)
- Skyddslagen (2010:305)
- Lag (2018:1 174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster (Riskanalys av informationssäkerhet för samhällsviktig verksamhet)
- Försäkringsavtalslagen (Västerås stads försäkringsbolag i villkor för riskhantering)

Samordningen av dessa lagstiftningars krav och andra krav beskrivs djupare i tillämpningsanvisningar och andra instruktioner.

Riskhantering och internkontroll ska även ligga till grund för nämnders och styrelserns arbete med krisplan, kontinuitetsplan, försäkringsplan och säkerhetsskyddsanalys. Arbetet ska samordnas för att få en så sammanhållen och kvalitetssäkrad process som möjligt. Modeller och former för planerna fastställs

av processägaren för säkerhet och skickas årligen ut i samma instruktion som för riskhantering och internkontroll.

→ **ANSVAR**

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund är ansvariga att följa Västerås stads styrdokument för riskhantering och internkontroll.

Stadsledningskontoret ska verka för att riskhantering och internkontroll är en naturlig del av Västerås stads styrsystem.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Västerås stad ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Analysen ska fastställas av kommunstyrelsen senast 31 oktober det första kalenderåret efter ordinarie val till kommunfullmäktige.

Västerås stad ska regelbundet följa upp risk- och sårbarhetsanalysen och med utgångspunkt i den bedöma sin generella krisberedskap. Uppföljningen och bedömningen ska rapporteras till länsstyrelsen. Risk- och sårbarhetsanalysen ska göras i enlighet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2015:5), om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser. Västerås stads samhällsviktiga verksamheter ska delta i analysarbetet. Under mandatperioden ska behov av ytterligare fördjupade analyser ses över.

Västerås stad ska ta fram risk- och sårbarhetsanalyser ur två olika perspektiv; En kommunövergripande analys och sedan separata för respektive nämnd, styrelse och bolag. Stadsledningskontoret ansvarar för den kommunövergripande analysen, medan respektive nämnd, styrelse och bolag ansvarar för den egna verksamhetens risk- och sårbarhetsanalys, att resultatet av den görs känt bland berörd personal samt att nödvändiga åtgärder vidtas. Arbetet med risk- och sårbarhetsanalys är samordnat och integrerat med det arbete som sker i enlighet med avsnittet Riskhantering och internkontroll.

Som bilaga till föreskrifterna för risk- och sårbarhetsanalys finns en uppföljning. Den ska Västerås stad genom stadsledningskontoret årligen svara på. Samtidigt följs analysens åtgärder upp, vilket ger tillfälle för Västerås stad att bedöma sin generella krisberedskapsförmåga.

Kopplat till risk- och sårbarhetsanalysen ska det finnas en handlingsplan som beskriver Västerås stads förmåga att kontinuerligt bedriva samhällsviktig verksamhet i händelse av samhällsstörning.

I nämndernas, styrelsernas och bolagens internkontrollplaner beslutas årligen vilka risker de ska hantera och prioritera.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för att arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser genomförs. Stadsledningskontoret ansvarar även för att genomföra en övergripande risk- och sårbarhetsanalys för Västerås som geografiskt område.

Försäkringar

Idén med försäkringar är att ingen ska drabbas orimligt hårt ekonomiskt av en inträffad skada. Försäkring innebär en ömsesidig finansiell riskspridning mellan ett större antal verksamhetsområden, eller ett affärsmässigt erbjudande om ekonomiskt skydd vid risker för egendom, liv och hälsa. En grundregel är att i första hand försäkra sådana typer av skador som organisationen inte skulle klara av att hantera själv.

Västerås stad har valt att bygga upp sitt försäkringsprogram genom en kombination av extern försäkring, som upphandlas enligt lagen om offentlig upphandling, och en egen intern försäkring. Den externa försäkringen är en paketslösning (så kallad kommunförsäkring) som innehåller olika moment av försäkringsskydd och har en förhållandevis hög självrisk för egendomsskador (100 basbelopp).

Den externa försäkringen kompletteras sedan med en intern försäkring (intern försäkringsfond), som är en intern riskfinansieringslösning för egendomsskador under självrisk på den externa försäkringen. Försäkringsfonden lämnar ersättning för så kallad allriskskada, det vill säga en egendomsskada på grund av plötslig och oförutsedd utifrån kommande händelse.

Västerås stads uppbyggnad av försäkringsprogrammet syftar till att organisationen mer aktivt ska kunna hantera mindre skador som sker mer frekvent och arbeta effektivare med att förebygga skador och risker.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att följa Västerås stads styrdokument inom försäkringsområdet samt att ha en aktuell försäkringsplan enligt instruktion från stadsledningskontoret. De ska dokumentera och redovisa alla kostnader för skador som organisationen själv bär i Västerås stads incident- och skaderapporteringssystem. Nämnder och styrelser ansvarar också för att, genom en försäkringskontakt, samordna sitt dagliga interna försäkringsarbete (utbildning och information, skadehantering, förnyelsearbete och skadeståndshantering).

Nämnder och styrelser ska vara anslutna till Västerås stads gemensamma riskfinansieringslösning. Även **bolag och kommunalförbund** kan ingå i Västerås stads försäkringslösning.

Stadsledningskontoret ansvarar för att upphandla de försäkringar som krävs för koncernens behov. Stadsledningskontoret ansvarar även för att utveckla och anpassa försäkringskyddet på ett sådant sätt att nämnders, styrelsers och berörda bolags särskilda förutsättningar och önskemål beaktas. Dessutom ansvarar stadsledningskontoret för att tillhandahålla en intern riskfinansieringslösning (försäkringsfond).

Incidenthantering

En förutsättning för att förebygga incidenter och skador är att det finns en samlad kunskap om hur, var och när de uppkommer. En metod att skaffa den kunskapen är att följa upp och registrera vad som hänt i samband med varje incident eller skada, vilket ger ett bra underlag för att förebygga framtida incidenter i verksamheten. Incident- och skaderapportering är ett system för rapportering, uppföljning och analys av alla de incidenter och skador som sker i Västerås stad. Rapportering i systemet är ett ansvar för hela organisationen och omfattar samtliga områden som rör säkerhet i staden.

Västerås stads skyldighet att strukturera sitt riskhanteringsarbete styrs av bland annat krav från försäkringsbolag, myndigheter och gällande lagstiftningar. Ett gemensamt incident- och skaderapporteringssystem gör det enkelt för alla enheter att rapportera incidenter och skador, men också att skapa struktur och systematik i riskhanteringsarbetet på övergripande nivå.

Syftet är att nämnder och styrelser ska rapportera både incidenter och skador. Genom rapporteringen kan Västerås stad effektivisera sin hantering av uppkomna skador i försäkringssystemet samt få underlag för ett aktivt arbete med det övergripande riskhanteringsarbetet. Det ger även nämnder och styrelser möjlighet att på ett systematiskt sätt sammanställa skador och incidenter som inträffar. Den informationen kan sedan ligga till grund för nämnders/styrelsers årliga riskanalys.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ska rapportera incidenter och skador i Västerås stads system för incident- och skaderapportering. De ansvarar för att använda den information som systemet levererar i sitt riskhanteringsarbete och för att årligen följa upp informationen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att tillhandahålla ett stadsgemensamt incident- och skaderapporteringssystem. Stadsledningskontoret ska även sammanställa hela Västerås stads incident- och skaderapportering. De sammanlagda analyserna ska användas för det övergripande risk- och sårbarhetsarbetet samt vid upphandling av försäkring.

Säkerhetskultur

Säkerhetskultur handlar om en organisations gemensamma sätt att prioritera och arbeta med risk- och säkerhetsfrågor kopplade till verksamheten. En god

säkerhetskultur kännetecknas av att ledningen visar vägen genom att aktivt arbeta med ständiga förbättringar inom säkerhetsområdet, och att ord omsätts i handling. Var och en på arbetsplatsen känner och tar ett gemensamt ansvar för sin egen, andras och verksamhetens säkerhet och ser det som en naturlig del av arbetet. Ledningen betonar återkommande säkerhetsfrågornas betydelse och medarbetare uppmuntras (och vågar) rapportera misstag och andra brister. Inom organisationen finns ett system för säkerhetsstyrning och alla medarbetare har kunskap om och förståelse för gällande styrdokument. Styrdokumenterna är förenliga med medarbetarnas dagliga arbete.

→ **ANSVAR**

Nämnder och styrelser ansvarar för att främja en god säkerhetskultur i verksamheterna.

Skydd

Systematiskt brandskyddsarbete

En hög brandsäkerhet är en förutsättning för en trygg och säker arbetsplats. Brandsäkerhet omfattar alla tekniska och organisatoriska åtgärder som syftar till att skydda liv, egendom och miljö mot brandrelaterade risker.

Västerås stad ska enligt lagen om skydd mot olyckor bedriva ett aktivt systematiskt brandskyddsarbete, vilket innebär en skyldighet att vidta de åtgärder som krävs för att förebygga brand och för att förhindra eller begränsa skadorna till följd av brand. Ett systematiskt brandskyddsarbete innebär att samtliga verksamheter på ett organiserat sätt ska planera, dokumentera, utbilda, öva, kontrollera och följa upp brandskyddsarbetet.

Västerås stads systematiska brandskyddsarbete ska ske så likartat som möjligt för att säkerställa en skälig kommunstandard som chefer och medarbetare känner igen, oavsett var i organisationen de arbetar. På så sätt skapar Västerås stad förutsättningar för att ingen människa ska komma till skada och att verksamhet inte drabbas av allvarlig driftstörning på grund av brand.

→ **ANSVAR**

Samtliga verksamheter i Västerås stad ska ha ett systematiskt brandskyddsarbete.

Ansvarig chef tillika brandskyddsansvarig har, som en del i det ordinarie arbetsmiljöansvaret, ansvar för att det systematiska brandskyddsarbetet bedrivs. Ansvaret kan inte delegeras, men ansvarig chef kan utse ett lokalt brandskyddsombud, som har ett operativt ansvar för att brandskyddsarbetet upprätthålls i enlighet med lagar och Västerås stads riktlinjer.

Skydd mot olyckor

Syftet med arbete med skydd mot olyckor är att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö. Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) ställer krav på verksamhet som kommunen måste bedriva. Kommunen ska se till att åtgärder vidtas för att förebygga både bränder och skador till följd av bränder. Kommunen ska även, utan att någon annans ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Västerås stad ska även, i egenskap av ägare eller nyttjanderättshavare enligt LSO, ha ett skäligt brandskydd (se kapitlet om brandskyddsarbete).

Varje kommun är skyldig att ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet enligt LSO, i syfte att öka säkerheten och tryggheten. Ett väl genomarbetat handlingsprogram borgar för ett systematiskt säkerhetsarbete, med brett deltagande och bred förankring för såväl förebyggande och skadeavhjälpan verksamhet. Programmet är också en redovisning inför invånarna av kommunens ambitionsnivå och åtgärder samt underlag för statens tillsyn. I lagen anges nationella mål och ett antal grundläggande verksamhetsmål. Utöver dessa ska kommunen anta lokalt anpassade verksamhetsmål.

De prestationer som har formulerats i handlingsprogrammet ska formuleras i form av åtaganden i verksamhetsplaner och liknande. Samordning, samverkan och samarbete krävs mellan olika förvaltningar, näringsliv, andra kommuner, myndigheter, föreningsliv och olika intressegrupper. Handlingsprogrammet ska antas för varje mandatperiod av kommunfullmäktige i en kommun eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund.

Västerås stads planering för skydd mot olyckor är viktig för att nå målet om en trygg och säker stad. Nämnders/styrelser och bolags förebyggande arbete ska bygga på kunskap om vad som ger upphov till olyckor. Därför är det viktigt att kartlägga och undersöka de olyckor som sker. Med hjälp av informationen som samlas in från berörda verksamheter kan planering ske för framtida utmaningar. Västerås stad ska arbeta för att minimera antalet olyckor, och ha en planering för att minimera konsekvenserna av de olyckor som ändå sker. Planeringen ska bygga på kunskap och kartläggningar som genomförs.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att delta i arbetet med att utarbeta handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor. De ska även arbeta mot uppsatta mål i handlingsprogrammet.

Stadsledningskontoret ansvarar för att utarbeta ett handlingsprogram enligt lag om skydd mot olyckor för varje mandatperiod. Handlingsprogrammet beslutas av kommunfullmäktige. Stadsledningskontoret ansvarar även för att, efter en räddningsinsats, undersöka olyckans orsak och förlopp samt ge förslag på åtgärder till respektive aktör.

Mälardalens Brand- och Räddningsförbund ansvarar för att göra tillsyn av nämnders, styrelser och bolags brandskyddsarbete.

Krisberedskap

Krisberedskap

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) reglerar krishanteringen i kommuner och regioner. Bestämmelserna i lagen syftar till att minska sårbarheten i respektive verksamhet genom en god förmåga att hantera samhällsstörningar, extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Uppgifterna som beskrivs i lagen delas in i följande verksamheter:

- Risk- och sårbarhetsanalyser
- Planering
- Geografiskt områdesansvar
- Utbildning och övning
- Rapportering
- Höjd beredskap

Inriktning på arbetet bestäms av två överenskommelser mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Även enligt socialtjänstlagen, lagen om skydd mot olyckor och arbetsmiljölagen är krisberedskap en obligatorisk uppgift för kommuner.

Västerås stads krisberedskapsarbete utgår från tre principer:

- Ansvarsprincipen – att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har dessutom ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.
- Samverkansprincipen – att aktörer som berörs av en kris ska samverka med varandra för att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande.
- Handlingsprincipen – att aktörer ska agera proaktivt och vidta nödvändiga åtgärder även i osäkra situationer med brist på information.

Begreppet kris avser en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som därmed kräver skyndsamma insatser. Även sårbarheter och beroenden behöver identifieras och hanteras. Förmågan byggs upp genom utbildning, övning och andra åtgärder som genomförs före, under och efter en kris. Utgångspunkten är att Västerås stads krishantering bygger på ett samspel mellan nämnder, styrelser och bolag samt andra myndigheter och externa aktörer.

Västerås stad behöver arbeta med krisberedskap för att kunna upprätthålla sin verksamhet och sina skyldigheter vid en samhällsstörning och kris. Västerås stad ska även kunna hantera en sådan händelse på ett effektivt sätt, samt vara åter till normala förhållanden så snart som det är möjligt.

→ ANSVAR

Samtliga nivåer inom Västerås stads linjeorganisation ska upprätta en krishanteringsplan.

Stadsledningskontoret ansvarar för att utarbeta, utveckla och underhålla en stadsövergripande handlingsplan för ledning och samverkan. Stadsledningskontoret ansvarar även för Västerås stads del i länsstyrelsens uppföljning av krishanteringsförmåga. Verksamheter ska bistå med underlag. Stadsledningskontoret ska dessutom varje mandatperiod ta fram en verksamhetsplan som beskriver det arbete som Västerås stad avser att genomföra inom området krisberedskap under kommande år.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera kriser och samhällsstörningar (eller andra former av händelser) ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Utbildning och övning ska ske fortlöpande efter behov, såväl internt som i samverkan med länsstyrelsen och andra externa aktörer. Den årliga planeringen ska beskrivas i en övnings- och utbildningsplan som utformas utifrån de behov som framkommer, exempelvis i samband med identifierade brister i risk- och sårbarhetsanalysen, erfarenheter från övningar eller verkliga händelser.

Enligt kommunöverenskommelsen mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska kommunen ansvara för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid samt ha grundläggande kunskaper om de författningar och arbetssätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Västerås stad ska också i den utsträckning tillfälle ges, delta i planering, genomförande och utvärdering av samverkansövningar på regional eller nationell nivå.

STABS- OCH LEDNINGSUTBILDNINGAR

Västerås stad ska, i samverkan med bolag och andra aktörer, årligen genomföra gemensamma stabs- och ledningsutbildningar. Till dessa utbildningar ska även andra samhällsviktiga aktörer från länet bjudas in. Genom detta skapas ett gemensamt synsätt för ledning och samverkan, kontakter knyts och deltagarna får en ökad förståelse för olika perspektiv.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att det finns en övnings- och utbildningsplan. De ansvarar även för att respektive verksamhet övar och utbildas i en omfattning som bedöms som tillräcklig för att upprätthålla förmåga att hantera samhällsstörningar och höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att en övnings- och utbildningsplan tas fram och fastställs i samverkan med andra aktörer i krisberedskapssystemet. Planen ska säkerställa att kommunöverenskommelsen uppfylls.

Stadsledningskontoret har samordningsansvar för den samverkansövning som Västerås stad varje år ska delta i och som rör flera verksamheter i kommunen. Stadsledningskontoret ansvarar även för att samordna Västerås stads deltagande i regionala och nationella övningar.

Geografiskt områdesansvar

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad, vad gäller krisberedskap inom sitt geografiska område, verka för att:

- olika aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet,
- de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en kris samordnas,
- informationen till allmänheten under en kris samordnas.

Kommunen bör informera berörda lokala aktörer om arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.

För att utöva sitt geografiska områdesansvar ska Västerås stad genomföra olika åtgärder som redovisas nedan.

SAMVERKAN MED MÄLARDALENS BRAND- OCH RÄDDNINGSFÖRBUND

För att kunna ge skydd mot olyckor eller andra händelser inom kommunens geografiska ansvarsområde ska Västerås stad ha en utvecklad samverkan med andra aktörer. Västerås stad och Mälardalens Brand- och Räddningsförbund stödjer varandra med exempelvis kompetenser och, vid behov, resurser. Denna samverkan ska även innefatta räddningstjänstförbundets övriga medlemskommuner.

SAMVERKAN I NÄTVERK

Västerås stad ska samordna krisberedskap och säkerhetsfrågor i ett gemensamt säkerhetsnätverk. Nätverket samlar både kommunala verksamheter och bolag samt andra privata eller offentliga aktörer. Flertal av dessa olika aktörer representerar verksamheter som bedriver samhällsviktig verksamhet.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna och leda säkerhetsnätverket samt nätverk för näringslivet avseende krisberedskapsfrågor.

Kristöd

Västerås stads kristöd ska ge psykologiskt och socialt stöd till drabbade vid i huvudsak en större olycka eller kris. Verksamheten är en extra resurs inom Västerås stad vid omfattande och traumatiska händelser. I gruppen samordnas arbetet med stöd till drabbade och närstående vid olyckor och katastrofer. I denna grupp ingår förutom Västerås stad även regionen, polisen, räddningstjänsten, Svenska kyrkan, Brottsofferjouren, Försvarmakten, Röda

korset och Lantbrukarnas riksförbund. Gruppen träffas för planering, övning och utbildning minst fyra gånger per år. Vart annat år sker också samverkansmöte dit även alla trossamfund och Ekumeniska rådet är inbjudna. Krisstödet kan aktiveras av Västerås stads tjänsteman i beredskap, polisen eller räddningstjänsten. Arbetet ska regleras i en handlingsplan.

→ **ANSVAR**

Individ- och familjförvaltningen leder och samordnar arbetet med Västerås stads krisstöd. Förvaltningen är ansvarig för att upprätta en handlingsplan för krisstöd och ansvarar för att Västerås stad har ett övat och tränat krisstöd.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ett initialt stöd vid krisartade händelser.

Kriskommunikation

Västerås stads kriskommunikationsgrupp planerar och hanterar hur information till allmänheten ska samordnas vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Arbetet regleras i Västerås stads kriskommunikationsplan.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla koncernen Västerås stads kriskommunikationsarbete vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

Ledningsansvar

Västerås stad utövar sitt ledningsansvar vid samhällsstörningar genom att samverka med berörda aktörer. Samverkan är avgörande för hur väl Västerås stad kan hantera en kris eller samhällsstörning. Målet är att säkerställa god samordning och effektivt resursutnyttjande för att hantera händelsen. Detta förutsätter att det inom Västerås stad och dess bolag finns utarbetade rutiner och arbetssätt för samverkan.

Västerås stad ska ha förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) på lokal nivå, för samordning av olika aktörers åtgärder. Inriktnings- och samordningsfunktionen är Västerås stads centrala funktion för att utöva samverkan. Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad ha en plan för ledning och samverkan. Västerås stads förmåga och planering av ISF och ledning regleras i handlingsplan för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Inom ramen för sitt ledningsansvar ska Västerås stad även ha förmåga att upprätta lägesbilder i samband med en samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för Västerås stads förmåga att stå värd för en inriktnings- och samordningsfunktion vid samhällsstörning eller höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar för att en handlingsplan upprättas,

utvecklas och underhålls för ledning och samverkan vid samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har rutiner och arbetssätt för att kunna samverka, både internt och med andra samhällsviktiga aktörer.

Krisledning

Krisledning är den funktion som träder in när en händelse inte kan hanteras inom Västerås stads ordinarie verksamheter eller är så pass omfattande att den kräver samordning och samverkan. Västerås stad ska ha utvecklade modeller och arbetssätt för att utöva krisledning. Därigenom säkerställs det att Västerås stad är förberedd på att hantera såväl kriser som samhällsstörningar.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att respektive verksamhet har en krisledning för samhällsstörningar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har modeller och arbetssätt för krisledning. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad har en övad och utbildad krisledning.

Viktig meddelande till allmänheten, VMA

Västerås stad ska enligt kommunöverenskommelsen säkerställa att VMA (Viktigt meddelande till allmänheten) kan sändas via anläggningar för utomhusvarning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap äger VMA-anläggningarna medan kommunen är användare och ansvarar för drift, underhåll och service av ljudsändarna inom kommunens geografiska område samt för att säkerställa att utrustningen kan användas.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för service av ljudsändarna samt att säkerställa att utrustningen kan användas. Mälardalens Brand- och Räddningsförbund utför dessa uppgifter på uppdrag av stadsledningskontoret.

Rapportering

Västerås stad ska vid samhällsstörningar och extraordinära händelser ge länsstyrelsen (eller den myndighet som regeringen bestämmer) lägesrapporter om vad som hänt, nuläge och förväntad utveckling samt om vidtagna och planerade åtgärder. För Västerås stad är det funktionen tjänsteman i beredskap som har primärt ansvar för rapportering i samband med händelser.

Västerås stad ska kunna ge länsstyrelsen en samlad rapport om risker och sårbarheter i kommunen och i möjligaste mån kunna informera om de lokala krisberedskapsaktörernas förberedelser inför samhällsstörningar och extraordinära händelser. Västerås stad ska därför i möjligaste mån vara

samordnad med länsstyrelsen kring nätverk, teknik och metodik för informationsdelning, för att stödja samverkan i Västmanland.

Rapportering om det kontinuerliga arbetet och hur det påverkat Västerås kommun ska göras enligt nedanstående tidsplan:

- Senast 31 oktober det första året i mandatperioden ska kommunen redovisa arbetet med risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen enligt gällande föreskrift. Det ska göras elektroniskt om inte särskilda skäl föreligger.
- Årligen senast den 15 februari ska Västerås stad redovisa en årsuppföljning av kommunens krisberedskap. Redovisningen görs till länsstyrelsen. Redovisningen ska innehålla följande delar:
  - Svar på indikatorer som finns som bilaga till föreskrift (MSBFS 2015:5) för risk- och sårbarhetsanalys.
  - Redogörelse för åtgärder som vidtagits och hur de påverkat krisberedskapen.
  - Redogörelse för eventuella samhällsstörningar och extraordinära händelser som skett under året.
  - Redovisning av hur den statliga ekonomiska ersättningen använts inklusive vilka kostnader som är hänförliga till respektive ersättning.

Krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn

Västerås är en evenemangsstad som årligen lockar hundratusentals besökare. I egen regi, i samverkan eller genom Västerås marknads- och näringslivs AB arrangerar Västerås stad årligen flertalet event. Det ställer krav på Västerås stad som arrangör och som myndighet att säkerställa att det genomförs trygga och säkra upplevelser i kommunen.

Besöksmål och evenemang inom kultur- och fritidssektorn har i flera fall de senaste åren utgjort måltavlor för terrorattentat i Europa. Försvarsberedningen menar i rapporten Motståndskraft att terrorism utgör ett reellt säkerhetshot även i Sverige. Det går inte att utesluta att liknande händelser kan ske i Västerås. Därför är det av vikt att det stadsövergripande arbetet med säkerhet inom kultur- och fritidssektorn även omfattar en planering gällande skydd mot terrorism vid evenemang.

Västerås stads arbete inom området är en del av Sveriges terrorbekämpning och utgår från att förebygga, förhindra och försvåra, vilket är den svenska strategin mot terrorism. Det förebyggande arbetet ska motverka radikaliserings och rekrytering till extremist- och terroristgrupper och påverka individer till att inte vilja begå eller stödja terroristbrottslighet. Det förhindrande arbetet ska motverka och minska individers och grupperns förmåga och möjlighet att begå terrorattentat. Det försvårande arbetet syftar till att skapa och upprätthålla skydd mot terrorism för individer och minska samhällets sårbarhet.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser och bolag ansvarar för att vidta åtgärder för att skydda besökare och förebygga olyckor eller säkerhetsincidenter vid evenemang.

Stadsledningskontoret ansvarar för att stödja nämnder, styrelser och bolag med strategisk planering av offentlig säkerhet, krisberedskap och skydd mot terrorism inom kultur- och fritidssektorn. Stadsledningskontoret ansvarar även för att ta fram stödjande dokument om evenemangssäkerhet.

Civilt försvar

Civilt försvar

År 2015 gav regeringen uppdraget till ansvariga myndigheter att planeringen för totalförsvar skulle återupptas, mot bakgrund av det förändrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig samt all den verksamhet som sker under krig.

Totalförsvaret består av det militära försvaret och det civila försvaret. Idén med totalförsvaret är att det ska göra det möjligt för hela Sverige att kraftsamla med det gemensamma målet att försvara Sverige. Genom det civila försvaret är Västerås stad en del av totalförsvaret. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas enligt försvarsberedningen.

Återtagandet av totalförsvaret är den mest omfattande samhällsreform som pågår just nu. Att beakta totalförsvarets krav innebär att planera för att så långt som möjligt kunna fortsätta ordinarie verksamhet även under höjd beredskap, med hänsyn till tillgång på personal och förhållanden i övrigt. Planeringen ska ske i samverkan med andra berörda aktörer, som statliga myndigheter, kringliggande kommuner, Region Västmanland, civilsamhälle och företag. I praktiken handlar det om att:

- analysera vilka materiella och personella resurser som behövs för att kunna fortsätta verksamheten i situationer med störda förhållanden (Det vill säga ingen eller osäker tillgång till exempelvis el/telefoni/datatrafik samt drivmedels-, bränsle- och vattenförsörjning).
- planera för att den mest kritiska funktionaliteten kan upprätthållas så långt som möjligt, inklusive planering för att bedriva verksamheten på alternativ plats, samt sätt att tillgodose tillförsel av nödvändiga varor och tjänster.
- kommunicera relevanta delar av planeringen med andra som behöver känna till den, i synnerhet länsstyrelsen samt leverantörer av samhällsviktiga tjänster.

Den kontinuitetsplanering som idag görs hos Västerås stad och dess bolag behöver dimensioneras för höjd beredskap. För vissa bolag är det rimligt att gå längre, genom att Västerås stad till exempel ställer krav på autonom elförsörjning (reservkraft), fortifikatoriskt skydd och en personalförsörd krigsorganisation i syfte att kunna verka och fungera under krig.

Målet för det civila försvaret är att:

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

- bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Arbetet med civilt försvar tar sin utgångspunkt i krisberedskapen, men det regleras också av lagstiftning om höjd beredskap. Höjd beredskap är en juridisk term för krig/krigsfara, men kan även betyda andra utomordentliga förhållanden föranledda av krig eller krigsfara. Är Sverige i krig råder högsta beredskap.

Arbetet med civilt försvar är en obligatorisk uppgift för Västerås stad enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Inriktningen på arbetet med höjd beredskap bestäms av en överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Därutöver kan det finnas specifika förordningar från bevakningsansvariga myndigheter som berör Västerås stad eller dess bolag.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser är ansvariga för att deras verksamheter har vidtagit de åtgärder som krävs för att Västerås stad ska kunna bedriva verksamhet under höjd beredskap.

Stadsledningskontoret har det övergripande ansvaret för att planera och koordinera samt följa upp Västerås stads arbete med civilt försvar. Vid höjd beredskap ska stadsledningskontoret säkerställa att Västerås stad vidtar de förberedelser som behövs för verksamheten, samt att centrala krisledningen har grundläggande kunskaper om Västerås stads uppgifter under ett sådant läge.

Rapportering vid höjd beredskap

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Västerås stad under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om beredskapsläget och övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i Västerås kommun.

→ ANSVAR

Stadsdirektören ansvarar för att Västerås stad har förmåga att rapportera vid höjd beredskap.

Ledningsansvar

Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig leder kommunstyrelsen Västerås. Västerås stads utgångspunkt är att förhållandena som råder under höjd beredskap, krigsfara eller krig kommer att påverka ordinarie verksamheter i någon utsträckning, både praktiskt men också författningsmässigt. Formerna för hur Västerås stad ska verka och utöva sitt ledningsansvar behöver kartläggas.

Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad verka för att tydliggöra ledningsansvar och arbetsätt vid höjd beredskap. Det ska primärt göras genom att utbilda och öva kommunstyrelsen i uppgiften, att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning. Vidare ska Västerås stad medverka i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen och även delta i övning anordnad av annan statlig myndighet.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att kommunstyrelsen övas och utbildas i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning. Stadsledningskontoret ansvarar även för att Västerås stad medverkar i övningar anordnade av Länsstyrelsen i Västmanland och i övning anordnad av annan statlig myndighet.

Ledningsplats

En ledningsplats är en plats dit den centrala ledningen för Västerås stad kan samlas för att leda kommunen vid samhällsstörningar. Västerås stad har idag en ordinarie ledningsplats. Vid höjd beredskap, krigsfara eller krig ska Västerås stad ha tillgång till en alternativ ledningsplats. Beroende på totalförsvarets krav bör Västerås stad också undersöka behovet av en skyddad ledningsplats, vilken Västerås stad bör kunna dela med flera aktörer i totalförsvaret.

→ **ANSVAR**

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har ledningsplatser som motsvarar totalförsvarets behov.

Stöd till försvarsmakten

En central uppgift för det civila försvaret är stödet till Försvarsmakten. Västerås stad ska ha förmåga, upparbetade planer och arbetsätt för att kunna möta och stödja Försvarsmaktens behov vid höjd beredskap.

→ **ANSVAR**

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har planer för hur de ska kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Stadsledningskontoret ansvarar för att samordna Västerås stads arbete med planering och förberedelser för att kunna ge stöd till Försvarsmakten.

Utbildning och övning

För att öka Västerås stads förmåga att hantera och verka vid höjd beredskap, krigsfara och krig ska Västerås stad både utbilda och öva funktioner, medarbetare samt förtroendevalda i att hantera olika scenarier. Detta som en del i att stärka Västerås stads förmåga att utöva sitt ledningsansvar vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Det är även viktigt att Västerås stads medarbetare får tillgång till information om totalförsvaret och Västerås stads arbete med civilt försvar.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att medarbetare inom Västerås stad får tillgång till kunskap om Västerås stads arbete vid höjd beredskap, krigsfara och krig. Stadsledningskontoret ansvarar även för att nyckelpersoner ur koncernen Västerås stad tillsammans med förtroendevalda får grundläggande kunskap om de författningar och arbetsätt som gäller vid höjd beredskap, krigsfara och krig.

Krigsorganisation

Vid höjd beredskap ska Västerås stad vidta de särskilda åtgärder, i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser, som är nödvändiga för att kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret under rådande förhållanden. Detta framgår av 7 § i lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Västerås stad ska även ha de planer som behövs för att kunna upprätthålla sin verksamhet under höjd beredskap, vilket framgår av 4 § i lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om den verksamhet som ska bedrivas under höjd beredskap, inklusive information om bland annat krigsorganisation och vilken personal som ska tjänstgöra i organisationen.

Enligt totalförsvarfsförordningen ska kommunen fortsätta sin verksamhet vid höjd beredskap. Vid beredskapslarm ska kommunen övergå till en krigsorganisation. En fungerande krigsorganisation handlar ytterst om att kommunen ska bidra till ett fungerande samhälle vid höjd beredskap och att bidra till målet för det civila försvaret.

Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad upprätta en krigsorganisation. I det ingår både arbetsätt, metoder och skapande av reell förmåga. Arbetet med att upprätta en krigsorganisation kommer att genomsyra hela Västerås stad.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att upprätta en krigsorganisation för Västerås stad.

Totalförsvarsplikt

Totalförsvarsplikt gäller för varje svensk medborgare, från början av det kalenderår som medborgaren fyller sexton år till slutet av det kalenderår som denne fyller sjuttio år. Det finns två typer av plikter: dels värnplikten, som hanteras av Försvarsmakten, dels civilplikten, som idag är vilande.

KRIGSPLACERING

När det råder höjd beredskap får regeringen föreskriva om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret ska kunna upprätthållas. Allmän tjänsteplikt fullgörs genom att den som är totalförsvarspliktig:

- kvarstår i sin anställning eller fullföljer ett uppdrag,
- tjänstgör enligt avtal om frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret, eller
- utför arbete som anvisas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Krigsplacering av anställda som kan komma att tas i anspråk med allmän tjänsteplikt är ett viktigt planeringsverktyg för att säkerställa dels krigsorganisationens bemanning, dels att personerna i fråga är placerade i den verksamhet där de gör störst nytta för Västerås stad under höjd beredskap, vid krigsfara och krig. Under perioden för programmet för skydd och beredskap ska Västerås stad ta fram ett regelverk för hur och vilka medarbetare som ska omfattas.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade.

Bolag och kommunalförbund ansvar, var för sig, för att de har tillräckligt med medarbetare som är krigsplacerade samt att arbetet fortlöpande rapporteras till Västerås stad.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och samordna arbetet med krigsplacering inom Västerås stad. Stadsledningskontoret ansvarar även för att bevaka frågan kring civilplikt.

Försörjning

I händelse av höjd beredskap eller krig kommer det förmodligen snabbt bli brist och omfattande störningar i kedjan av bland annat:

- nyttigheter som el/värme/vatten/internet
- kommunikation
- varuleveranser till samhällsviktiga verksamheter
- livsmedel
- mediciner och sjukvårdsutrustning
- drivmedel och bränsle
- olika tjänster.

Västerås stad ska därför ha en beredskap och planering för försörjning under höjd beredskap. Beroende på typ av försörjning så ska dessa planeras och regleras genom ämnesspecifika beredskapsplaner. Planeringen ska utgå från att leveranser till Sverige är avskurna, att det är stora störningar i elförsörjningen och i de elektroniska kommunikationerna i stora delar av landet samt att hjälp inte går att hämta från närliggande kommuner och län.

UPPHANDLINGAR

Årligen genomför Västerås stad egna upphandlingar eller medverkar i eller nyttjar nationella upphandlingar. Dessa är av betydelse för alla Västerås stads verksamheter. En störning i en verksamhet till följd av avbrott i en leverans kan få stora konsekvenser som hotar liv och hälsa eller riskerar att skada Västerås stads varumärke. Inför och vid höjd beredskap, krigsfara och krig är det angeläget att Västerås stad har eller nyttjar upphandlingar som har tagit hänsyn till beredskapsplaneringen samt att de avtal som ingår gäller under höjd beredskap och krig. En första del i arbetet med att stärka försörjningen av varor och tjänster är att på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att i egna kontinuitetsplaner ha försörjningen av varor och tjänster säkerställd för minst sju dagar.

Stadsledningskontoret ansvarar för att det tas fram en försörjningsstrategi som beaktar samhällsstörningar och höjd beredskap. Stadsledningskontoret ansvarar även för att koordinera och leda planeringsarbetet med försörjningsberedskapen.

Upphandlingscenter ansvarar för att vid samhällsviktiga upphandlingar på sikt arbeta bort "force majeure-klausuler" som ogiltigförklarar avtal i händelse av samhällsstörning, höjd beredskap eller krig.

Förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad begära förstärkningsresurser från annan aktör. Det kan exempelvis handla om stöd från annan offentlig aktör eller aktör från näringslivet. Om händelsen skulle bli alltför komplex, alltför stor eller långdragen så att inte heller länets samlade resurser skulle räcka till finns det nationella förstärkningsresurser att avropa från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Bolag och kommunalförbund ansvarar för att de har utarbetade rutiner och planering för att begära, samordna och ta emot förstärkningsresurser vid samhällsstörning eller höjd beredskap.

Civilsamhället

Frivilliga och civilsamhället utgör en tredje sektor, utöver offentlig och privat sektor. Denna tredje sektor är av central betydelse för den svenska demokratin, genom att den både historiskt och idag skapar engagemang och folkförankring i flera olika frågor. Det finns omkring 235 000 organisationer inom civilsamhället, verksamma inom olika områden. Allt från den lokala idrottsklubben till sociala föreningar. Till civilsamhället hör även de registrerade trossamfundet.

Vid nutida kriser och samhällsstörningar har civilsamhällets aktörer visat sig kunna dels stödja en pågående händelse genom exempelvis organisering av spontanfrivilliga, dels bidra med olika resurser eller lokaler. Vidare har civilsamhället visat på förmåga att gå in och ta en stor roll även efter en större händelse. Civilsamhället är alltså en viktig resurs vid krisberedskap men också vid höjd beredskap på längre sikt.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och samverka med organiserade frivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Spontanfrivilliga

Vid händelser uppstår det ibland spontanfrivilliga grupperingar. Drivkrafterna hos spontanfrivilliga varierar, men gemensamt är att engagemanget uppstår i samband med en händelse. Omfattningen på spontanfrivilligas engagemang är svårt att i förväg kunna avgöra. Förändringar i klimat, demografi, teknologi och nya former av utsatthet och behov är några faktorer som kan påverka utvecklingen av frivilligengagemang.

Nutida händelser, exempelvis flyktingsituationen 2015 eller skogsbränderna 2014 och 2018, visar på spontanfrivilligas styrka och möjlighet till effekt. Dessa händelser visar också på behovet av att en aktör innan en händelse i förväg har tänkt igenom hur de ska arbeta med spontanfrivilliga. Västerås stad ska därför se till att det finns planer och rutiner för att arbeta med och hantera spontanfrivilliga och deras engagemang vid samhällsstörningar och höjd beredskap.

För att få ut full effekt av spontanfrivilliga är det viktigt att samverka och samordning sker tidigt i en händelse. Annars finns risken att effekten uteblir eller försämras.

→ ANSVAR

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för att samordna, leda och organisera spontanfrivilliga vid samhällsstörning eller vid höjd beredskap.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende spontanfrivilliga vid samhällsstörning och vid höjd beredskap.

Frivilliga försvarsorganisationer

Genom förordningen om frivillig försvarsverksamhet pekas följande organisationer ut som frivilliga försvarsorganisationer:

- Flygvapenfrivilligas riksförbund
- Frivilliga automobilkårernas riksförbund
- Frivilliga flygkåren
- Frivilliga motorcykelkårernas riksförbund
- Frivilliga radioorganisationen
- Föreningen svenska röda korset
- Försvarets personaltjänstförbund
- Insatsingenjörernas riksförbund
- Riksförbundet Sveriges lottakårer
- Sjövärnskårens riksförbund
- Svenska blå stjärnan
- Svenska brukshundklubben
- Svenska fallskärmsförbundet
- Svenska försvarsutbildningsförbundet
- Svenska pistolskytteförbundet
- Svenska skyttesportförbundet
- Sveriges bilkårers riksförbund
- Sveriges civilförsvarsförbund

Dessa organisationer har en särskilt uttalad roll att främja totalförsvaret. Uppgifterna omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret. Medlemmar från dessa organisationer kan komma att bli krigsplacerade i Västerås stad.

Genom förordningen ges aktörer inom totalförsvaret rätt att ingå avtal med de frivilliga försvarsorganisationerna.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner och planering avseende samverkan med frivilliga försvarsorganisationer, inför och vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Frivilliga förstärkningsresurser

När Västerås stads egna resurser inte räcker till vid en olycka, kris, samhällsstörning eller höjd beredskap kan Västerås stad behöva stöd från frivilliga krafter, som en viktig förstärkningsresurs. Frivilliga förstärkningsresurser har utbildad och övad personal med flera viktiga kompetenser, till exempel inom logistik, samband, djursmitta, flyg och stabsarbete. Nutida händelser, exempelvis skogsbränderna 2014 och 2018, visar på styrkan i frivilliga förstärkningsresurser.

FRIVILLIG RESURSGRUPP

Konceptet Frivillig resursgrupp (FRG) är ett avtalsbaserat koncept för att samla frivilliga försvarsorganisationers kompetenser på lokal nivå. Konceptet är Västerås stads primära frivilliga förstärkningsresurs.

FRG:s uppgift är att finnas till hands för Västerås stad när de ordinarie resurserna behöver förstärkas i utsatta lägen. Gruppen kallas in av Västerås stad vid en samhällsstörning. Gruppen kan vid en samhällsstörning även avropas av bolag och kommunalförbund. En av FRG:s tilltänkta uppgifter vid en samhällsstörning är att bemanna en trygghetspunkt, när det enligt Västerås stad behövs.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har utarbetade rutiner, förmågor och planering avseende frivilliga förstärkningsresurser vid samhällsstörning och höjd beredskap.

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet

För Västerås stad är information en av de viktigaste tillgångarna. Det är via informationshantering i olika processer som Västerås stad styrs och utvecklas. Om informationen i processerna inte finns tillgänglig eller förändras så att den blir felaktig kan det få katastrofala följder för Västerås stad och dess invånare.

Information behöver därför skyddas av tre skäl:

- Informationen ska alltid finnas tillgänglig när den behövs (tillgänglighet)
- Det ska gå att lita på att information är korrekt och inte manipulerad eller förstörd (riktighet)
- Viss information ska endast behöriga personer kunna ta del av (konfidentialitet)

Skyddet behöver givetvis anpassas efter behovet så att skyddet är tillräckligt i förhållande till kostnader och riskbild. Skyddet får varken vara otillräckligt eller för omfattande, så att onödiga kostnader uppstår. Därför måste analyser göras av information och de system som bär informationen. Bristande skydd kan leda till stora konsekvenser för de tjänster som Västerås stad tillhandahåller.

Informationssäkerhet innebär att systematiskt skydda kommunens verksamhet mot avbrott och minimera risken för att information används på ett felaktigt sätt. Brister i informationen kan leda till ett försämrat förtroende för Västerås stads tjänster. Allvarliga eller upprepade störningar kan leda till olika kriser.

Västerås stads informationssäkerhet omfattar all information i Västerås stads alla verksamheter, oavsett om informationen finns på papper, i dator, mobiltelefon eller annat tekniskt media. Då stora delar av informationen hanteras med hjälp av IT-system så handlar informationssäkerhet även om teknik. Informationen och de system som används för att hantera den är viktiga resurser för Västerås stad och representerar stora värden. Kommuninvånarnas och verksamhetens krav på att

ha tillgång till rätt information vid rätt tillfälle, kraven på riktighet och konfidentialitet samt lagar och förordningar ställer stora krav på informationshantering och informationssystem.

Genom att upprätthålla en god nivå av informationssäkerhet förbättras och bibehålls förtroendet för Västerås stads verksamheter. En god informationssäkerhet håller också ner direkta och indirekta kostnader samt minskar risken för rättsliga processer, då kontroll av regelefterlevnad också är en del av informationssäkerheten.

Varje informationstillgång ska analyseras mot identifierade krav för att bedöma vilken konsekvens som kan förväntas vid förlust av konfidentialitet, riktighet eller tillgänglighet. Spårbarhet, exempelvis loggning och certifikathantering, är tekniker som kan användas för att bland annat bevisa att Västerås stad följer de lagar och förordningar som styr Västerås stads processer. Informationssäkerheten inkluderar även de bolag där Västerås stad har ett rättsligt inflytande.

CYBERSÄKERHET

Cybersäkerheten är en del i Västerås stads informationssäkerhetsarbete. Med cybersäkerhet avses främst det digitala försvaret av datorer och servrar, mobila enheter, elektroniska system, nätverk och data mot skadliga angrepp. Det kallas även informationstekniksäkerhet eller elektronisk informationssäkerhet.

Cybersäkerhet syftar till att motverka tre slags hot:

- cyberbrott, där enstaka personer eller grupper angriper system för ekonomisk vinning
- cyberkrigföring, som ofta har att göra med informationsinsamling och är politiskt motiverad
- cyberterrorism, som är avsedd att underminera elektroniska system och orsaka panik eller rädsla.

→ ANSVAR

Nämnder och styrelser ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete, enligt Västerås stads ledningssystem för informationssäkerhet (LIS), vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. Varje nämnd och styrelse är informationsägare och ska säkerställa hanteringen inom de ansvarsområden som nämnd eller styrelse bedriver.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar att samordna Västerås stads informationssäkerhetsarbete vid såväl fredstid som vid höjd beredskap. I det ingår ett övergripande ansvar för att leda arbetet med att stärka Västerås stads arbete inom cybersäkerhet samt att planera för cybersäkerhet vid höjd beredskap.

Samhällsviktig verksamhet

Lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster syftar till att uppnå en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverk och

informationssystem inom EU. Av lagens sju sektorer så berörs kommuner och regioner av följande:

- Energi
- Transport
- Hälsa- och sjukvård
- Dricksvatten
- Digital infrastruktur

→ ANSVAR

Nämnder, styrelser, bolag och kommunalförbund ansvarar för att de bedriver ett informationssäkerhetsarbete som skyddar samhällsviktig verksamhet som lyder under lagstiftningen.

Stadsledningskontoret ansvarar för att leda och utveckla Västerås stads arbete inom ramen för lagstiftningen. Stadsledningskontoret kan även stödja bolag och kommunalförbund i deras informationssäkerhetsarbete.

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda information och verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) ska Västerås stad bidra till att skydda Sveriges säkerhet genom att det för Västerås stads verksamhetsområden finns ett verkkningsfullt säkerhetsskydd utifrån verksamhetens art, omfattning och övriga omständigheter. Västerås stads arbete med säkerhetsskydd regleras i en handlingsplan för säkerhetsskydd.

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen har det yttersta ansvaret för säkerhetsskyddet i koncernen Västerås stad.

Nämnder, styrelser och bolag ansvarar för att uppföljning av säkerhetsskyddsarbetet (säkerhetsskyddsanalys) genomförs en gång per år, eller vid behov, och resultatet ska sammanställas och förmedlas till stadsledningskontoret. De ansvarar även för att ha en fastlagd plan för säkerhetsskyddsarbetet (säkerhetsskyddsplan).

Kommunalförbund ansvarar självständigt för arbetet med säkerhetsskydd. Kommunalförbunden rapporterar årligen till stadsledningskontoret om säkerhetsskyddsanalys är genomförd och fastslagen samt om säkerhetsskyddsplan är beslutad.

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har en handlingsplan för säkerhetsskydd. Stadsledningskontoret ansvarar även för att nämnder,

styrelser och bolag har ett säkerhetsskydd utformat efter säkerhetsskyddslagstiftningens krav med hänsyn till verksamheten.

Säkerhetsskyddschef

Västerås stad ska ha en säkerhetsskyddschef enligt säkerhetsskyddslagen samt säkerhetsskyddsförordningen. Säkerhetsskyddschefen och dennes biträdande är i dessa funktioner direkt underställd stadsdirektör i enlighet med säkerhetsskyddsförordning (2018:658) 2 kap 2 §.

→ ANSVAR

Kommunstyrelsen ansvarar för att Västerås stad har en säkerhetsskyddschef samt en eller flera ställföreträdare.

Säkerhetsskyddsanalys

Enligt säkerhetsskyddslagen ska Västerås stad utreda behov av säkerhetsskydd och dokumentera det i en säkerhetsskyddsanalys. Analysen är grunden i ett systematiskt säkerhetsskyddsarbete. Alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet är skyldiga att göra en säkerhetsskyddsanalys och hålla den uppdaterad. Säkerhetsskyddsanalysen ska svara på följande frågor:

- **Vad ska skyddas?** Hanterar verksamheten säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter? Vilka delar av verksamheten är av betydelse för Sveriges säkerhet?
- **Mot vad ska det skyddas?** Vilka säkerhetshot finns mot den verksamhet som omfattas av säkerhetsskyddslagen? Vilka sårbarheter finns i verksamheten? I säkerhetsskyddsanalysen beaktas antagonistiska hot, det vill säga hot från en aktör med avsikt och förmåga att skada det skyddsvärda.
- **Hur ska det skyddas?** Med utgångspunkt i säkerhetsskyddsanalysen, vilka säkerhetsskyddsåtgärder är nödvändiga att vidta?

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att en säkerhetsskyddsanalys utarbetas för Västerås stad inklusive dess nämnder, styrelser och bolag.

Stadsledningskontoret ska redovisa till kommunstyrelsen en gång per år att verksamheterna genomfört säkerhetsskyddsanalyser. Stadsledningskontoret ansvarar även för att vidmakthålla processen för säkerhetsskyddsanalysen samt analysera prioriterade delar av kommunens verksamhet.

Informationssäkerhet för säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter

Informationssäkerhet är skyddet mot att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter röjs, ändras, görs otillgängliga eller förstörs av obehöriga. Informationssäkerhet ska också förebygga annan skadlig inverkan på uppgifter och informationssystem som gäller säkerhetskänslig verksamhet.

IT-säkerhet utgör idag en viktig del av informationssäkerheten på grund av den omfattande användningen av datorer och datanätverk för skapande, visning, lagring och förmedling av information. Detta har även medfört nya

tillvägagångssätt för obehöriga att komma åt känsliga uppgifter. Det är därför av största vikt att säkerhetsskyddet tillgodoses i och kring de IT-system som utvecklas och används inom Västerås stads verksamheter och att dessa är uppbyggda på ett betryggande sätt ur säkerhetssynpunkt.

Handlingar med säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter får inte finnas i eller förmedlas via Västerås stads datanät (e-post, ärendehanteringssystem med mera). De får heller inte skickas via vanlig fax.

Informationssäkerhet enligt säkerhetsskyddslagstiftningen syftar till att:

- förebygga att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter obehörigen röjs, ändras, görs otillgängliga eller förstörs, samt
- förebygga skadlig inverkan i övrigt på uppgifter och informationssystem som gäller säkerhetskänslig verksamhet.

I begreppet informationssäkerhet ryms såväl säkerhet relaterad till hantering av fysiska handlingar som säkerhet relaterad till IT (informationsteknologi). Utifrån dessa aspekter ska informationen identifieras och klassificeras, varefter lämpliga skyddsåtgärder vidtas.

HANTERING AV HEMLIGA HANDLINGAR

Hantering av hemliga handlingar som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller för skyddet mot terrorism regleras i säkerhetsskyddsförordningen (2018:658). Rikspolisstyrelsens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS 2019:2) ger direktiv för arbetsrutiner och förvaring av hemlig handling. Västerås stad ska ha rutiner för hantering och skydd av hemliga handlingar.

Administrativ säkerhet

Administrativ säkerhet ska garantera att god säkerhet tryggas i rutiner och vid handläggning av hemliga handlingar och dokument som har betydelse för Sveriges säkerhet och för skyddet mot terrorism. Den administrativa säkerheten gäller:

- registrering och handhavande av hemliga handlingar och dokument
- förvaring och försändning av handling
- sekretessregler och sekretesskydd.

Vid hantering av denna typ av handlingar och dokument ska Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd samt Västerås stads instruktioner för informationssäkerhet samt instruktioner för ärendeprocessen i Västerås stad följas. Information om sekretessbelagda (inklusive hemliga) handlingar ska alltid registreras i Västerås stads diarium.

→ **ANSVAR**

Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att Västerås stad har rutiner och material för att kunna hantera uppgifter som omfattas av sekretess som rör Sveriges säkerhet utan att de röjs, ändras eller förstörs.

Fysisk säkerhet

Fysisk säkerhet ska skydda mot att obehöriga får tillträde till platser där säkerhetskänslig verksamhet bedrivs och mot skadlig inverkan på säkerhetskänslig verksamhet. Hur den fysiska säkerheten utformas beror på vad som ska skyddas och mot vilken typ av hot.

Fysisk säkerhet ska förebygga att obehöriga får tillträde till områden, byggnader och andra anläggningar eller objekt där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller där i övrigt säkerhetskänslig verksamhet bedrivs. Fysisk säkerhet ska också förebygga skadlig inverkan på sådana områden, byggnader, anläggningar eller objekt. Skadlig inverkan kan till exempel vara explosioner, beskjutning eller försändelser med skadligt innehåll. Fysisk säkerhet ska även skydda mot situationer där obehöriga får insyn i säkerhetskänslig verksamhet. Dessutom regleras fysisk säkerhet genom att följa Säkerhetspolisens vägledning för fysisk säkerhet.

TILLTRÄDESBEGRÄNSNING

Tillträdesbegränsning enligt säkerhetsskyddslagstiftningen syftar till att hindra, fördröja eller förvarna om obehörigt tillträde till platser, anläggningar, inrättningar eller områden där säkerhetskänslig verksamhet bedrivs. Det gäller också till sådana platser som särskilt behöver skyddas mot terrorism, eller där hemliga uppgifter som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller för skyddet mot terrorism bearbetas eller förvaras. Tillträdesbegränsning används även för att skydda personer, verksamhet eller egendom mot hot, angrepp eller våldsbrott.

Tillträdesbegränsning kan ske genom:

- utfärdande och tillkännagivande av tillträdesförbud
- passerkontroll, antingen personell eller teknisk kontroll för in- och utpassering eller båda i kombination
- byggnadstekniska åtgärder, som byggnadskonstruktioner, sektionering, lås eller stängsel
- bevakningstekniska hjälpmedel, larmanordningar, kameraövervakning
- inre och yttre bevakning.

Bestämmelserna om tillträdesbegränsning i säkerhetsskyddslagstiftningen ger den som omfattas av reglerna i uppgift att pröva i vilken utsträckning en tillträdesbegränsning behövs och att, när det behövs, utforma begränsningen på ett tillfredställande sätt. Prövningen bör utgå från Västerås stad säkerhetsanalys.

Personalsäkerhet

Personalsäkerhet ska se till att enbart personer som är pålitliga ur säkerhetssynpunkt arbetar i säkerhetskänslig verksamhet. Personalsäkerhet består av säkerhetsprövning och utbildning i säkerhetsskydd. En anställning i säkerhetskänslig verksamhet placeras vanligen i säkerhetsklass.

Syftet med personalsäkerhet är att förebygga att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i en verksamhet där de kan få tillgång till

säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller i en verksamhet som av någon annan anledning är säkerhetskänslig. Personalsäkerhet ska också säkerställa att de personer som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskydd.

SÄKERHETSPRÖVNING

Säkerhetsprövning ska göras innan en person, genom anställning eller på något annat sätt, deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Syftet med prövningen är att klarlägga om personen kan antas vara lojal med de intressen som ska skyddas och i övrigt pålitlig ur säkerhetssynpunkt. Ett annat syfte är att utreda eventuella sårbarheter som skulle kunna göra att personen hamnar i en utsatt situation och blir sårbar för yttre påtryckningar.

Säkerhetsklass

En anställning eller ett deltagande i säkerhetskänslig verksamhet ska i vissa fall placeras i säkerhetsklass. Om anställningen ska placeras i säkerhetsklass, och i så fall vilken, beror på i vilken utsträckning personen får del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och vilken skada för Sveriges säkerhet personen kan orsaka genom sin anställning eller sitt deltagande. Det finns tre säkerhetsklasser:

- **Säkerhetsklass 1.** Här placeras den som i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig, eller som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet.
- **Säkerhetsklass 2.** Här placeras den som i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig, som i ringa omfattning får ta del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig, eller som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka allvarlig skada för Sveriges säkerhet.
- **Säkerhetsklass 3.** Här placeras den som får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell, som i ringa omfattning får ta del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig, eller som till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka skada som inte är obetydlig för Sveriges säkerhet.

För säkerhetsklass 1 och 2 krävs svenskt medborgarskap om anställningen är vid en statlig myndighet, region eller kommun.

Registerkontroll

Säkerhetspolisen utför registerkontroller på begäran av Västerås stad.

Registerkontrollen kan utgöra en del av säkerhetsprövningen. Registerkontroll innebär att Säkerhetspolisen kontrollerar personen mot bland annat belastnings- och misstankeregistret. Registerkontroll bör göras av all personal inom Västerås stad som deltar i säkerhetskänslig verksamhet eller tar del av säkerhetsklassificerad uppgift.

→ ANSVAR

Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att medarbetare eller förtroendevalda som verkar i säkerhetskänslig verksamhet eller tar del av säkerhetsskyddsklassificerad uppgift säkerhetsprövas och placeras i säkerhetsklass, med rätt kontrollorsak, samt får kunskap om säkerhetsskydd. Säkerhetsskyddschefen ansvarar även för att samordna, genomföra och säkerställa säkerhetsprovningar av anställda i Västerås stad och dess bolag.

Signalskydd

Signalskydd är åtgärder som syftar till att förhindra obehörig insyn i och påverkan av telekommunikations- och IT-system. Det kan ske med hjälp av kryptografiska metoder eller andra signalskyddsåtgärder.

Ansvar för kryptografiska funktioner framgår i förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten. Där tydliggörs att Försvarmakten ska leda och samordna signalskyddstjänsten, inklusive arbetet med säkra kryptografiska funktioner som är avsedda att skydda skyddsvärd information. Det innebär att även civila myndigheter ska ledas av Försvarmakten, i frågan om kryptografiska funktioner.

Västerås stad har genom avtal (MSB 2017-154) (KS 2017-00735) med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, tilldelats signalskyddssystem. Västerås stad förbinder sig att följa MSB:s föreskrifter om civila myndigheters kryptoberedskap (MSBFS 2009:11).

I Försvarets författningssamling (2019:9) står det att varje myndighet och dess enheter som har ett signalskyddssystem ska beskriva sin egen signalskyddsorganisation i en signalskyddsinstruktion. Där ska det också framgå vilka åtgärder och uppgifter som krävs för att säkerställa signalskyddet.

Västerås stad har ett signalskyddssystem som säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter får sändas med, som krypterad e-post, krypterad fax eller på kryptotelefon. Det gäller endast krypto godkänt av Försvarmakten. Detta regleras i signalskyddsinstruktionen för Västerås stad (KS 2018/00165).

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för att Västerås stad har styrdokument, rutiner och arbetssätt för kryptografiska metoder och övriga signalskyddsåtgärder.

Säkerhetsskyddad upphandling

Säkerhetsskyddad upphandling är namnet på en process som i huvudsak går ut på att identifiera skyddsvärden i en upphandling, analysera dem och ta fram ett avtal som säkerställer att skyddsvärdena får ett lika bra skydd hos anbudsgivaren eller leverantören som hos verksamhetsutövaren. Vid en upphandling ska ett sådant säkerhetsskyddsavtal tecknas:

- om det i upphandlingen förekommer säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller
- om leverantören genom upphandlingen får tillgång till i övrigt säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet.

Kraven på säkerhetsskydd vid upphandlingar omfattar både offentliga och privata aktörer.

→ ANSVAR

Säkerhetsskyddschefen ansvarar för att Västerås stad har kunskap och arbetssätt för att genomföra säkerhetsskyddade upphandlingar. Säkerhetsskyddschefen ansvarar även för att det finns rutiner för rapportering till Säkerhetspolisen vid säkerhetsskyddade upphandlingar.

Nämnder, styrelser och bolag ansvarar för att respektive verksamhet prövar om en upphandling ska hanteras som en säkerhetsskyddad upphandling.

Rakel

Ett nationellt kommunikationssystem

Rakel är det nationella kommunikationssystemet för samverkan och ledning i kris. Systemet används bland annat av polis, räddningstjänst, sjukvård och försvarsmakt, men också av ett stort antal andra myndigheter, energibolag, kollektivtrafikmyndigheter och verksamheter som exempelvis hanterar farliga ämnen. Alla landets länsstyrelser, kommuner och regioner är anslutna till Rakel. Västerås stad använder Rakel som ett kommunikationsverktyg vid samhällsstörningar, både för att kommunicera internt och med samverkande parter.

→ ANSVAR

Stadsledningskontoret ansvarar för administration och hantering av Rakel inom Västerås stad, att det finns utarbetade rutiner och arbetssätt för att kunna kommunicera med Rakel, både internt och med samverkande parter. Stadsledningskontoret ansvarar även för att anmäla till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap när stora evenemang i Västerås stads regi ska genomföras i kommunen.

Bilaga 1 – Förteckning över statliga ersättningar

Denna bilaga redovisar vilka statliga ersättningar som Västerås stad får för stadens arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Krisberedskap

GRUNDBELOPP

Grundbeloppet bekostar funktioner för samordning av kommunens uppgifter i Krisberedskapssystemet och dess omkostnader. Kommuner över 80 000 invånare får 560 000 kr.

VERKSAMHETSERSÄTTNING

För genomförande av planering, risk- och sårbarhetsanalys, geografiskt områdesansvar, utbildning och övning samt rapportering betalas 17,25 kr ut per invånare. Hela denna ersättning får användas för lönekostnader.

ERSÄTTNING FÖR UTOMHUSVARNING

Kommunen får en årlig ersättning som uppgår till 1 145 kr per ljudsändare i kommunen, för att finansiera kostnader för drift och underhåll, samt för att genomföra kvartalsvisa tester av utrustningen.

RAKELSUBVENTION

Subventionen finns för att stimulera kommunernas anslutning till det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Om fler använder Rakel ökar förmågan till samverkan, både inom kommunen och mellan kommunen och andra aktörer vid en inträffad händelse.

Grundabonnemang i Rakel fastställs till 6 000 kr per år. Telematikabonnemang för styrning av utomhusvarning (VMA) via Rakel fastställs till 625 kr per år.

Priset avser även kommunala bolag och kommunalförbund som bedriver verksamhet inom de kriterier som anges i förordning (2003:396) om elektronisk kommunikation.

Civilt försvar

De ekonomiska medlen för civilt försvar fördelas på ett sådant sätt att alla kommuner kan komma igång med beredskapsförberedelser. En del av de ekonomiska medlen styrs till kommuner som ligger i eller i anslutning till militärstrategiskt viktiga områden. Sådana kommuner får en högre ersättning för att kunna hålla ett högre tempo i arbetet med beredskapsförberedelser.

Vilken nivå av ersättning som Västerås stad och övriga kommuner i Sverige får lyder under försvarssekretess (15 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen 2009:400).

Bilaga 2 – Styrdokument kopplade till program för skydd och beredskap

Denna bilaga sammanfattar befintliga styrdokument som kan kopplas mot program för skydd och beredskap. Vid framtida revideringar av nedanstående styrdokument kommer respektive styrdokument att tydligare kopplas mot programmet. Därutöver kommer över tid utökas med andra styrdokument.

POLICYS

Policy för livsmedelsförsörjning	Beslutad/fastställd 2020-05-07	DNR KS 2018/02318
----------------------------------	-----------------------------------	----------------------

HANDLINGSPLANER

Handlingsplan för livsmedelsförsörjning	Beslutad/fastställd 2020-04-15	DNR KS 2018/02318
Nödvattenförsörjningsplan för Västerås	2012-09-05	KS 2012/00511
Handlingsplan för systematiskt brandskyddsarbete	2017-01-02	2017/00092
Handlingsplan för skydd mot olyckor (läs program för skydd mot olyckor)	2015-10-08	KS 2015/00256
Handlingsplan för digital förnyelse	2019-04-29	KS 2019/00262
Handlingsplan signalskydd (Signalskyddsinstruktion)	2018-03-28	KS 2018/00165)
Handlingsplan säkerhetsskydd	2019-08-28	KS 2019/01434
Beredskapsplan för värmeförsörjning 2019	2019-06-14	KS 2019/01670
Oljeskyddsplan Mälaren	2012-05-23	KS 2012/00213
Handlingsplan för ökad krisberedskap 2016-2019	2016-11-10	KS 2016/00402
Beredskapsplan för livsmedelsförsörjning	2020-04-15	KS 2018/02318
Handlingsplan för livsmedelsförsörjning Västerås stad	2020-04-15	KS 2018/02318

RIKTLINJER

	Beslutad/fastställd	DNR
Riktlinje för fysisk säkerhet och brandskydd	2020-01-23	KS 2020/00104
Riktlinje för informationssäkerhet	2019-08-27	KS 2019/01627
Riktlinje för digitala verktyg och telefonitjänster	2018-10-08	KS 2018/02272
Riktlinje för hot, hat, våld och otillåtenpåverkan mot förtroendevalda	2018-07-11	KS 2018/01602
Riktlinje för Krisberedskap i Västerås stad	2016-03-16	KS 2016/00161
Riktlinje för nätverksdesign	2014-07-03	KS 2014/00673
Riktlinje för systemintegration	2013-11-26	
Riktlinje för riskhantering och internkontroll	2018-12-12	KS 2018/02269
Riktlinje för systematiskt brandskyddsarbete inom Västerås stad	2017-01-02	KS 2017/00092
Riktlinje för säkerhetsskyddsanalys	2019-08-14	KS 2019/01454
Riktlinje för Västerås stads interna försäkringsfond	2016-02-17	KS 2015/01136
Riktlinje för kamerabevakning inom Västerås stad	2020-01-23	KS 2020/00107

ANALYSER

	Beslutad/fastställd	DNR
Säkerhetsskyddsanalys	Fastställs en gång per år	KS 2019/01724
Risk och sårbarhetsanalys Riskanalys och internkontroll	Beslutad/fastställd Fastställs en gång per år	KS 2019/01522 Ingår som en del i verksamhetsplan för Kommunstyrelsen.

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se